

Udviklingsgruppens notater med uddybning af forslag til en nytænkt læreruddannelse

November 2021

Udviklingsgruppens notater med uddybning af forslag til en nytænkt læreruddannelse

November 2021

Indhold

Sammenfatning	6
Baggrunden for udviklingsgruppens forslag	11
1. notat: Anbefaling om ny opbygning med indbygget progression og sammenhæng og bedre mulighed for faglig fordybelse	15
1.1 Udfordringer ved modulstrukturen på læreruddannelsen	16
1.2 Den nuværende modulstruktur	16
1.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse	17
2. notat: Anbefaling om ambitiøs læringskultur med høj studieintensitet	22
2.1 Udfordringer ved læringskulturen på læreruddannelsen	22
2.2 De nuværende rammer omkring læringskulturen	23
2.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse	24
3. notat: Anbefaling om integreret og udvidet praktik	27
3.1 Udfordringer ved praktikken i læreruddannelsen	28
3.2 Den nuværende model for praktik mv.	28
3.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse	30
4. notat: Anbefaling om stærkere fælles grundfaglighed	35
4.1 Udfordringer med Lærerens Grundfaglighed på læreruddannelsen	36
4.2 Den nuværende tilrettelæggelse af Lærerens Grundfaglighed	36
4.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse	37

5. notat: Anbefaling om undervisningsfag med styrket faglighed 43

5.1 Udfordringer med undervisningsfagene i læreruddannelsen	44
5.2 Den nuværende ramme omkring undervisningsfagene	45
5.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse	45

6. notat: Anbefaling om bedre optag og fastholdelse 51

6.1 Udfordringer med optag og fastholdelse	52
6.2 De nuværende rammer omkring optag og fastholdelse	52
6.3 Uddybning af forslag til løsninger i en nytænkt læreruddannelse	53

7. notat: Anbefaling om mere krævende prøver og højere fagligt niveau 56

7.1 Udfordringer med nuværende prøvestruktur og prøveformer	57
7.2 Nuværende prøvestruktur og prøveformer på læreruddannelsen	58
7.3 Uddybning af forslag til løsninger i en nytænkt læreruddannelse	59

8. notat: Anbefaling om færre ekstracurriculære uddannelsesaktiviteter i bekendtgørelsen for læreruddannelsen 63

8.1 Udfordringer ved de nuværende ekstracurriculære uddannelsesaktiviteter på læreruddannelsen	64
8.2 De nuværende rammer omkring aktiviteterne	64
8.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse	65

9. notat: Anbefaling om færre og anderledes mål 69

9.1 Udfordringer ved den nuværende regulering af læreruddannelsen	69
9.2 Den nuværende regulering	70
9.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse	71

10. notat: Anbefaling om stærkere videngrundlag for læreruddannelsen 76

10.1 Udfordringer ved videngrundlaget på læreruddannelsen	77
10.2 De nuværende rammer omkring videngrundlaget	77
10.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse	78

11. notat: Læreruddannelsen, lærerens første job og fortsatte udvikling **82**

Sammenfatning

Om udviklingsgruppens forslag til nytænkning af læreruddannelsen.

En god folkeskole forudsætter en stærk og ambitiøs læreruddannelse, der skaber grundlag for, at alle børn kan få en skolegang med fælleskab, faglighed og dannelse. Derfor er læreruddannelsen en af Danmarks vigtigste uddannelser. Den skal være attraktiv og kunne tiltrække dygtige og ambitiøse studerende, der som uddannede lærere har opbygget professionel stolthed og stærke forudsætninger for at kunne løse de mange forskellige opgaver i og omkring folkeskolen.

Evalueringen af læreruddannelsen i 2018 pegede på, at der trods positive takter er en række udfordringer på læreruddannelsen. Først og fremmest pegede evalueringen på, at der er behov for en mere ambitiøs læringskultur og bedre sammenhæng og progression i uddannelsen.

Som opfølgning på evalueringen igangsatte regeringen i november 2020 et fagligt udviklingsarbejde på læreruddannelsen. Derfor nedsatte Uddannelses- og Forskningsministeriet sammen med Danske Professionshøjskoler, KL, Danmarks Lærerforening og Lærerstuderendes Landskreds en udviklingsgruppe, som har formuleret konkrete løsningsforslag for en nytænkt læreruddannelse. Udviklingsgruppens arbejde og overvejelser er løbende (fire møder) blevet drøftet med en dialoggruppe med deltagelse af de centrale interessenter omkring læreruddannelsen. Udviklingsgruppens forslag fremgår af en præsentation og uddybes i 11 baggrundsnotater. Notaterne er samlet nedenfor.

Udviklingsgruppens forslag til en nytænkt læreruddannelse

Udviklingsgruppen sigter med sine forslag mod at skabe en markant bedre og mere intensiv læreruddannelse, hvor der i langt højere grad er fokus på den studerendes individuelle faglige og fagpersonlige udvikling og professionelle dannelse i en kontekst af forpligtende fællesskaber bestående af medstuderende, undervisere på læreruddannelsen og meduddannere (lærerne) i skolen.

Samtidig understreger udviklingsgruppen vigtigheden af, at indholdet i læreruddannelsens forpligtende fællesskaber – ud over at stille høje krav til de studerendes tilegnelse af viden og professionsorienterede kompetencer – også skal være udfordrende og udvikle de studerendes værdier og mod som et professionelt udgangspunkt for samarbejdet med børn, forældre og kolleger i skolen.

Udviklingsgruppens forslag kan sammenfattes under følgende fem overskrifter:

En mere ambitiøs og fagligt krævende læreruddannelse

Evalueringen fra 2018 pegede på, at læreruddannelsens undervisere og de faglige krav og rammer ikke i tilstrækkelig grad udfordrer de studerende til at arbejde engageret og målrettet. For mange studerende slipper gennem studiet med en for ringe studieindsats, og ikke alle studerende oplever at blive mødt med høje forventninger. Dertil kommer, at de studerende ifølge professionshøjskolernes opgørelser kun modtager undervisning i ca. 13 timer pr. uge i gennemsnit.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at en ny læreruddannelse skal være mere ambitiøs og fagligt krævende og give mod på og stille krav til, at den studerende løbende deltager aktivt og engagerer sig i uddannelsen.

Læreruddannelsen er så mangefacetteret og lærergerningen så relationstung, at der er et afgørende behov for at øge studieintensiteten. Et hovedelement i udviklingsgruppens forslag til en nytænkt læreruddannelse er derfor *flere undervisningstimer* på skemaet, hvor både de studerende og underviserne er til stede. De flere timer skal give mere tid til undervisning og træning af professionskompetencer på campus samt til vejledning og feedback på opgaver og træningssessioner.

Udviklingsgruppen foreslår, at *mødepligt på 1. år*, og herefter mødere registrering, også skal være en del af en nytænkt læreruddannelse. De tydelige forventninger til engagement og tilstedeværelse skal bidrage til at give mere sammentømrede hold og en kultur, hvor de studerende hver dag ser hinanden og kan regne med, at alle tager del i undervisningen, studiegruppearbejdet mv. Registreringen skal også bidrage til, at professionshøjskolerne bedre og hurtigere kan træde til og hjælpe, hvis der er studerende med højt fravær og en studieadfærd, der på sigt kan risikere at ende i frafald.

Et hovedelement i en mere ambitiøs og fagligt krævende læreruddannelse er endvidere *mere krævende og professionsrettede prøver* i et tæt samspil mellem undervisere fra læreruddannelsen og skolens lærere. Prøver som forudsætter, at de studerende gennem hele uddannelsen både individuelt og i professionelle læringsfællesskaber løbende arbejder med og får godkendt studieprodukter i en sammenhængende portefølje. På fjerde år bør de studerende afslutte forløbet med en praktisk professionsprøve i lærerfaglige kompetencer og en professionsbachelorprøve med udgangspunkt i et praksisnært professionsbachelorprojekt.

Udvidet og integreret praktik og mere øvelsesbaseret undervisning, som styrker sammenhængen med folkeskolen

Evalueringen af læreruddannelsen pegede på, at dimittenderne fra læreruddannelsen ikke er godt nok forberedte på at træde ud i virkeligheden i folkeskolen. De studerende får ikke tilstrækkelig og sammenhængende tid til at opbygge relationer til eleverne eller mulighed for at træne skole-hjem-samarbejdet. Samtidig viser evalueringen, at der er behov for at forbedre samarbejdet mellem praktikskoler og professionshøjskoler om praktikken og praksissamarbejdet.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at der gennem hele læreruddannelsen skal være en øget vekselvirkning mellem teori og praksis, så de studerende får konkrete muligheder for at koble, teste, øve, og perspektivere teori og praksis både i undervisningen og i

praktikken. Det skal tilsammen gøre de studerende bedre i stand til både at reflektere over og handle i folkeskolens praksis og dermed minimere det ansvarshok, man kan møde som nyuddannet lærer i første job.

Derfor bør *praktikken fylde mere og være en integreret del af fagene* på uddannelsen. Praktik kan fremadrettet omdøbes til skoleforløb og udvides fra 30 til 40 ECTS-point, som integreres både i uddannelsesblokken Lærernes Grundfaglighed (pædagogiske fag mv.) og i de enkelte undervisningsfag, f.eks. Matematik. Det skal styrke sammenhængen mellem uddannelsen på professionshøjskolen og forløbet på skolen, hvilket yderligere skal understøttes af, at underviserne på læreruddannelsen og lærerne i skolen bør arbejde tættere sammen om de studerendes samlede læringsforløb. Samtidig skal de studerende allerede fra start og mere løbende ud i skoleforløb undervejs i uddannelsen – og med mere kontinuitet i kontakten til de samme skoler i de første år af uddannelsen. Senere skal skoleforløbene gøres mere udfordrende blandt andet ved længere perioder og mere ansvar og variation i opgaverne, f.eks. selvstændig varetagelse af undervisningsforløb og deltagelse i skole-hjem-samarbejde.

Udviklingsgruppen ser det som et centralt element i en styrket praktik, at *lærerne i skolen har kompetencer til at varetage uddannelsesopgaven* sammen med underviserne på læreruddannelsen. Det fordrer, at flere eller langt flere af skolens lærere får relevant kompetenceudvikling i at deltage i uddannelsesopgaven.

Udviklingsgruppen foreslår også, at læreruddannelsen får *mere øvelsesbaseret undervisning* på skemaet på professionshøjskolen. De studerende skal have tid til at træne og øve sig på at håndtere lærerfaglige situationer og dilemmaer i et trygt læringsmiljø på uddannelsesstedet, så de kan få konkret feedback fra en underviser og være mere forberedte og trygge til at håndtere lignende situationer i skoleforløbene. Den øvelsesbaserede undervisning kan blandt andet fokusere på at opøve de studerendes kompetencer i forbindelse med f.eks. klasseledelse, skole-hjem-samarbejde, inklusion og tværprofessionelt samarbejde. Det kræver, at underviserne på læreruddannelsen også får et styrket kendskab til praksis.

Øget fokus på dannelse i læreruddannelsen, så den studerende formes til at varetage helheden af opgaver som lærer i folkeskolen

Evalueringen af læreruddannelsen pegede på, at der er variationer på tværs af professionshøjskolerne i forhold til, hvor meget dannelsesaspektet fylder i undervisningen på læreruddannelsen.

Udviklingsgruppen betragter dannelse som et kerneelement i læreruddannelsen og foreslår derfor, at *dannelse fremhæves i en ny og udvidet formålsbeskrivelse*, og at dannelse skal indgå i hele uddannelsens indhold. Det bør ske i alle fag og i to nye fag med særskilt fokus på dannelse. I *Skolen som dannelsesinstitution* skal skolens alment dannende opgave tydeliggøres og forankres. I *Lærerens professionelle autoritet og dannelse* skal have fokus på de lærerstuderendes fagpersonlige dannelse.

Dannelse og lærerfaglig dannelse må altid forholde sig til forandringer i samtiden. Det har derfor været vigtigt for udviklingsgruppen at udforme forslag til en læreruddannelse,

som afspejler det danske samfund af i dag. Det kommer blandt andet til udtryk i forslagene om, at aktuelle temaer som *bæredygtighed*, *teknologiforståelse* og *praksisfaglighed* får en tydelig plads i både undervisningsfagene og de grundfaglige fag. Det er således udviklingsgruppens vurdering, at disse temaer er solidt funderet i samfundets udvikling og udfordringer og ikke vil miste deres aktualitet eller relevans inden for en overskuelig tidshorisont. Udviklingsgruppen vurderer også, at læreruddannelsen skal tage højde for den danske læreruddannelsestradition ved, at forslagene samlet set prioriterer faglig fordybelse, personlig dannelse og lokal forankring over fleksibilitet og central målstyring som vigtige karakteristika ved uddannelsen.

En uddannelse med tydelig progression og sammenhæng, der sikrer flere dygtige lærere

Evalueringen af læreruddannelsen pegede på, at uddannelsens mange små moduler, som kan tages i vilkårlig rækkefølge, har en utilsigtet konsekvens i form af manglende sammenhæng, dybde og progression. Det har gjort uddannelsen fragmenteret, og ikke alle studerende oplever, at det faglige niveau er højt nok. Desuden oplever de studerende mange skift i underviser- og holdsammensætning.

I uddannelsen af lærere er det vigtigt at skabe sammenhæng mellem det, de studerende lærer, og dem, de lærer sammen med. Udviklingsgruppens foreslår derfor, at modulstrukturen afskaffes, og at *læreruddannelsen i stedet bygges op med semestre*, hvor Lærerens Grundfaglighed skal understøtte struktur og sammenhæng i de studerendes uddannelsesforløb.

Lærerens Grundfaglighed er den uddannelsesblok, der samler de pædagogiske fag og andre lærerfaglige elementer, som er fælles for alle lærerstuderende. Her foreslår udviklingsgruppen, at undervisningen skal omlægges til fag med *tydelig videnskabelig basis og professionsorientering*, og at de studerende følges ad i *stamhold* og møder underviser teams, der kender dem, og som samarbejder med underviserne fra undervisningsfagene om at skabe faglig sammenhæng og progression gennem hele uddannelsen. Det skal både bidrage til, at de lærerstuderende bliver dygtigere, og at de studerende trives bedre på studiet. Samtidig har udviklingsgruppen en forventning om, at dette vil give et godt udgangspunkt for at styrke den samlede kultur på de enkelte uddannelsessteder, f.eks. så de studerende i endnu højere grad også engagerer sig i sociale og kulturelle aktiviteter uden for selve undervisningen.

Reduceret antal og ændret type af mål, så der kommer friere rammer for lokalt engagement og udvikling af forskellige profiler

Evalueringen af læreruddannelsen anbefalede et kritisk eftersyn af omfanget af mål i læreruddannelsen, som er med til at skabe stoftrængsel i fagene, og gør, at underviserne har svært ved at nå dem alle og sikre dybdelæring og sammenhæng til andre fagområder.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at den nuværende kompetencemålsstyring afskaffes, og at mere åbne rammer og mindre detaljstyring afbalanceres med hensynet til en læreruddannelse med en tydelig national fælles retning og grundfaglighed.

På den ene side bør der være langt bedre mulighed for underviserne for kontinuerligt i den daglige undervisningspraksis at inddrage relevant og aktuelt indhold og tilrettelægge en sammenhængende og meningsfuld undervisning med rum til faglig fordybelse. Ligeledes bør uddannelsesstederne kunne tilpasse læreruddannelsens indhold og samspil med omverdenen og udvikle lokale særpræg, f.eks. i form af profillinjer og samarbejde med eksempelvis universiteter, musikkonservatorier og de lokale kommuner/skoler. Der bør derfor laves et *udvidet formål og formuleres færre og anderledes mål* for at undgå detaljstyring.

På den anden side ser udviklingsgruppen et behov for en mere fast struktur af hensyn til progression og sammenhæng i uddannelsen. Der indebærer mindre valgfrihed og fleksibilitet for den enkelte studerende samt nogle nationale strukturelle bindinger, f.eks. i forhold til fagenes rækkefølge.

Anbefalingerne for en ny og bedre læreruddannelse skal ses som *en samlet ramme, der i høj grad skal udfyldes lokalt* med bidrag fra alle relevante interessenter. Ambitionen om en markant bedre læreruddannelse kan understøttes gennem bedre nationale rammer og skal indfries af underviserne og lederne på de lokale uddannelsessteder, lærerne og lederne på praktikskolerne, ansvarlige i kommunerne og alle andre, der skal spille sammen om at uddanne fremtidens folkeskolelærere.

Udviklingsgruppen foreslår samtidig, at en kreds af praktikere og interessenter i og omkring læreruddannelsen *inddrages i den løbende udvikling* af læreruddannelsen.

Baggrunden for udviklingsgruppens forslag

Udviklingsgruppens opdrag, tilgang og videre overvejelser om en nytænkt læreruddannelse.

I november 2020 igangsatte regeringen udviklingsarbejdet på læreruddannelsen med det formål at nytænke læreruddannelsen. Udviklingsarbejdet skulle inddrage de praktiskere, der er tættest på udfordringerne i og omkring læreruddannelsen, og derfor nedsatte Uddannelses- og Forskningsministeriet sammen med Danske Professionshøjskoler, KL, Danmarks Lærerforening og Lærerstuderendes Landskreds en udviklingsgruppe, som fik ansvaret for at udarbejde konkrete løsningsforslag, der modsvarede regeringens høje ambitionsniveau for læreruddannelsen.

Udviklingsgruppens arbejde skulle ifølge kommissoriet tage afsæt i følgende tre overordnede temaer:

- Styrket praktik og praksissamarbejde.
- Øget studieintensitet, større faglig progression samt bedre fastholdelse og rekruttering.
- Stærkere videngrundlag for læreruddannelsen.

Udviklingsgruppen har løbende skullet være i dialog med undervisere og andre praktiskere – ligesom der løbende skulle inddrages ekspertise og interessenter afhængigt af tema.

Ud over at styrke selve læreruddannelsen, var det ambitionen at lette de lærerstuderendes overgang til arbejdet i folkeskolen, så nyuddannede lærere i højere grad vælger at søge ansættelse i folkeskolen og efterfølgende fastholdes ved at afdække forskellige måder at understøtte nyuddannede, f.eks. mentorordninger, supervision eller egentlige lærerstartsforløb. En afdækning af mulighederne herfor igangsættes i et separat spor parallelt med udviklingsarbejdet for læreruddannelsen.

I tilknytning til udviklingsgruppen blev der etableret en dialoggruppe, hvor læreruddannelsens interessenter blev repræsenteret. Dialoggruppen skulle inddrages i forhold til de forskellige temaer i udviklingsarbejdet. Følgende interessenter har været repræsenteret i dialoggruppen: Danmarks Lærerforening, Frie Skolers Lærerforening, Børne- og Undervisningsministeriet, Danske Professionshøjskoler (herunder Læreruddannelsens Leder-

netværk), KL, Lærerstuderendes Landskreds, Dansk Magisterforening, Børne- og Kulturchefforeningen, Skolelederforeningen, Danmarks Private Skoler, Dansk Friskoleforening, Efterskolerne, Danske Skoleelever og Censorformandskabet for læreruddannelsen.

Udviklingsgruppens tilgang til udviklingsarbejdet

Udviklingsgruppen har bestræbt sig på at finde konkrete, brugbare, faglige løsninger på de udfordringer, som evalueringen af læreruddannelsen i 2018 påpegede. Desuden har udviklingsarbejdet bygget videre på de initiativer, som Danske Professionshøjskoler tidligere har taget som opfølgning på evalueringen i forlængelse af ønskerne herom fra forligskredsen for læreruddannelsen.

Udviklingsgruppen har i den sammenhæng anlagt et helhedssyn på læreruddannelsens opgave med at uddanne og danne fremtidens lærere. Læreruddannelsens funktion som leverandør af lærere til folkeskolen fordrer en tæt sammenhæng til folkeskolens udvikling og kompetencebehov og til folkeskolens fag. Samtidig er læreruddannelsen en videregående uddannelse med opgaver og udfordringer, som stiller selvstændige krav til uddannelsens tilrettelæggelse og gennemførelse.

Udviklingsgruppen har taget afsæt i ni centrale dimensioner i lærerrollen, som er afgørende for at kunne lykkes som lærer:

- Læreren som myndighedsperson
- Læreren som fagperson
- Læreren som undersøger og udvikler af praksis
- Læreren som kulturskaber og kulturbærer
- Læreren som leder
- Læreren som samarbejdspartner
- Læreren som relationsudvikler
- Læreren som didaktiker
- Læreren som samtalepartner og retoriker.

Det har været en præmis for udviklingsarbejdet, at læreruddannelsen skal klæde de studerende på til at kunne arbejde i folkeskolen efter endt uddannelse, men at uddannelsen ikke kan adressere alle forhold, som kunne tænkes at være relevante for lærerens fremtidige virke. Læreruddannelsen skal give de studerende viden og kunnen på et niveau, så dimittenden kan varetage undervisningen i folkeskolen og også øvrige opgaver, der knytter sig til lærerjobbet, samt give et solidt fundament for et langt lærerliv med mulighed for den løbende kompetenceudvikling, som vil være nødvendigt for at imødekomme de mangeartede og skiftende krav til lærerfaget. Det har ligeledes været en præmis, at udviklingsarbejdet ikke i sig selv kan sikre en bedre rekruttering til læreruddannelsen, selvom en bedre uddannelse forhåbentlig vil virke tiltrækkende for flere dygtige unge.

Udviklingsgruppen formulerede fra start en række opmærksomhedspunkter for udviklingsarbejdet, som skulle sætte en ramme for gruppens konkrete løsningsforslag. Det har således været udviklingsgruppens hensigt, at løsningsforslagene samlet set skal understøtte, at læreruddannelsen:

- bliver mindre bureaukratisk med mere tillid til fagfolk/praktikere.
- kan foregå på både små og store udbudssteder (i hele landet).

- kan rumme skiftende behov/særdagsordner uden løbende behov for regelændringer.
- giver plads til lokalt ejerskab og mulighed for lokale toninger, profilinjer mv.

Udviklingsgruppen har afholdt 17 møder, hvor der blandt andet har været inviteret repræsentanter for Børne- og Kulturchefforeningen, Skolelederforeningen, universiteterne og Læreruddannelsens Ledernetværk.

Der har sideløbende været afholdt fire møder i dialoggruppen, som har bidraget med vigtige og konstruktive indspil til udviklingsarbejdet.

Konteksten for udviklingsgruppens forslag

Udviklingsgruppens forslag og anbefalinger til en nytænkt læreruddannelse skal ses i direkte forlængelse af gruppens opdrag om at skabe et grundlag, som kan danne udgangspunkt for forhandlinger i forligskredsen om eventuelle ændringer af læreruddannelsesbekendtgørelsen.

Udviklingsgruppens faglige forslag til en nytænkt læreruddannelse er opstillet gennem en proces med inddragelse af praktiske erfaringer fra ind- og udland, med støtte i relevant forskning og med afvejning af forskellige faglige og praktiske hensyn. Forslagene peger på en samlet og helhedsorienteret retning for udviklingen af læreruddannelsen med udgangspunkt i de tre overordnede temaer for udviklingsarbejdet.

Udviklingsgruppen har bestræbt sig på at udforme et fagligt grundlag for efterfølgende politiske drøftelser, der endeligt vil skulle omsættes i bekendtgørelser, studieordninger, konkrete forløb på uddannelserne og i praktikforløb på skolerne. Udviklingsgruppens medlemmer peger dog på, at udviklingsgruppens forslag til en nytænkt læreruddannelse samlet set kræver yderligere finansiering, hvis ambitionerne skal kunne indfries. Det gælder særligt forslagene om flere undervisningstimer, integreret praktik og efteruddannelsesindsatser for lærere på uddannelsesskolerne og underviserne på professionshøjskolerne. Udviklingsgruppen har i sit arbejde holdt sig inden for den eksisterende ramme for uddannelsens længde. Det samlede forslag indebærer derfor også nogle fravalg og udestående udfordringer. Udviklingsgruppen har således pointeret, at bæredygtighed, teknologiforståelse og praksisfaglighed som udgangspunkt er relevante temaer i alle fag, men har ikke forholdt sig til, hvilken betydning det vil have for prioriteringen af eksisterende temaer mm. Ud over dette vil der fortsat være behov for at finde nye løsninger i forhold til svømmelæreruddannelsen og færdselslære, ligesom dele af de nuværende specialiseringsmoduler, der med udviklingsgruppens forslag afskaffes, har bidraget til, at nogle studerende kan opøve særlige kompetencer, som fremover vil skulle løftes i en efteruddannelsesindsats.

Overvejelser om implementering

Udviklingsgruppen ser et behov for, at der gives tiltrækkelig tid til implementeringsprocessen. Hvis implementeringen ikke kan nås inden sommer 2022, vil det være bedst at udskyde til det følgende år. Der kan således blive behov for en gradvis implementering, hvor de overordnede rammer, herunder bekendtgørelsen og studieordningen, er revideret inden sommeren 2022, mens nye fagplaner og ændrede praktikformer udvikles og

realiseres gradvist i de(t) efterfølgende studieår. Nogle ambitioner, f.eks. vedr. et styrket videngrundlag for læreruddannelsen, vil have en endnu længere tidshorisont.

Udviklingsgruppen ser en stor værdi i at fortsætte en proces med inddragelse af interessenter og praktikere i og omkring læreruddannelsen i den videre implementering af den nye uddannelse og også efterfølgende. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at der etableres et forum for læreruddannelsen, herunder et partnerskab under overskriften "Sammen om læreruddannelsen", som kan følge og understøtte implementeringen af den nye læreruddannelse, og som samtidig vil blive hørt i forbindelse med ændringer af den fælles del af studieordningen. Ud over praktikere og interessenter vil Børne- og Undervisningsministeriet også være relevant deltager i et sådant forum, som kan samles en gang om året eller oftere efter behov.

Udviklingsgruppen konstaterer, at mulighederne for at lette de lærerstuderendes overgang mellem uddannelse og job skal undersøges i et efterfølgende arbejde. Udviklingsgruppens parter ønsker i givet fald, hver især, at blive inddraget som centrale aktører i den videre proces.

Anvendte kilder:

- Danske Professionshøjskoler, Udvikling af læreruddannelsen – Retning, indhold, principper og progression i fremtidens læreruddannelse, 2020.
- Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet, Nytænkning af læreruddannelsen – et ambitiøst udviklingsarbejde, 2020.

1. notat: Anbefaling om ny opbygning med indbygget progression og sammenhæng og bedre mulighed for faglig fordybelse

Udviklingsgruppen anbefaler, at opbygningen af læreruddannelsen understøtter, at de studerende oplever en langt større progression og sammenhæng i uddannelsen, og at de samtidig oplever et fagligt og socialt læringsmiljø med mere kontinuitet og faglig fordybelse. Samtidig bør den eksisterende fleksibilitet i forhold til muligheden for udlandsophold mv. fastholdes i en ny struktur.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At modulopbygningen afskaffes og erstattes af en fag- og semesterstruktur.
- B. At de nuværende specialiseringsmoduler afskaffes.
- C. At praktikken fremover integreres i Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene.
- D. At der genetableres en direkte sammenhæng mellem undervisning og prøver.
- E. At Lærerens Grundfaglighed gøres til grundstruktur i uddannelsesforløbet.
- F. At der indføres tværgående praksiselementer på tværs af undervisningsfag, Lærerens Grundfaglighed og praksis i skolen.
- G. At der arbejdes med tre progressionsspor gennem hele uddannelsen.
- H. At der etableres lokale mobilitetsvinduer for studieophold og praktik i udlandet med særligt fokus på fremmedsprogsfag.

I det følgende diskuteres den nuværende modulstruktur på læreruddannelsen og mulighederne for en forbedret struktur med udgangspunkt i følgende:

1. Udfordringer ved modulstrukturen på læreruddannelsen
2. Den nuværende modulstruktur

3. Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse.

1.1 Udfordringer ved modulstrukturen på læreruddannelsen

Data indsamlet i forbindelse med evalueringen af læreruddannelsen pegede på følgende udfordringer:

- Den nuværende modulstruktur med mange små moduler har skabt utilsigtede konsekvenser i form af særligt manglende sammenhæng, dybde og progression i uddannelsen.
- Progressionen og sammenhængen er særligt udfordret af, at modulerne til en vis grad skal kunne tages i vilkårlig rækkefølge, og at der sker mange skift i underviser- og holdsammensætning.
- Modulgodkendelser baseret på kvantitative kriterier (f.eks. deltagelse i undervisningen og aflevering af et antal opgaver), understøtter ikke i tilstrækkelig grad de studerendes faglige fordybelse, engagement og læreprocesser og medvirker til lav kvalitet i afleveringer og godkendelser.
- Det samlede antal prøver og modulgodkendelser er omfattende samtidig med, at der stilles for lave krav til de studerende.

1.2 Den nuværende modulstruktur

Den nuværende opbygning af læreruddannelsen i moduler blev indført med reformen af læreruddannelsen fra 2013. Moduliseringen af uddannelsen var blevet anbefalet af følgegruppen for ny læreruddannelse, der i sin evaluering af læreruddannelsen fra 2006 lagde stor vægt på en øget internationalisering af uddannelsen, herunder at de lærer-studerende skulle have bedre muligheder for at tage på udlandsophold.

Ifølge følgegruppens analyse var den hidtidige danske fagmodel en udfordring for de studerende i forhold til at indpasse studier i udlandet med deres danske læreruddannelse. Følgegruppen så derfor et behov for, at læreruddannelsens fag skulle brydes ned i veldefinerede og velafgrænsede fagmoduler, der kunne indpasses i en semesterstruktur. Det var ligeledes anbefalingen, at disse moduler skulle reguleres gennem kompetencemålstyring frem for indholdsstyring.

Anbefalingerne blev fulgt i den politiske aftale fra 2012 om en ny læreruddannelse. Her blev det slået fast, at den nye læreruddannelse skulle opbygges af moduler, der leder hen mod eksamen i de kompetencemål, der skulle formuleres for de forskellige fag i uddannelsen. Det blev ligeledes slået fast, at der både kunne være tale om monofaglige moduler, som leder hen mod ét kompetencemål, og tværfaglige moduler – f.eks. naturfags- eller fremmedsprogsdidaktik – som bygger op til eksamen i forskellige kompetencemål. Forligskredsen begrundede moduliseringen med, at den ville give flere fordele, herunder at der ville blive lettere adgang til samlæsning og udveksling med andre uddannelser og institutionstyper – samt internationalt. Desuden skulle der blive bedre muligheder dels for regionale toninger, dels for efteruddannelse.

Ifølge bekendtgørelsen for læreruddannelsen skal Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfag bestå af moduler på hver 10-20 ECTS-point (§ 8), mens praktikken består af moduler på 5-15 ECTS-point (§ 12). Bekendtgørelsen fastsætter ligeledes, at den studerendes gennemførelse af et modul eller en flerhed af moduler skal godkendes ved

afslutningen af modulet eller modulerne. Betingelserne for godkendelse skal fastlægges i studieordningen og kan baseres på enten opfyldelsen af objektive kriterier eller ved prøve med hjemmel i eksamensbekendtgørelsen (§ 22).

Professionshøjskolerne har efterfølgende fastsat en fælles praksis for, at alle moduler på læreruddannelsen har et omfang af 10 ECTS-point. Et undervisningsfag på 40 ECTS-point deles således op i fire moduler. Dertil kommer et antal mono- eller tværfaglige specialiseringsmoduler. Det er tilstræbt, at modulerne er tematiserede, således at de i princippet kan tages i vilkårlig rækkefølge. I praksis er der dog efterhånden blevet fastlagt en bestemt rækkefølge for at forbedre sammenhæng og progression.

Evalueringen viste, at der efter reformen af læreruddannelsen i 2013 var sket en positiv udvikling i antallet af studerende, som tog på udlandsophold, idet der næsten var sket en fordobling i antal studerende fra 235 studerende i 2012/2013 til 449 studerende i 2016/2017. I absolutte tal er der dog fortsat tale om forholdsvis få studerende, som årligt tilbringer en del af studietiden i andre lande. Ifølge evalueringen var det en generel holdning blandt professionshøjskolerne, at den positive udvikling blandt andet skyldtes modulstrukturen. Evalueringen viste dog også eksempler på, at modulstrukturen havde skabt nye udfordringer for studerende, der ønskede et udlandsophold, fordi de studerende ikke kunne få merit for kompetencemålprøven.

1.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslag uddybes nedenfor:

A) Forslag om at afskaffe modulopbygningen og indføre en fag- og semesterstruktur i stedet

Reglerne i bekendtgørelsen og den fælles praksis på professionshøjskolerne indebærer, at læreruddannelsen er opdelt i 24 moduler. Selvom professionshøjskolerne i nogen grad har lagt rækkefølgen af modulerne i undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed fast, resulterer modulstrukturen alligevel i et meget stort antal opstarter og afslutninger for de studerende med efterfølgende godkendelse eller prøve. Som evalueringen påpegede, går det alvorligt ud over faglig fordybelse, sammenhæng og progression i uddannelsen, selvom den nuværende tilrettelæggelse af uddannelsen også indebærer nogle fordele i form af øget fleksibilitet og valgfrihed for de studerende.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at modulstrukturen erstattes af en fag- og semesterstruktur for at samle uddannelsens elementer i nogle større helheder og med en fastlagt rækkefølge. I den forbindelse foreslår udviklingsgruppen yderligere, at:

- Praktikken kobles direkte til undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed som integrerede skoleforløb for at styrke sammenhængen mellem de elementer i uddannelsen, som er henlagt på henholdsvis campus og skolerne, jf. notat 3.
- Lærerens Grundfaglighed opdeles i fag, som lægges i en faglig fornuftig rækkefølge, jf. notat 4.
- Hvert undervisningsfag udgør en samlet enhed med holddannelse, gennemgående undervisere og med en afsluttende prøve, jf. notat 5.

B) Forslag om at afskaffe de nuværende specialiseringsmoduler

I forbindelse med overgangen fra en modulstruktur til en fag- og semesterstruktur er det samtidig nødvendigt at se på professionshøjskolernes praksis med udbud af de såkaldte specialiseringsmoduler. Specialiseringsmodulerne er ikke nævnt i bekendtgørelsen for læreruddannelsen, men har i praksis et omfang på 20-30 ECTS-point. Modulerne kan både være monofaglige inden for et enkelt undervisningsfag, f.eks. Elever i matematikvanskeligheder, eller tværfaglige, f.eks. Bevægelse i skolen eller Klasseledelse og relationskompetence.

Udviklingsgruppen foreslår, at specialiseringsmodulerne afskaffes for at give plads til mere omfattende og sammenhængende forløb i undervisningsfagene og i Lærerens Grundfaglighed. De kompetencer, der hidtil er blevet sat særligt fokus på i specialiseringsmodulerne, vil dermed fremadrettet i relevant omfang skulle integreres i undervisningen i undervisningsfagene og/eller Lærerens Grundfaglighed for alle studerende. Dermed vil de specialiserede emner formentlig i mange tilfælde få mindre vægt, end de har haft for den afgrænsede gruppe af studerende, som har gennemført et specialiseringsmodul om emnerne, f.eks. Filosofi med børn, Udeskole mv. Det vil i den forbindelse være oplagt at se på mulighederne for at udbyde nogle af emnerne som efteruddannelse for færdiguddannede lærere.

C) At praktikken fremover integreres i Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene

Udviklingsgruppen foreslår at styrke koblingen mellem teori og praksis ved at integrere det hidtidige praktikfag i undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed for at understøtte en styrket vekselvirkning og sammenhæng mellem undervisningen på professionshøjskolerne og forløbene på uddannelsesskolerne (tidligere praktikskoler) til glæde for de studerende og skolerne. Praktik vil således ikke længere indgå som et selvstændigt element i læreruddannelsens opbygning, men som skoleforløb knyttet til undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed, jf. notat 3.

D) Forslag om at genetablere en direkte sammenhæng mellem undervisning og prøver

Kombinationen af modulstruktur og kompetencemålsprøver har ført til, at der i den aktuelle praksis ikke er nogen direkte sammenhæng mellem undervisningen i modulerne og den afsluttende kompetencemålsprøve, f.eks. i et undervisningsfag. Det skyldes først og fremmest, at de studerende kan gå til prøve på baggrund af forskellige kombinationer af gennemførte moduler.

Professionshøjskolernes praksis indebærer, at de studerende i dag ikke opgiver pensum til kompetencemålsprøverne. Udviklingsgruppen foreslår, at professionshøjskolerne benytter afskaffelsen af modulstrukturen til at genetablere den direkte sammenhæng mellem undervisning og prøver i læreruddannelsens fag. Professionshøjskolerne bør således arbejde med eksamensredegørelser med litteraturopgivelser, forudsætningskrav mv. som redskaber til at styrke de studerendes læring og faglighed. Ligeledes vil de mange og administrativt dyre modulgodkendelser i den nuværende struktur kunne afskaffes til fordel for mere fagligt relevante og krævende prøver.

E) Forslag om at gøre Lærerens Grundfaglighed til grundstruktur i uddannelsesforløbet

Afskaffelsen af modulstrukturen giver mulighed for at arbejde med sammenhæng og progression i læreruddannelsen på nye måder. Udviklingsgruppen foreslår i den forbindelse at gøre undervisningen i Lærerens Grundfaglighed til det gennemgående og bæ-

rende element gennem alle fire år på uddannelsen. Fagområderne i Lærerens Grundfaglighed kan med fordel lægges i en fagligt begrundet rækkefølge, som studerende på den enkelte årgang som hovedregel følger sammen som et stamhold og i tæt sammenhæng med deres første undervisningsfag (almindeligvis Dansk eller Matematik). Gennemgående holddannelser kan også understøtte den faglige og sociale integration af de studerende på uddannelsen, hvilket også bidrager til bedre fastholdelse. En fast rækkefølge og placering af fagområderne vil desuden give bedre muligheder for præcise indholdsbeskrivelser.

En fast rækkefølge af fagområderne i Lærerens Grundfaglighed vil yderligere indebære den fordel, at studerende på barsel eller med sygeperioder har mulighed for at vende tilbage til studiet på en velordnet måde uden unødigt studietidsforlængelse. Da rækkefølgen af fagområderne kan forventes at være ens på tværs af uddannelsesstederne, vil der også være god mulighed for at flytte uddannelsessted uden nævneværdig studietidsforlængelse.

F) Forslag om at indføre tværgående praksiselementer på tværs af undervisningsfag, Lærerens Grundfaglighed og praksis i skolen

Læreruddannelsen er en kompleks uddannelse at skabe sammenhæng og progression i. De 21 undervisningsfag på læreruddannelsen kræver mange forskellige underviserfagligheder, som skal samarbejde om at skabe sammenhæng og progression. Udviklingsgruppen ser derfor et behov for en stærk stilladsering af dette samarbejde i opbygningen af læreruddannelsen.

Konkret foreslår udviklingsgruppen at indføre såkaldte tværgående praksiselementer, der kan understøtte et styrket samarbejde på tværs af Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfag samt underviserens fagligheder. De tværgående praksiselementer kan have et omfang på 8 ECTS-point (lokalt evt. mere), som kommer fra ECTS-rammen for undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed. De tværgående praksiselementer kan understøtte, at de studerende kan danne praktiske synteser mellem forskellige fagligheder – med fokus på lærerens professionsrettede kompetencer, der kan være både analytiske og handlerettede i forhold til lærerens pædagogiske og didaktiske praksis i skolen. De tværgående praksiselementer bør således sigte mod integration af forskellige perspektiver, fagligheder, videnformer og -aspekter og give mulighed for, at temaer som f.eks. skole-hjem-samarbejde, klasseledelse, undervisningsdifferentiering, tværprofessionelle samarbejde kan afprøves på tværs af Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfag i tæt tilknytning til praksis i skolen. I det tværgående praksiselement vil den studerende i et eksempel med skole-hjem-samarbejde skulle anvende viden, færdigheder og kompetencer fra sit undervisningsfag, f.eks. matematisk viden, i samspil med fagområdet i Lærerens Grundfaglighed, hvor skole-hjem-samarbejdet er placeret. I det tværgående praksiselement kan den studerende få et rum til blandt andet at øve og træne håndteringen af en forældresamtale om matematikvanskeligheder med sparring fra undervisere i læreruddannelsen og evt. lærere i skolen. Uddannelsesskolerne kan således med fordel også (afhængig af lokale muligheder og ambitioner) spille en aktiv rolle i afviklingen af tværgående praksiselementer for at sikre en stærk kobling til praksis.

Intentionen om tværgående praksiselementer kan med fordel skrives ind i bekendtgørelsen for læreruddannelsen, men der bør gives frie rammer for udmøntningen lokalt. Det bør ligeledes beskrives lokalt, hvordan ansvaret er fordelt mellem underviserne fra Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfaget, og hvor de tværgående praksiselementer

placeres løbende i uddannelsen. Der kan endvidere være behov for lokalt at tilrettelægge forløbene i samarbejde med kommuner og skoler.

G) Forslag om at arbejde med tre progressionsspor gennem hele uddannelsen

For at understøtte progressionen og kontinuiteten i de studerendes lærerfaglige udvikling kan det være en fordel at arbejde med tydelige progressionsspor i løbet af uddannelsen. Progressionsspor kan være et værktøj til at understøtte den studerendes udvikling af professionskompetencer og -dannelse, samtidig med at forventningerne til den studerendes gradvist højere handlingskompetence og refleksionsniveau tydeliggøres.

Konkret foreslår udviklingsgruppen, at der kan etableres følgende tre progressionsspor på læreruddannelsen:

- Praktisk-pædagogisk dannelse – med sigte på kyndighed og ekspertise i praksis-udøvelsen.
- Fagpersonlig dannelse – med sigte på myndig udøvelse af professionelle skøn.
- Forsknings- og udviklingsdannelse – med sigte på kompetent deltagelse i praksisnær videnopbygning og skoleudvikling.

Det kan med fordel beskrives, hvilke forventninger der er til de studerende på hvert studieår i de enkelte progressionsspor. Beskrivelserne kan både blive reflekteret i prøver på de forskellige studieår, ligesom de kan indgå i forventningerne til de studerendes løbende arbejde med en portfolio, jf. notat 7.

H) Forslag om at etablere lokale mobilitetsvinduer for studieophold og praktik i udlandet med særligt fokus på fremmedsprogsfag

Modulstrukturen har givet en fleksibilitet i forhold til at skabe bedre muligheder for udlandsophold, selvom parallellæsning af moduler har betydet, at de studerende i praksis ikke har kunnet læse et enkelt modul i udlandet uden samtidig at gå glip af undervisning i de øvrige moduler i semestret. I praksis har den lokale tilrettelæggelse af studiet spillet en væsentlig rolle for de studerendes muligheder for at tage elementer af deres uddannelse i udlandet.

Derfor foreslår udviklingsgruppen, at professionshøjskolerne tydeligt skal angive i deres lokale studieordninger, hvornår der er et såkaldt mobilitetsvindue i uddannelsen, hvor de studerende kan tage på udlandsophold. Det vil særligt være relevant for studerende i fremmedsprogsfagene, men også for studerende i andre fag i forhold til at give internationale perspektiver. Udviklingsgruppen foreslår, at professionshøjskolerne aktivt skal opfordre til og understøtte, at de studerende med fremmedsprogsfag tager på udlandsophold til tysk-, fransk- eller engelsktalende lande. Samtidig bør professionshøjskolerne udvise den størst mulige fleksibilitet i forhold til at gøre udlandsophold mulige og etablere de nødvendige aftaler med udenlandske institutioner, herunder grundskoler. I praksis vil udlandsophold formentlig især være en mulighed i tilknytning til det sammenhængende skoleforløb (praktik) på tredje studieår.

Anvendte kilder:

- Rambøll Management, Bilag 1 til delanalyse 2 i Evaluering af læreruddannelsen, Sammenfatning af redegørelser fra professionshøjskolerne, 2018.
- Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.

- Uddannelses- og Forskningsministeriet, Styrelsen for Videregående Uddannelser, Om prøver i læreruddannelsen (LU13), 2015.

2. notat: Anbefaling om ambitiøs læringskultur med høj studieintensitet

Udviklingsgruppen anbefaler, at læringskulturen på læreruddannelsen udvikles og forbedres, så alle studerende oplever at blive mødt med høje forventninger. En ændring af læringskulturen kan både understøttes gennem formelle krav, flere undervisningstimer og feedback mv. samt engagerede undervisere og ledere med høje ambitioner for de studerendes faglige og personlige udvikling som lærere.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At antallet af undervisningstimer øges, så der blandt andet bliver mere tid til undervisning, feedback, vejledning og studiefaglige samtaler.
- B. At den nuværende mødepligt for de studerende på første studieår fastholdes, og der indføres fremmødere registrering på de øvrige studieår.
- C. At prøveformer og bedømmelse udvikles med henblik på at øge kravene til de studerendes engagement, faglige læreprocesser og deltagelse.
- D. At professionshøjskolerne gør læreruddannelsen til centrum for didaktisk udvikling.
- E. At professionshøjskolernes allerede igangsatte initiativer vedr. professionalisering af de studerendes arbejde i studiegrupper fastholdes og konsolideres.

I det følgende diskuteres den aktuelle læringskultur på læreruddannelsen og mulighederne for at skabe en mere ambitiøs kultur med udgangspunkt i følgende:

- 1. Udfordringer ved læringskulturen på læreruddannelsen
- 2. De nuværende rammer omkring læringskulturen
- 3. Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse.

2.1 Udfordringer ved læringskulturen på læreruddannelsen

I evalueringen af læreruddannelsen blev der peget på følgende udfordringer:

- En fælles, ambitiøs læringskultur gennemsyrrer endnu ikke uddannelsen som helhed.
- På trods af et ledelsesmæssigt fokus på studieaktivitet på tværs af professionshøjskolerne er læreruddannelsen generelt ikke karakteriseret ved en læringskultur, hvor de studerende bliver mødt af høje forventninger.
- For mange studerende kommer gennem uddannelsen med en for ringe studieindsats, hvilket også ser ud til at have en demotiverende effekt på gruppen af fagligt ambitiøse studerende.
- Kvantitative krav i modulgodkendelserne betyder, at modulgodkendelsen kun i begrænset omfang understøtter de studerendes engagement og læreprocesser.
- Det samlede høje antal prøver og modulgodkendelser medvirker til lav kvalitet i modulgodkendelsen og til, at der stilles for lave krav til de studerende.

Udviklingsgruppen ser det desuden som en udfordring, at antallet af undervisningstimer ikke er tilstrækkeligt højt til at sikre en ambitiøs læringskultur.

2.2 De nuværende rammer omkring læringskulturen

De formelle rammer for læreruddannelsen kan have betydning for læringskulturen. Det gælder blandt andet for den nuværende modulopbygning, jf. vurderingerne i evalueringen ovenfor.

Ifølge bekendtgørelsen for læreruddannelsen skal den studerendes gennemførelse af et modul eller en flerhed af moduler godkendes ved afslutningen af modulet eller modulerne. Betingelserne for godkendelse fastlægges i studieordningen og kan baseres på enten opfyldelsen af objektive kriterier eller ved prøve med hjemmel i eksamensbekendtgørelsen (§ 22). I praksis bliver mange moduler godkendt ved opfyldelsen af objektive kriterier.

Som led i opfølgningen på den korte bane på evalueringen af læreruddannelsen tog professionshøjskolerne i fællesskab en række initiativer for at øge de studerendes studieintensitet. De besluttede blandt andet, at flere moduler på læreruddannelsen skal afsluttes med bestået/ikke bestået eller karakterer (kvalitativ afprøvning). En kvalitativ afprøvning indebærer ifølge professionshøjskolerne øgede krav og forventninger til de studerendes faglige arbejde i modulerne, fordi eksamensbekendtgørelsen træder i kraft. Udfordringen er dog, at kvalitative modulgodkendelser er væsentlig dyrere grundet mere tidskrævende vurderinger. Samtidig øges antallet af prøver.

Modulopbygningen indebærer desuden, at eksempelvis undervisningen i undervisningsfagene tilrettelægges med mellem tre og fem moduler, hvor der ikke nødvendigvis er tale om en gennemgående underviser i alle modulerne. Der er heller ikke nødvendigvis tale om en fast holddannelse blandt de studerende på tværs af modulerne.

I forhold til prøverne fastsætter bekendtgørelsen (kapitel 5), at de som regel kan bestå af flere delprøver, men at de skal resultere i en samlet karakter. I den nuværende praksis betyder det, at de studerende ikke får en selvstændig skriftlig karakter, f.eks. i sprogfagene og matematik. I forbindelse med opfølgningen på den korte bane ønskede professionshøjskolerne at kunne give en selvstændig skriftlig karakter i netop disse fag for at øge de studerendes fokus på betydningen af deres faglige og skriftlige færdigheder. Censorformandskabet har i en årrække efterlyst den samme mulighed.

Bekendtgørelsen slår ligeledes fast, at den studerende har pligt til at deltage i uddannelsen, som den tilrettelægges af professionshøjskolen (§ 15), og at den studerende har mødepligt til praktikken (§ 12). I forbindelse med opfølgningen på den korte bane på evalueringen af læreruddannelsen indførte professionshøjskolerne i fællesskab fremmødepligt for alle lærerstuderende på første årgang. Begrundelsen herfor var blandt andet, at det ifølge professionshøjskolerne kræver veludviklede samarbejdskompetencer at være en dygtig professionel lærer, og at dette skal trænes sammen med andre i løbet af uddannelsen.

Som led i opfølgningen på den korte bane på evalueringen af læreruddannelsen indførte professionshøjskolerne forpligtende retningslinjer for studiegruppearbejde og igangsatte lokale pilotprojekter på alle professionshøjskoler med udgangspunkt i nationale anbefalinger. Ligeledes blev der igangsat en kompetenceudviklingsindsats for underviserne på læreruddannelsen. Arbejdet med at professionalisere studiegrupperne sigtede på at forbedre de studerendes faglige, sociale og personlige læring, deres studieintensitet samt deres trivsel. Dermed forventes indsatsen også at øge andelen af studerende, der gennemfører uddannelsen.

2.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslag uddybes nedenfor:

A) Forslag om at øge antallet af undervisningstimer, så der blandt andet bliver mere tid til undervisning, feedback, vejledning og studiefaglige samtaler

På landsplan modtager de lærerstuderende i gennemsnit undervisning i 8,6 timer pr. ECTS-point. Det svarer til, at den studerende i gennemsnit har ca. 13 undervisnings- og vejledningstimer pr. uge, hvis man regner med 20 uger pr. semester/30 ECTS-point. Antallet af planlagte undervisnings- og vejledningstimer varierer dog betydeligt fra uddannelsessted til uddannelsessted.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at antallet af undervisningstimer øges for at understøtte de studerendes læring og udvikling. Samtidig bør de studerende modtage mere vejledning og feedback på opgaver mv. Der er behov for at øge indsatsen på alle studieår, f.eks. til flere undervisningstimer og feedback i undervisningsfagene.

B) Forslag om at fastholde den nuværende mødepligt for de studerende på første studieår og indføre fremmøderegistrering på de øvrige studieår

På læreruddannelsen er det helt afgørende, at de studerende er en del af læringsfællesskaber på uddannelsen, da det er en væsentlig del af didaktikken og pædagogikken, at de studerende lærer sammen. Allerede fra starten af læreruddannelsen bør der således være fokus på at etablere relationer og forpligtende fællesskaber blandt de studerende, hvilket kan understøttes af holddannelse og mere kontinuitet i uddannelsesforløbet, jf. notat 1. Udviklingsgruppen foreslår i tillæg hertil, at alle professionshøjskoler opretholder mødepligten på første studieår for at signalere vigtigheden af, at de studerende deltager aktivt i undervisningen og de øvrige aktiviteter i tilknytning hertil. Professionshøjskolerne bør også forpligte sig på at indføre fremmøderegistrering eller tilsvarende på de efterfølgende studieår.

Fremmødere registrering giver ikke de samme muligheder for at iværksætte sanktioner over for de studerende ved manglende fremmøde som mødepligt. Udviklingsgruppen vurderer imidlertid, at fremmødere registreringen i sig selv sender et tilstrækkeligt tydeligt signal til de studerende på de senere studieår om forventet deltagelse. Desuden kan registrering anvendes som redskab til at følge op på studerende med en faldende eller svingende deltagelse med henblik på samtale og evt. opfølgende og understøttende tiltag og tilbud, der kan forebygge frafald. Den foreslåede nye ordning svarer til ordningen fra før reformen af læreruddannelsen i 2013.

C) Forslag om at udvikle skærpede prøveformer og bedømmelse med henblik på at styrke de studerendes faglige læreprocesser, engagement og deltagelse

Professionshøjskolerne kan i fællesskab udvikle nye prøveformer, der stiller krav om løbende studieaktivitet i løbet af semesteret, så bedømmelsen af de studerendes faglige udbytte ikke udelukkende er baseret på en afsluttende eksamen. Udviklingsgruppen foreslår, at professionshøjskolerne i den forbindelse blandet andet arbejder med at indføre forudsætningskrav for prøverne, separate mundtlige og skriftlige karakterer i sprogfag og matematik samt portfolioprøver, jf. notat 7.

D) Forslag om at professionshøjskolerne gør læreruddannelsen til centrum for didaktisk udvikling

Ifølge evalueringen bør undervisere og ledelser på læreruddannelsen i højere grad være fælles om at udvikle den måde, man underviser og vejleder de studerende på – med det særlige perspektiv at de studerende selv skal blive dygtige didaktikere. Ekspertgruppen bag evalueringen pegede således på, at underviserne og deres tilrettelæggelse af undervisning og vejledning vil være afgørende for at udvikle en fagligt stærkere og mere attraktiv læreruddannelse.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolerne styrker eksisterende netværk for læreruddannelsesdidaktik. Det kan ske ved blandt andet at videreudvikle og skærpe kravene til de nationale faggrupper, så de i endnu højere grad kan understøtte, at læreruddannelsen som helhed og de enkelte uddannelsessteder tilbyder de studerende fagligt og didaktisk velgennemtænkte og sammenhængende forløb, som afspejler den undervisning, der er behov for i folkeskolen. Der kan således være behov for et øget fokus på at sikre den fortløbende pædagogiske og didaktiske udvikling på selve læreruddannelsen. Med andre ord kan professionshøjskolerne med fordel øge opmærksomheden på, hvordan underviserne på læreruddannelsen sammen og hver for sig kan blive dygtigere til at arbejde med at udvikle den gode undervisning og dermed læreruddannelsens didaktik. Der kan i den forbindelse være behov for at afsætte midler til efteruddannelse af underviserne. Uddannelsesskolerne bør indgå i arbejdet om læreruddannelsesdidaktik i naturlig forlængelse af forslagene om skolerne som meduddannere og integreret praktik (skoleforløb).

E) Forslag om at professionshøjskolernes allerede igangsatte initiativer vedr. professionalisering af de studerendes arbejde i studiegrupper fastholdes og konsolideres

Professionshøjskolerne vurderer, at en professionalisering af arbejdet i studiegrupper kan bidrage til at forbedre studieintensiteten og mindske frafaldet, og at det samtidig klæder de studerende på til at indgå i teamsamarbejde i skolen og rammesætte elevernes gruppearbejdsprocesser.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolerne fortsætter indsatsen for at gøre professionaliseret arbejde i studiegrupper til en integreret del af uddannelsen som

en praktisk og kulturel ramme for forpligtende og støttende læringsfællesskaber blandt de studerende. Formålet med studiegruppearbejdet kan eksempelvis indskrives i institutionsdelen af studieordningen for dermed at blive forpligtende på alle professionshøjskoler.

Anvendte kilder:

- Danske Professionshøjskoler, Danske Professionshøjskoler handleplan, opfølgning på evaluering af læreruddannelsen, beskrivelse af initiativer, 2019.
- Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.

3. notat: Anbefaling om integreret og udvidet praktik

Udviklingsgruppen anbefaler, at læreruddannelsen tilrettelægges på en ny måde, så de studerende oplever en tæt kobling mellem teori og praksis gennem hele uddannelsen med styrkede muligheder for og forventninger til de studerendes opøvelse af undervisningskompetence og andre centrale professionsrettede kompetencer. Udviklingsgruppen anbefaler, at ambitionen om en tæt teori-praksis-kobling blandt andet understøttes ved, at praktikken udvides og integreres i undervisningen, at flere af skolernes lærere får relevant kompetenceudvikling i forhold til at deltage i uddannelsesopgaven, og at samarbejdet mellem professionshøjskoler, skoler og kommuner generelt intensiveres og systematiseres i højere grad end i dag.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At praktikken fremover ændres til at blive integreret som skoleforløb i undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed (LG).
- B. At der kommer til at være skoleforløb på alle studieår og med udstrakte forløb på første og evt. andet studieår.
- C. At den studerende som udgangspunkt kommer til at gennemføre skoleforløbene på samme skole de to første studieår.
- D. At skoleforløbene bliver mere intensive og får en tydelig progression med hensyn til de studerendes opgaver og ansvar.
- E. At indføre en stor professionsprøve med fokus på den studerendes samlede undervisningskompetence efter skoleforløbet på fjerde studieår.
- F. At rammen til praktik/skoleforløb udvides fra 30 til 40 ECTS-point – fordelt med 20 ECTS-point til undervisningsfag og 20 ECTS-point til Lærerens Grundfaglighed.
- G. At professionshøjskoler, skoler og kommuner udvider, formaliserer og systematiserer deres samarbejde om læreruddannelsen.

- H. At der iværksættes en målrettet kompetenceudviklingsindsats for at hæve kompetenceniveauet blandt lærerne på uddannelsesskolerne.

Nedenfor diskuteres den nuværende ordning for praktik i læreruddannelsen og mulighederne for at forbedre rammerne og indholdet i praktikken med udgangspunkt i følgende:

1. Udfordringer ved praktikken i læreruddannelsen
2. Den nuværende model for praktik mv.
3. Forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse.

3.1 Udfordringer ved praktikken i læreruddannelsen

Data indsamlet i forbindelse med evalueringen af læreruddannelsen pegede på følgende:

- Praktikken i læreruddannelsen er styrket og professionaliseret med reformen af læreruddannelsen i 2013.
- De studerende er overordnet set tilfredse med praktikken. De oplever blandt andet, at praktikken har styrket deres kompetencer til at lede en klasse, indgå i relationer med elever og kolleger og til at planlægge og gennemføre undervisningsforløb. Derimod er de studerende ikke tilfredse med deres udbytte i forhold til skole-hjem-samarbejdet.
- De studerende oplever i varierende grad, at den vejledning, de får fra professionshøjskolerne før og under deres praktik, er tilstrækkelig.
- Både studerende, undervisere, ledelsesrepræsentanter, praktikkoordinatorer og praktikvejledere oplever, at der er tydelig progression i praktikken på læreruddannelsen, således at kravene til de studerende i deres praktik vokser i løbet af uddannelsen. Blandt andet har indførslen af kompetencemål og prøver for de tre praktikniveauer bidraget til at skabe progression i de studerendes praktikperioder.
- Et ønske om mere og/eller bedre praktik. Tre ud af fire studerende vurderede, at omfanget af praktikken i uddannelsen er lidt eller alt for lille. Praktikperioderne er for korte, og flere studerende nævner, at praktikken stopper, netop som der er dannet relationer til eleverne, og hvor der er et godt afsæt for at gå ind i lærerrollen. Desuden kunne det ifølge blandt andre praktiklærerne være relevant med flere skemalagte timer og aktiviteter i de studerendes tredje praktikforløb.
- Alle professionshøjskoler arbejder med praksissamarbejde, men omfang, systematik og kvalitet af praksissamarbejdet varierer – både på tværs af professionshøjskoler og fra forløb til forløb.
- Kun omtrent halvdelen af praktiklærerne vurderede i en gennemført spørgeskemaundersøgelse, at der i høj grad eller meget høj grad er et godt samarbejde mellem praktikskoler og professionshøjskoler, hvilket indikerer plads til forbedring.
- Mange steder er der ikke tilstrækkeligt med uddannede praktikvejledere på skolerne. Det kan være med til at forklare en del af den variation, der er i de studerendes oplevelse af vejledningen i løbet af praktikken.

3.2 Den nuværende model for praktik mv.

Ifølge bekendtgørelsen for læreruddannelsen har praktikken et omfang svarende til 30 ECTS-point (§ 4). Praktikken skal bestå af moduler på 5-15 ECTS-point og tilrettelægges således, at der sker en uddannelsesmæssig progression i overensstemmelse med

kompetencemålene, som er opdelt i de tre niveauer I, II og III (§ 12). Endvidere fremgår det af bekendtgørelsen, at praktikken skal forberedes, gennemføres og efterbehandles i samarbejde med undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed, og at praktikken finder sted på skoler på grundskoleniveau. Den studerende skal have praktik i de valgte undervisningsfag (§ 11), og der er mødepligt til praktikken (§ 12).

I professionshøjskolernes nuværende praksis er praktikken opdelt i tre moduler på hver 10 ECTS-point – svarende til de tre niveauer som bekendtgørelsen foreskriver. Det varierer, hvordan professionshøjskolerne placerer de tre moduler i løbet af den fireårige læreruddannelse. Nogle steder kommer de studerende i praktik på første studieår, men så til gengæld ikke på andet eller tredje studieår. Andre steder kommer de studerende ikke i praktik på første studieår, men så til gengæld på alle de efterfølgende tre studieår. Nogle professionshøjskoler tilrettelægger et af modulerne som udstrakt praktik, hvor de studerende er ude på praktikskolen eksempelvis én dag om ugen over en længere periode svarende til de 10 ECTS-point.

Bekendtgørelsen for læreruddannelsen fastsætter, at hvert af niveauerne I, II og III i praktikken afsluttes med en prøve bedømt med en karakter efter 7-trinsskalaen. To af prøverne skal være eksterne prøver og bedømmes af en praktiklærer, en underviser udpeget af professionshøjskolen og en ekstern censor, mens en af prøverne er intern og bedømmes af en praktiklærer og en underviser udpeget af professionshøjskolen. Prøverne kan finde sted på praktikskolerne eller på uddannelsesinstitutionen (§ 19).

Indførelsen af prøver med karakterbedømmelse efter hver praktikperiode var en nyskabelse med reformen af læreruddannelsen i 2013. Ændringen indebar også en ny rolle og opgave for praktiklærerne på skolerne, idet de nu deltager i eksaminationen og bedømmelsen af de studerende efter alle tre praktikforløb. I professionshøjskolernes praksis tager prøverne udgangspunkt i praktikrapporter, som de studerende har udarbejdet under praktikforløbet. Prøverne bliver i praksis oftest afviklet på professionshøjskolerne, da det er forbundet med for mange omkostninger for professionshøjskolerne, hvis undervisere og censorer skal tage ud på de enkelte praktikskoler.

Fra 2013 har det været et krav i bekendtgørelsen, at professionshøjskolen skal godkende den enkelte praktikskole på grundlag af kvalitetskrav, som professionshøjskolen har udarbejdet. Praktikskolen skal udarbejde en uddannelsesplan for praktikken i overensstemmelse med kompetencebeskrivelsen for den pågældende praktikperiode, og professionshøjskolen skal godkende uddannelsesplanen (§ 13).

I den politiske reformaftale fra 2012 opfordredes professionshøjskolerne samtidig til at indgå partnerskaber med kommuner og folkeskoler med henblik på øget brug af praktikere som eksterne undervisere, udvikling af traineeordninger, fælles udviklingsprojekter mv. Ligesom parterne opfordredes til at indgå aftaler om ansættelse af lærerstuderende i folkeskolen. På den baggrund er der indgået en lang række lokale partnerskabsaftaler, som også fastlægger rammerne for det praksissamarbejde, der blev en af nyskabelserne med reformen. Praksissamarbejdet er ikke beskrevet i bekendtgørelsen for læreruddannelsen, men omhandler i praksis den kontakt, de lærerstuderende har til skolerne ud over praktikken, f.eks. så de løbende har adgang til at afprøve undervisningsforløb, observere og indsamle viden fra praksis på skolerne i forbindelse med opgaver mv. Praksissamarbejdet omfatter også, når lærere fra skolerne optræder som gæstelærere på læreruddannelsen, eller når hele skoleklasser kommer på besøg.

Den politiske aftale fra 2012 om reformen af læreruddannelsen indeholder en målsætning om, at alle praktikskoler skal have mindst én uddannet praktiklærer inden udgangen af 2014. Forskellige undersøgelser tyder på, at denne målsætning kun er indfriet på omkring trefjerdedele af praktikskolerne. Samtidig er der ingen formelle krav til uddannelsesbaggrunden hos de praktiklærere, som har kontakten til de studerende i den faglige undervisning i forbindelse med praktikken.

3.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslagene uddybes nedenfor:

A) Forslag om at omlægge praktikken til integrerede skoleforløb i undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed (LG)

Udviklingsgruppen foreslår at styrke koblingen mellem teori og praksis ved at integrere det hidtidige praktikfag i undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed (LG). Integreret praktik vil kunne understøtte en styrket vekselvirkning og sammenhæng mellem undervisningen på professionshøjskolerne og forløbene på skolerne til gavn for de studerende, skolerne og professionshøjskolerne. I forlængelse heraf kan betegnelsen "praktik" med fordel afskaffes og erstattes af betegnelsen "skoleforløb" for at signalere, at der er tale om, at både undervisningen på uddannelsesstedet og forløbet på skolerne har samme overordnede mål, selvom der er en forskellig tilrettelæggelse af læringsforløbet.

Fordelen ved at knytte skoleforløbet direkte til fag på læreruddannelsen er, at der dermed etableres mulighed for en tættere kontakt mellem læreruddannelsen og skolen. Tilrettelæggelsen og indholdet af skoleforløbet bør således aftales i et samarbejde mellem uddannelsesskolen (tidligere praktikskolen) og en relevant underviser fra læreruddannelsen. De studerende bør som udgangspunkt tilbringe det fulde ECTS-omfang afsat til skoleforløbet på uddannelsesskolen, men der kan evt. lægges enkelte studiedage på professionshøjskolerne ind i forløbet.

B) Forslag om at have skoleforløb på alle studieår og med udstrakte forløb på første og evt. andet studieår

Udviklingsgruppen vurderer, at det vil være en fordel for de studendes kontakt til praksis i folkeskolen, hvis de studerende hurtigt og løbende har skoleforløb som en del af uddannelsen. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at uddannelsen fremadrettet som hovedregel tilrettelægges med forløb på skolerne på alle fire studieår.

Skoleforløbet på første studieår kan med fordel tilrettelægges som udstrakte forløb over et helt semester eller hele året, f.eks. med ophold på skolen en eller to dage om ugen. Hvordan det konkret planlægges og udmøntes aftales i samarbejde mellem kommune, uddannelsesskole og professionshøjskole. Den enkelte professionshøjskole eller det lokale udbud af læreruddannelsen bør i samarbejde med uddannelsesskolerne og kommunerne også kunne vælge at tilrettelægge skoleforløbet på andet studieår som et udstrakt forløb, f.eks. i mindre blokke på et par dage eller en uge ad gangen.

På tredje og fjerde studieår kan det derimod være en fordel, hvis skoleforløbene tilrettelægges som sammenhængende forløb (blokpraktik). Professionshøjskolerne bør kunne vælge at fordele ECTS-pointene til skoleforløbene på en sådan måde, at forløbene på

første og/eller andet studieår har en kortere varighed (5-10 ECTS-point) end forløbene på tredje og/eller fjerde studieår (10-15 ECTS-point). De sammenhængende og evt. længere skoleforløb sidst i uddannelsen skal understøtte, at den studerende får en mere virkelighedsnær uddannelse og træning til og oplevelse af arbejdet som folkeskolelærer.

C) Forslag om at den studerende som udgangspunkt kommer til at gennemføre skoleforløbene på samme skole de to første studieår

Den studerendes læring og mulighed for løbende interaktion med praksis i skolen vil blive styrket, hvis der er en højere grad af kontinuitet i den studerendes relationer til både lærere og elever. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at den studerende som udgangspunkt bør gennemføre skoleforløbene på første og andet studieår på den samme uddannelsesskole. Det kan også være en fordel for uddannelsesskolen, hvis den ikke skal tage imod nye lærerstuderende hvert år, ligesom samarbejdet mellem læreruddannelsen og uddannelsesskolen kan blive understøttet af færre skift. Udviklingsgruppen vurderer imidlertid også, at det er vigtigt, at de studerende får erfaring fra forskellige skoler, og derfor bør den studerende som udgangspunkt være i skoleforløb på en anden skole, eller evt. i udlandet, på tredje eller fjerde studieår.

D) Forslag om tydelig progression i de studerendes opgaver og ansvar i skoleforløbene

Skoleforløbene skal give de studerende indsigt i og erfaring med alle aspekter af jobbet som folkeskolelærer. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at kommuner og uddannelsesskoler forpligter sig til at tilrettelægge velplanlagte skoleforløb, der ud over selve undervisningsopgaven også understøtter de studerende i at opøve de kompetencer, som er i fokus i det specifikke skoleforløb, f.eks. specialpædagogiske kompetencer eller kompetencer til skole-hjem-samarbejde. Den studerendes opgaver og forpligtelser i skoleforløbene skal således også omfatte aktiviteter ved siden af undervisningen, f.eks. deltagelse i lærernes teamsamarbejde, og den studerende bør samlet set have et skema, som samlet set svarer til fuld tid. Udviklingsgruppen foreslår endvidere, at skolens tilrettelæggelse af skoleforløbet skal ske i samarbejde med den relevante underviser fra læreruddannelsen, og at kommuner og uddannelsesskoler skal forpligte sig på at skabe gode rammer for dette samarbejde. Det vil dog ikke kunne løftes inden for de nuværende økonomiske rammer.

Udviklingsgruppen foreslår også, at progressionen i den studerendes ansvar fra det ene skoleforløb til det næste tydeliggøres. På de tre første studieår kan de studerende med fordel gennemføre skoleforløbene i grupper, men gruppestørrelsen bør gradvist reduceres, så hver enkelt studerende efterhånden får erfaring med mere selvstændig varetagelse af undervisningen og andre opgaver. På fjerde studieår bør de studerende gennemføre skoleforløbet individuelt. Her bør de studerende få erfaring med selvstændigt at forestå undervisningen i en klasse, hvilket også bør være en mulighed på tredje år. Krav om progression i skoleforløbene kan evt. fastsættes på et overordnet niveau i bekendtgørelsen og udfoldes i de lokale partnerskabsaftaler mellem professionshøjskoler og kommuner/uddannelsesskoler.

E) Forslag om at indføre en stor professionsprøve med fokus på den studerendes samlede undervisningskompetence efter skoleforløbet på fjerde studieår

De nuværende forholdsvis små prøver efter hver praktik giver ikke mulighed for at vurdere den studerendes praktiske undervisningskompetence. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at de nuværende prøver efter hver praktikperiode afløses af en stor og samlet professionsprøve efter skoleforløbet på fjerde studieår, som med fordel kan omfatte en undervisningssituation på uddannelsesskolen. Den studerendes gennemførelse af de

enkelte skoleforløb vil skulle godkendes løbende på baggrund af en indstilling fra uddannelsesskolen, jf. notat 7.

F) Forslag om at udvide rammen til praktik/skoleforløb fra 30 til 40 ECTS-point – fordelt med 20 ECTS-point til undervisningsfag og 20 ECTS-point til Lærerens Grundfaglighed

Udviklingsgruppen vurderer, at de studerende med fordel kan tilbringe mere tid i forløb på skolerne for at muliggøre skoleforløb på alle fire studieår og for at give de studerende en stærkere kobling til folkeskolens praksis. Derfor foreslår udviklingsgruppen at udvide rammen for praktik/skoleforløb fra 30 til 40 ECTS-point og reducere rammen for professionsbachelorprojektet fra 20 til 10 ECTS-point i forhold til den nuværende praksis.

De 40 ECTS-point afsat til praktik/skoleforløb kan fordeles ligeligt mellem undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed som integrerede forløb. Den studerende bør fortsat opnå erfaring med at undervise i alle sine undervisningsfag igennem skoleforløbene, men det bør samtidig være et tydeligt krav, at den studerende også skal have fokus på forskellige indholdselementer fra grundfagligheden i forløbene på skolerne. En fordeling af ECTS-pointene mellem undervisningsfag og Lærerens Grundfaglighed kan ligeledes signalere, at underviserne i både Lærerens Grundfaglighed og i undervisningsfagene har ansvar for tilrettelæggelsen af og opfølgningen på skoleforløbene. Det bør fastsættes lokalt i studieordningen, hvordan ansvaret for de enkelte skoleforløb konkret er fordelt mellem undervisningsfag og Lærerens Grundfaglighed, så de studerende ved, hvem der er deres primære kontaktperson og vejleder i hvert skoleforløb, og hvilke fagligheder der primært er i spil i skoleforløbet.

G) Forslag om at samarbejdet mellem professionshøjskoler, skoler og kommuner udvides, formaliseres og systematiseres

Udviklingsgruppen vurderer, at skolerne skal spille en større og mere integreret rolle i uddannelsen af de lærerstuderende for at styrke kvaliteten og teori-praksis-koblingen i det samlede uddannelsesforløb. Derfor foreslår udviklingsgruppen, at skolerne og kommunerne betragtes som meduddannere, og at betegnelsen praktikskole erstattes af betegnelsen uddannelsesskole og betegnelsen praktiklærer med uddannelseslærer. Den udvidede rolle bør komme til udtryk ved, at samarbejdet mellem professionshøjskole, uddannelsesskole og kommune intensiveres og gøres mere forpligtende. Det gælder blandt andet i forhold til et tættere samarbejde mellem underviserne på læreruddannelsen og uddannelseslærerne på uddannelsesskolerne om tilrettelæggelsen af de konkrete skoleforløb. Underviserne fra læreruddannelsen bør også være med ude og følge den studerende på uddannelsesskolen under skoleforløbet, herunder mødes med uddannelseslæreren mv., hvilket kan være med til at understøtte højere grad af tilbageløb af viden fra skolerne til professionshøjskolerne. Der kan også være tale om udvidet samspil og udveksling i forbindelse med det løbende praksissamarbejde uden om skoleforløbene samt evt. om forsknings- og udviklingsaktiviteter mv., ligesom uddannelseslærere fra skolerne kan fungere som undervisere i udvalgte undervisningsforløb både i undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed.

Udviklingsgruppen foreslår, at det tættere samspil fastlægges i form af partnerskabsaftaler mellem professionshøjskoler, uddannelsesskoler og de berørte kommuner, som er mere udfoldede end hidtil og klart fastlægger de gensidige forventninger og forpligtigelser. I den forbindelse kan skoleledernes og forvaltningens ansvar og rolle i forhold til ud-

dannelsesopgaven med fordel tydeliggøres. Indgåelsen af lokale aftaler kan understøttes gennem etablering af et forum for læreruddannelsen, herunder et partnerskab under overskriften ”Sammen om læreruddannelsen”, som kan følge og understøtte implementeringen af den nye læreruddannelse.

Udviklingsgruppen foreslår yderligere, at uddannelsesskoler og kommuner kan vælge forskellige niveauer af samarbejde med gradvist større forventninger og forpligtelser i forhold til uddannelsesrollen og samspillet med læreruddannelserne på professionshøjskolerne. Udviklingsgruppen har som inspiration opstillet følgende tre typer uddannelsesskoler med forskellige niveauer for samarbejde, som vil kunne formaliseres i et gensidigt aftaleforhold:

1. Type 1 indebærer et professionelt samarbejde om skoleforløb/praktik og praksissamarbejde. Det adskiller sig fra de nuværende partnerskabsaftaler ved, at der er større forventninger til graden af systematisering af samarbejdsrelationen og uddannelsesrollen.
2. Type 2 indebærer et udvidet samarbejde om skoleforløb/praktik og ikke mindst et udvidet praksissamarbejde, der f.eks. også kan omfatte udveksling af medarbejdere, så lærerne på uddannelsesskolerne bidrager til undervisningen på læreruddannelsen, og undervisere fra læreruddannelsen deltager i skoleforløb og samarbejde mv. på skolen, f.eks. gennem delestillinger.
3. Type 3 vil indebære et tæt og langsigtet samarbejde om skoleforløb, udvidet praksissamarbejde og et løbende forsknings- og udviklingssamarbejde.

H) Forslag om at iværksætte en målrettet kompetenceudviklingsindsats for at hæve kompetenceniveauet blandt uddannelseslærerne på uddannelsesskolerne

Udviklingsgruppen vurderer, at kvalifikationerne blandt uddannelseslærerne på uddannelsesskolerne er vigtig for kvaliteten og de studerendes udbytte af skoleforløbene. Deres rolle vil blive endnu vigtigere i forbindelse med en integreret praktikmodel, hvor uddannelseslæreren forventes at have et tæt samarbejde med uddannelsens undervisere om skoleforløbet. Uddannelseslærere forestår vejledning af de studerende om planlægning, gennemførelse og evaluering og (fag)didaktiske refleksioner i relation til undervisning af eleverne. De har ligeledes en trivselsfunktion i forhold til den enkelte lærerstuderende og i forhold til teamsamarbejde om skoleforløb, og de deltager i vurderingen af, hvorvidt de studerende består det enkelte skoleforløb.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at der iværksættes en omfattende og målrettet kompetenceudviklingsindsats. Det skal understøtte, at alle uddannelseslærere har de nødvendige kompetencer til at varetage deres rolle i forbindelse med skoleforløb og uddannelsen som helhed. Det er således vigtigt at alle uddannelseslærere har kompetencer til at:

- Vejlede lærerstuderende med afsæt i skolens uddannelsesplan i hht. trivsel og faglig udvikling.
- Samarbejde med kolleger om skolens samlede opgavevaretagelse og med studerende i forhold til det pågældende skoleforløb.
- Samarbejde med læreruddannelsens undervisere om uddannelsesopgaven.
- Bidrage til at sikre kobling mellem teori og praksis i de studerendes skoleforløb.

- Facilitere uddannelsesforløbet, herunder kunne afkode de studerendes forudsætninger og potentialer og understøtte skoleforløbet som et studieforløb i læreruddannelsen.
- Bedømme de studerende i forhold til gældende bedømmelseskriterier og -former.

Udviklingsgruppen foreslår ligeledes, at alle uddannelseslærere som udgangspunkt har undervisningskompetence i de undervisningsfag, som skoleforløbet indgår i. Det bør være skolelederens ansvar at sikre, at uddannelseslærerne har de nødvendige kompetencer og forudsætninger for at varetage opgaven.

Udviklingsgruppen peger desuden på, at de øvrige lærere og ansatte på skolerne har behov for en grundlæggende viden og forståelse af skolens rolle og opgave som uddannelsesskole. Skolens pædagogiske uddannelseskoordinator skal blandt andet kunne udforme skolens uddannelsesplan i tæt dialog med læreruddannelsen på baggrund af læreruddannelsesdidaktiske overvejelser og beslutninger. Koordinatoren skal ligeledes kunne vejlede kolleger i forhold til at understøtte lærerstuderendes studieprocesser og vejlede studerende om overordnede professionskompetencer og problemstillinger. Her vil det som oftest være relevant med en formel vejlederuddannelse. Der bør i den forbindelse ses på, om vejlederuddannelsen svarer til kompetencebehovet hos koordinаторerne.

På uddannelsesskoler af type 2 er der også behov for særlige kompetencer hos en koordinator, som skal sikre at professionssamarbejde og udviklingsprojekter i samarbejde med læreruddannelsen forankres og indgår i årshjul på uddannelsesskolen. Funktionen indebærer kontakt, møder og planlægning i samarbejde med koordinatore og projektansvarlige på professionshøjskolerne. Uddannelsesskoler af type 3 vil ligeledes have behov for en funktion som forsknings- og udviklingskoordinator, der kan bedrive udviklings- og forskningsarbejde i samarbejde med undervisere og forskere fra professionshøjskolen, og som kan engagere og vejlede egne kolleger fra uddannelsesskolen i forhold til igangværende og nye udviklings- og forskningsprojekter. Koordinatoren skal desuden kunne sikre, at professionssamarbejde og projekter i samarbejde med læreruddannelsen indgår i rammeplan og årshjul på uddannelsesskolen mv., og personen skal også kunne varetage det generelle samarbejde med professionshøjskolen.

Anvendte kilder:

- Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.

4. notat: Anbefaling om stærkere fælles grundfaglighed

Udviklingsgruppen anbefaler, at Lærerens Grundfaglighed (LG) styrkes og omlægges til fag med tydelig videnskabelig og professionsrettet orientering, der kan fungere som grundstruktur i læreruddannelsen, blandt andet med gennemgående holddannelse. En styrkelse af grundfagligheden skal medvirke til, at de studerende oplever en langt større sammenhæng og progression i uddannelsen og herunder en bedre sammenhæng mellem undervisningen i Lærerens Grundfaglighed, undervisningsfag og skoleforløb (praktik). Bæredygtighed, teknologiforståelse, praksisfaglighed og dannelse skal være gennemgående temaer i undervisningen på læreruddannelsen.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At Lærerens Grundfaglighed omlægges til fag med forankring i videnskabelige discipliner og alment dannende fag.
- B. At de studerende som hovedregel følger undervisningen i Lærerens Grundfaglighed i stamhold gennem hele uddannelsen.
- C. At der fremadrettet findes en ny løsning for de hidtidige frivillige kurser.
- D. At beslægtede fagområder har gennemgående undervisere og sammenhængende prøver.
- E. At centrale professionsrettede kompetencer fremadrettet forankres tydeligt i LG-fagrækken.
- F. At selvstændige dannelsesfag fastholdes som elementer i Lærerens Grundfaglighed.
- G. At der indføres tværgående praksiselementer for at understøtte en styrket kobling mellem Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfag.

I det følgende diskuteres en ny tilrettelæggelse af Lærerens Grundfaglighed med udgangspunkt i følgende:

1. Udfordringer med den nuværende tilrettelæggelse af Lærerens Grundfaglighed

2. Den nuværende tilrettelæggelse af Lærerens Grundfaglighed
3. Uddybning af forslag til løsninger i en nytænkt læreruddannelse.

4.1 Udfordringer med Lærerens Grundfaglighed på læreruddannelsen

Data indsamlet i forbindelse med evalueringen af læreruddannelsen pegede på følgende udfordringer:

- Der er udfordringer i forhold til at skabe sammenhæng mellem Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene. Her henvises blandt andet til modulstrukturen, der på nogle punkter bidrager til fragmentering af uddannelsen.
- De studerende får kun i begrænset omfang pædagogiske og lærerfaglige kompetencer i relation til inklusion, tosprogede elever, konflikthåndtering og særligt skole-hjem-samarbejdet.
- Professionshøjskolerne har en begrænset opmærksomhed på at opbygge de studerendes viden om og færdigheder inden for tværprofessionelt samarbejde, hvilket de studerende oplever som en udfordring i relation til at blive klar til skolevirkeligheden.
- Det samlede antal ECTS-point målrettet undervisning i almen dannelse varierer mellem professionshøjskolerne, og indholdet og den anvendte litteratur i KLM-modulerne (Kristendomskundskab, livsoplysning og medborgerskab) afhænger af underviserens baggrund (f.eks. om vedkommende har en teologisk eller samfundsfaglig baggrund).
- Almen dannelse prioriteres tidligt i uddannelsen, men det løbende og integrerede fokus på området mangler i nogen grad. Det efterspørges, at man mere aktivt arbejder med dannelseselementet senere i uddannelsen. Konkret nævnes det i delanalyse 1b, at det er vanskeligt at arbejde med skolens rolle i samfundet, når man som studerende på første år ikke har praksiserfaring.

Ekspertgruppen erfarede dog også, at professionshøjskolerne har arbejdet aktivt og seriøst med at forme Lærerens Grundfaglighed. Selv om ekspertgruppen ikke entydigt kunne konkludere, om undervisningen var styrket i forhold til tidligere, så gruppen tegn på, at undervisningen i et vist omfang gav de studerende en række pædagogiske og lærerfaglige kompetencer, særligt inden for klasseledelse og arbejdet med relationer.

Derudover har censorformandskabet løbende udtrykt en bekymring for modulernes legitimitet, når de ikke tydeligt er forankret i de videnskaber, som de trækker på og begrunder deres indhold ud fra.

4.2 Den nuværende tilrettelæggelse af Lærerens Grundfaglighed

Lærerens Grundfaglighed udgør i dag formelt ét samlet fagområde, der består af to hovedområder med henholdsvis fire og et kompetencemål:

1. Pædagogik og lærerfaglighed, herunder:
 - a) elevens læring og udvikling,
 - b) almen undervisningskompetence,
 - c) specialpædagogik og
 - d) undervisning af tosprogede,
2. Almen dannelse: Kristendomskundskab, livsoplysning og medborgerskab (KLM).

Lærerens Grundfaglighed blev et nyt fagområde i læreruddannelsen fra 2012, om end pædagogiske fag og fagområder længe har været en integreret del af uddannelsen. Lærerens Grundfaglighed skal som fagområde bidrage til udvikling af de studerendes pædagogiske og lærerfaglige kompetencer – i tæt samspil med læreruddannelsens øvrige grunddele, dvs. undervisningsfag, praktik og bachelorprojekt. Opprioriteringen af Lærerens Grundfaglighed tog blandt andet udgangspunkt i evalueringen af den tidligere læreruddannelse, hvor den nedsatte følgegruppe anbefalede en styrkelse af de pædagogiske fag – både ved at indarbejde pædagogiske elementer i undervisningsfagene og ved at etablere et samlet og større pædagogisk fag.

Lærerens Grundfaglighed er i bekendtgørelsen for læreruddannelsen fastsat til at have et omfang på 60-80 ECTS-point. I professionshøjskolernes aktuelle praksis udgør fagområdet typisk 60 ECTS-point.

4.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslag uddybes nedenfor.

A) Forslag om at omlægge Lærerens Grundfaglighed til fag med forankring i videnskabelige discipliner og alment dannende fag

I dag er Lærerens Grundfaglighed som nævnt ovenfor opdelt i to hovedområder med i alt fem kompetenceområder. Udviklingsgruppen foreslår, at opbygningen af Lærerens Grundfaglighed ændres til fag med et tydeligere ophæng i videnskabelige discipliner med tilhørende aktive forskningsmiljøer inden for f.eks. didaktik, pædagogik og psykologi.

Udviklingsgruppen foreslår konkret, at Lærerens Grundfaglighed opdeles i fem fag med følgende fordeling af ECTS-point:

- Pædagogik og almen didaktik (20 ECTS-point)
- Pædagogisk psykologi, inklusion og specialpædagogik (20 ECTS-point)
- Skolen som dannelsesinstitution (10 ECTS-point)
- Lærerens professionelle autoritet og dannelse (10 ECTS-point)
- Dansk som andetsprog (5 ECTS-point)
- Undervisning i emner som i dag dækkes af de frivillige kurser (5 ECTS-point), jf. pkt. C nedenfor.

I samarbejde med læreruddannelsens øvrige fag kan Lærerens Grundfaglighed fortsat bidrage til udviklingen af den studerendes undervisningskompetence, professionelle autoritet og dømmekraft i mødet med en mangfoldig og kompleks skolepraksis. Se bilaget til dette notat for et udfoldet forslag til, hvordan indholdet af de enkelte fag kan se ud.

Udviklingsgruppen foreslår, at rammen til Lærerens Grundfaglighed øges fra normalt 60 ECTS-point i professionshøjskolernes aktuelle tilrettelæggelse til 70 ECTS-point i en nytænkt læreruddannelse – eksklusiv skoleforløb.

B) Forslag om at de studerende som hovedregel følger LG-undervisningen i stamhold gennem hele uddannelsen

Selvom professionshøjskolerne i nogen grad har lagt rækkefølgen af modulerne i undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed fast, resulterer modulstrukturen alligevel i usammenhængende forløb, et meget stort antal opstarter og afslutninger for de studerende med efterfølgende godkendelse eller prøve.

For at sikre sammenhæng og progression foreslår udviklingsgruppen derfor, at undervisningen i Lærerens Grundfaglighed gøres til det gennemgående og bærende element gennem alle fire år på uddannelsen. Fagene i Lærerens Grundfaglighed lægges i en fagligt begrundet rækkefølge, som studerende på den enkelte årgang følger sammen som et stamhold. Dermed kan både den faglige og sociale integration af de studerende på uddannelsen understøttes, hvilket forventes at bidrage til blandt andet øget studieudbytte og fastholdelse. Progressionen kan styrkes ved, at alle studerende får det mest grundlæggende først og kan bygge oven på i et pædagogisk sammentænkt forløb. Intro- og outro-forløb kan med fordel indarbejdes i Lærerens Grundfaglighed, så de nye studerende får en god start, og så de snart færdiguddannede dimittender får en god overgang til lærerjobbet i skolen.

På det enkelte uddannelsessted bør der etableres et tæt samarbejde mellem underviserne i hhv. Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene igennem hele uddannelsen. Det er der særligt gode rammer for i de to første studieår, hvor de pædagogiske elementer bør indarbejdes og kobles tættere til det første undervisningsfag (almindeligvis Dansk eller Matematik), men der bør også være et fokus på det tværgående samarbejde på tredje og fjerde studieår.

Da rækkefølgen af fagene i Lærerens Grundfaglighed kan forventes at være ens på tværs af uddannelsesstederne, vil der også være god mulighed for at flytte rundt i landet uden nævneværdig studietidsforlængelse, hvis man som studerende får behov for det. En fast rækkefølge i Lærerens Grundfaglighed kan også betyde, at studerende på barsel eller med sygeperioder har mulighed for at vende tilbage til studiet på en velordnet måde.

C) Forslag om at der fremadrettet findes en ny løsning for de hidtidige frivillige kurser

Ifølge bekendtgørelsen skal de studerende tilbydes kurser vedrørende følgende fem kurser (§ 5): 1) Færdselslære, inklusive førstehjælp. 2) Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. 3) Uddannelse og job. 4) Det praktisk-musiske fagområde. 5) Skrivning og retorik. Deltagelse i kurserne er frivilligt for den studerende, og evalueringen viste, at der var store forskelle på tværs af professionshøjskolerne med hensyn til indhold, længde og kvalitet af kurserne. Generelt deltog kun få studerende i kurserne til trods for, at flere af dem omhandler obligatoriske emner i folkeskolen, som har fået større prioritet og opmærksomhed de seneste år.

Udviklingsgruppen foreslår, at der fremadrettet findes en ny løsning for de emner, der i dag dækkes gennem de frivillige kurser på læreruddannelsen. Udviklingsgruppen er ikke kommet frem til en entydig løsning, men foreslår, at der reserveres 5 ECTS-point som en del af Lærerens Grundfaglighed til formålet og ser umiddelbart to mulige løsningsmodeller:

- De nuværende fem frivillige kurser omlægges til to valgfag, der afspejler de mest centrale obligatoriske emner i folkeskolen, nemlig 1) Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab, og 2) Uddannelse og job. Valgfagene bliver en integreret del af Lærerens Grundfaglighed med en samlet ramme på 3 ECTS-point, og de studerende skal hver vælge ét af de to valgfag. LG-faget Pædagogik og almen

didaktik tildeles yderligere 2 ECTS-point til i alt 22 ECTS-point, så der bliver mulighed for at arbejde specifikt med Det praktisk-musiske fagområde som didaktisk metode. Det kan endvidere overvejes, om de lokale uddannelsessteder skal have mulighed for at tilføje yderligere valgfag, som de studerende skal kunne vælge imellem.

- De nuværende fem frivillige kurser omlægges til tre valgfag, der afspejler de mest centrale obligatoriske emner i folkeskolen, nemlig 1) Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab, og 2) Uddannelse og job. Desuden etableres et valgfag om 3) Det praktisk-musiske fagområde. Valgfagene bliver en integreret del af Lærerens Grundfaglighed med en samlet ramme på 5 ECTS-point, og de studerende skal hver vælge to af de tre valgfag.

Skrivning og retorik bør medtænkes indholdsmæssigt i relevante undervisningsfag og i det obligatoriske nye LG-fag Lærerens professionelle autoritet og dannelse. Det foreslås, at Færdselslære udgår som et element i læreruddannelsen og i stedet udbydes som et efteruddannelseskursus, jf. notat 8.

D) Forslag om at beslægtede LG-fag bør have gennemgående undervisere og sammenhængende prøver

Den nuværende undervisning og prøvestruktur i Lærerens Grundfaglighed er forholdsvis opsplittet. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at LG-undervisningen kan varetages af færre undervisere, så sammenhæng og progression i uddannelsen styrkes. Ligeledes bør der være mere sammenhængende, krævende og praksisnære prøver i LG-fagene, der kan skabe bedre muligheder for faglig fordybelse og bidrage til en ambitiøs læringskultur og højt fagligt niveau, jf. notat 7.

E) Forslag om at skabe en tydelig forankring af centrale professionsrettede kompetencer i Lærerens Grundfaglighed

Evalueringen af læreruddannelsen 2013 pegede blandt andet på, at de studerende kun i begrænset omfang får pædagogiske og lærerfaglige kompetencer i relation til inklusion, tosprogede elever, konflikthåndtering, skole-hjem-samarbejde og tværprofessionelt samarbejde, hvilket flere af de studerende oplevede som en udfordring i relation til at blive klar til skolevirkeligheden. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at centrale professionsrettede kompetencer som f.eks. tværprofessionelt samarbejde, skole-hjem-samarbejde, klasseledelse, relationsdannelse og inklusionskompetencer fremadrettet forankres tydeligt i LG-fagrækken. I bilaget nederst i dette notat fremgår en liste over de foreslåede fag i Lærerens Grundfaglighed og eksempler på indholdsområder heri. Her fremgår også forslag til, hvordan de nævnte professionsrettede lærerfaglige kompetencer kan indgå i de forskellige LG-fag. Udviklingsgruppen foreslår, at det kan beskrives i den fælles del af studieordningen, i hvilke LG-fag de forskellige centrale professionsrettede kompetencer skal forankres. Det samme gælder emner som bæredygtighed, teknologiforståelse og praksisfaglighed, som tillige kan indgå i relevante undervisningsfag. Der skal imidlertid være mulighed for, at de enkelte professionshøjskoler kan tone og indholdsudfylde fagene på baggrund af lokale forhold.

F) Forslag om at fastholde selvstændige dannelsesfag som elementer i Lærerens Grundfaglighed

Evalueringen pegede på, at almen dannelse af de studerende opleves som en styrke i læreruddannelsen og udgør et væsentligt fundament – og potentiel rød tråd – til at forstå lærerfaget. Der er imidlertid udfordringer forbundet med den nuværende tilrettelæggelse af Almen dannelse/KLM i uddannelsen, som blandt andet bærer præg af betydelig

variation på tværs af professionshøjskolerne i forhold til prioriteringen af undervisning i almen dannelse.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at de selvstændige dannelsesfag får et udvidet omfang i Lærerens Grundfaglighed i form af to fag: Dels Lærerens professionelle autoritet og dannelse med fokus på personlig dannelse af den studerende til lærerjobbet (fokus på lærerens personlige autoritet, medbestemmelse, retoriske virkemidler og lærerperson og -identitet mv.). Dels Skolen som dannelsesinstitution, som kan være mere målrettet dannelsen af den studerende til at forstå skolens almindelige rolle og formål (fokus på religion og kultur, herunder kristendommens betydning, demokrati og medborgerskab, skolens idéhistorie, etik og dannelsesopgave mv.). Der bør tillige arbejdes med almindelig dannelse i alle LG-fag og undervisningsfag, jf. den udvidede formålsparagraf.

G) Forslag om at indføre tværgående praksiselementer for at styrke koblingen mellem Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfag

Det er vigtigt at skabe bedre sammenhæng mellem Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene. Udviklingsgruppen foreslår at understøtte en styrket sammenhæng ved at indføre såkaldte tværgående praksiselementer. De kan som et nyt element i læreruddannelsen bidrage til at koble forskellige perspektiver, fagligheder og videnformer og give mulighed for, at temaer som f.eks. klasseledelse, undervisningsdifferentiering, tværprofessionelt samarbejde, teknologiforståelse og bæredygtighed kan afprøves på tværs af Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfag i tæt tilknytning til virkeligheden i skolen, jf. notat 1.

Anvendte kilder:

- Censorformandskabets årsberetning for læreruddannelsen, 2020.
- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Delanalyse 1b: Almen dannelse i læreruddannelsen, 2018.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet, Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen. Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.

Bilag til notat 4: Oversigt over forslag til mulige indholdsområder i LG-fag

Mulige fag	Mulige indholdsområder
Pædagogik og almen didaktik	• Pædagogisk dømmekraft i forhold til pædagogiske og didaktiske dilemmaer og professionelle handlemuligheder i skolens praksis. • Undervisningens planlægning, gennemførsel, evaluering og udvikling, herunder didaktisk teori, begrundelser og samspil mellem didaktiske kategorier. • Skolen som organisation og ramme for undervisning, herunder skolens lovgrundlag og rammebetingelser, strukturelle og kulturelle processer i skolen. • Ledelse af fællesskaber og klasseledelse på et etisk ansvarligt og pædagogisk grundlag og med forståelse for elevgruppens diversitet med hensyn til køn, social baggrund og minoritetsgrupper. • Interkulturel pædagogik. • Varierede undervisningsformer, herunder anvendelsesorienteret undervisning, praksisfaglighed, bevægelse, udeskole, åben skole, tværfaglig undervisning og digital dannelse i undervisningen. • Forskning og udvikling af pædagogisk praksis og skoleudvikling, herunder undersøgelse og refleksion over egen og andres praksis.
Pædagogisk psykologi, inklusion og specialpædagogik	• Elevers læring og motivation og virksomme faktorer i læringsmiljøet. • Børns udvikling og socialisation i forskellige sammenhænge. • Sociale relationer og in- og eksklusionsprocesser, herunder mobning og konflikthåndtering. • Kommunikation og samarbejde på tværs med forældre, kolleger, resourcepersoner og andre samarbejdspartnere. • Specialpædagogikkens rammer og organisering, herunder forskellige forståelser af handicap, normalitet, afvigelser og problembestemmelse. • Elevforudsætninger og udsatte børn og unge – identifikation, observation, analyse og handlemuligheder. • Dysleksi.
Skolen som dannelsesinstitution	• Religion og kultur, herunder kristendommens betydning i skolen og det danske samfund. • Demokrati og medborgerskab i skolen, herunder rettigheder og pligter, menneskerettigheder, FN's verdensmål. • Skolens idehistorie og etik, herunder indsigt i professionsetik og værdibegreber som tolerance, myndighed, lighed, frihed, ytringsfrihed og solidaritet i forbindelse med mangfoldighed, køn og inklusion i skolen. • Skolens dannelsesopgave i et historisk, aktuelt og fremtidsorienteret perspektiv – herunder digital dannelse og bæredygtighed. • Skolen som institution, herunder skolens formål, dannelsesopgave, kvalificerings- og socialiseringsfunktion, andre skoleformer, f.eks. fri- og efterskoler. • Skole-hjem-samarbejdet.

Mulige fag	Mulige indholdsområder
Lærerens professionelle autoritet og dannelse	• Magt, etik og medbestemmelse • Retorik og kommunikation • Lærerperson og lærerfaglig identitet • Professionsteori, lærerprofession og læreren mellem politisk styring og pædagogisk praksis • Læreren som samarbejdspartner.
Dansk som andetsprog	• Samspil mellem flersprogethed, sproglig diversitet, sprog, kultur og identitet, herunder inddragelse af elevernes samlede sproglige repertoire. • Sprog som læringsredskab og den sproglige dimension i alle fag, herunder fagsprog og litteracy. • Sprogtilegnelse, sproglig udvikling og sproglig evaluering i et flersproget perspektiv. • Andetsprogpædagogik og -didaktik i det flersprogede klasserum.

5. notat: Anbefaling om undervisningsfag med styrket faglighed

Udviklingsgruppen anbefaler, at den didaktiske og praktiske orientering af undervisningsfagene fastholdes og udbygges, samtidig med at undervisningens fokus på kernefagligheden i fagene, herunder de studerendes viden og faglige dannelse, styrkes. De studerende bør fortsat (almindeligvis) have undervisningskompetence i tre fag, men der bør ske en tilpasning af fagrækken og de studerendes valgmuligheder til behovene i folkeskolen, blandt andet med genindførelse af Specialpædagogik og Dansk som andetsprog som undervisningsfag. En ny overordnet formålsbeskrivelse for undervisningsfagene bør pointere, at bæredygtighed, teknologi og praksisfaglighed som udgangspunkt er relevante temaer i alle fag.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At der sker en fortsat og styrket tydelig professionsorientering af undervisningsfagene.
- B. At antallet af undervisningsfag (almindeligvis tre) og den samlede minimumsramme for undervisningsfagene (120 ECTS-point) fastholdes.
- C. At der sker en formalisering af to størrelser undervisningsfag med Dansk, Matematik og evt. Engelsk som store fag.
- D. At færre fag aldersspecialiseres (kun Dansk og evt. Matematik).
- E. At professionshøjskolerne koordinerer og sikrer et varieret og geografisk bredt udbud af undervisningsfag, så kvalificerede lærerstuderende har gode muligheder for at vælge alle fag, herunder Tysk og Fransk.
- F. At Specialpædagogik og Dansk som andetsprog genindføres som undervisningsfag.
- G. At specifikke adgangskrav til undervisningsfagene fastholdes, og at mulighed for dimensionering styrkes.

Med udgangspunkt i følgende punkter diskuteres den eksisterende ramme omkring undervisningsfagene på læreruddannelsen og mulighederne for at styrke fagligheden og tilpasse fagrækken til behovene i folkeskolen:

1. Udfordringer med undervisningsfagene i læreruddannelsen
2. Den nuværende ramme omkring undervisningsfagene
3. Forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse.

5.1 Udfordringer med undervisningsfagene i læreruddannelsen

Data indsamlet i forbindelse med evalueringen af læreruddannelsen pegede på følgende udfordringer med undervisningsfagene i læreruddannelsen:

- Progressionen og sammenhængen er udfordret af, at modulerne til en vis grad skal kunne tages i vilkårlig rækkefølge, og at der sker mange skift i underviser- og holdsammensætning.
- Blandt underviserne på læreruddannelsen er der en udbredt opfattelse af, at de studerende er blevet dygtigere til at undervise i fagene, men at de har en smallere og mere usikker faglig fundering at stå på.
- De studerende har tendens til at vælge at skrive bachelorprojekt i tilknytning til andre fag end deres første undervisningsfag (almindeligvis Dansk og Matematik), fordi der går lang tid mellem afslutningen af det første undervisningsfag og påbegyndelsen af bachelorprojektet.
- Tilrettelæggelsen af undervisningen med afvikling af et undervisningsfag over få semestre kan have som konsekvens, at de studerende ikke får tid til at udvikle deres færdigheder, f.eks. i sprogfagene.
- Manglende mulighed for fordybelse og dybdelæring.
- Udfordringer med at få tilstrækkelig sammenhæng mellem undervisningsfag og praksis/praktik og Lærernes Grundfaglighed.

Evalueringen viste dog også, at skolelederne generelt var tilfredse med de nyuddannedes faglighed.

Desuden viser den løbende dialog med censorer og andre af læreruddannelsens interessenter, at der formentlig også er udfordringer knyttet til:

- De musikstuderendes mulighed for at opøve egne færdigheder i instrument/spil og sang (tidligere kaldt individuel undervisning).
- Sprogfagenes manglende mulighed for at opøve de studerendes sproglige færdigheder.
- Manglende fokus på skriftlige færdigheder i Matematik og sprogfag.
- En de facto sidestilling af Engelsk med Dansk og Matematik som første undervisningsfag på mange uddannelsessteder.
- Udbuddet af sprogfagene Tysk og især Fransk.
- De små uddannelsessteders mulighed for at udbyde aldersspecialiserede forløb på grund af små holdstørrelser.
- At undervisningen i undervisningsfagene ikke er tilstrækkelig professionsorienteret.

5.2 Den nuværende ramme omkring undervisningsfagene

Bekendtgørelsen for læreruddannelsen fastsætter, at undervisningsfagene samlet set skal have et omfang svarende til 120-140 ECTS-point i uddannelsen (§ 4). Den enkelte studerende skal almindeligvis opnå undervisningskompetence i tre undervisningsfag, dog mindst to undervisningsfag (§ 10). Et af undervisningsfagene skal almindeligvis være Dansk 1.-6. klassetrin, Dansk 4.-10. klassetrin, Matematik 1.-6. klassetrin eller Matematik 4.-10. klassetrin (§ 10). Det er også et krav, at den studerende skal have praktik i de valgte undervisningsfag (§ 11). I professionshøjskolernes aktuelle praksis tilbydes de studerende på en række uddannelsessteder at vælge Engelsk som indgangsfag i stedet for Dansk eller Matematik. En del af de studerende, der vælger Engelsk som indgangsfag, vælger senere Dansk eller Matematik som andet eller tredje undervisningsfag.

Fagrækken svarer til de 17 undervisningsfag i folkeskolen, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 2. Da fagene Dansk, Matematik, Engelsk og Idræt alle er aldersspecialiserede mod henholdsvis 1.-6. klassetrin og 4.-10. klassetrin, er der samlet set 21 undervisningsfag, som professionshøjskolerne kan udbyde. I praksis er der ingen af udbudsstederne, der udbyder og opretter alle fagene hvert år, da studentergrundlaget ikke gør det økonomisk muligt. Når det gælder fag som eksempelvis Tysk og Fransk, er der uddannelsessteder, som slet ikke udbyder eller opretter dem på grund af for små holdstørrelser. Et fag skal som minimum udbydes lokalt hvert tredje år, hvis de studerende reelt skal have mulighed for at vælge det i løbet af deres læreruddannelse.

Undervisningsfagene tilrettelægges typisk med tre til fem moduler á 10 ECTS-point. Dansk eller Matematik – eller Engelsk – gennemføres som regel som det første fag med en samlet ramme på 40-50 ECTS-point. De øvrige undervisningsfag har typisk en samlet ramme på 30 ECTS-point. Dertil kommer et antal specialiseringsmoduler, som typisk tilrettelægges på tværs af undervisningsfagene, f.eks. It i undervisningen, eller som monofaglige moduler, f.eks. Elever i læse- og skrivevanskeligheder (Dansk).

Bekendtgørelsens bilag indeholder mål for de studerendes viden, færdigheder og kompetencer ved endt uddannelse. For hvert undervisningsfag er der formuleret fire overordnede kompetencemål med underliggende mål for viden og færdigheder. Ofte er der samlet mere end 60 detaljerede mål pr. fag.

5.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslag uddybes nedenfor:

A) Forslag om at der sker en fortsat og styrket tydelig professionsorientering af undervisningsfagene

Af bekendtgørelsen for læreruddannelsen fremgår det, at den enkelte studerende almindeligvis opnår undervisningskompetence i tre – og mindst to – undervisningsfag (§ 10, stk. 2), og at målet for prøven i undervisningsfagenes kompetencemål er at vurdere, om den studerende demonstrerer undervisningskompetence i det pågældende fag i folkeskolen (§ 21, stk. 3). Samtidig giver uddannelsen fortsat den færdiguddannede lærer generel undervisningskompetence og mulighed for ansættelse i folkeskolen.

Udviklingsgruppen vurderer, at det er en styrke ved den nuværende læreruddannelse, at undervisningsfagene i langt højere grad end tidligere sigter på at forberede de studerende på undervisningsopgaven i folkeskolen. Fagdidaktikken har således fået en større plads i undervisningsfagene med fokus på planlægning af undervisningsforløb mv. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at dette sigte fastholdes fremover og styrkes, blandt andet gennem øget samspil mellem undervisningsfagene og LG-fagene, gennem større viden om og indsigt i skolernes praksis hos underviserne på læreruddannelsen, gennem integrering af praktikken, jf. notat 3, samt gennem indførelsen af tværgående praksiselementer, jf. notat 1. Professionsorienteringen bør ligeledes beskrives i et samlet, overordnet formål for undervisningsfagene i bekendtgørelsen for læreruddannelsen, som også bør betone vigtigheden i at integrere temaer som bæredygtighed, teknologiforståelse og praksisfaglighed i fagene. Her vil også emner som varierede undervisningsformer, klasseledelse, undervisningsdifferentiering, inklusion og bevægelse mv. være relevante at koble til undervisningen i undervisningsfagene.

Samtidig kan der være behov for i højere grad at understøtte de studerendes egen faglighed i undervisningsfagene. Det drejer sig blandt andet om de studerendes viden og faglige dannelse, f.eks. skriftlige, fremmedsproglige og praktiske færdigheder i de forskellige fag. De studerende bør også være bedre i stand til at tilegne sig ny forsknings- og udviklingsviden om fagene. Udviklingsgruppen foreslår derfor at skabe mere sammenhængende tid til undervisningen og de studerendes fordybelse i de enkelte fag ved at afskaffe den nuværende praksis med udbud af specialiseringsmoduler, der har tendens til at bryde med kontinuiteten og progressionen i undervisningen og ofte har et primært fokus på tværfaglige elementer, jf. notat 1.

B) Forslag om at fastholde antallet af undervisningsfag (almindeligvis tre) og den samlede minimumsramme for undervisningsfagene (120 ECTS-point)

Antallet af undervisningsfag/linjefag har varieret fra to til fire i de seneste reformer af læreruddannelsen. Erfaringerne fra læreruddannelsen fra 1998 med fire linjefag blev vurderet positivt i evalueringen af uddannelsen, men politisk var der et ønske om at styrke fagligheden med færre og større linjefag i den efterfølgende reform fra 2006. I evalueringen af læreruddannelsen fra 2006 blev strukturen med to store eller ét stort og to små linjefag vurderet nogenlunde positivt i forhold til forsyningen af lærere til folkeskolen, selvom der var udfordringer med overudbud i nogle fag, f.eks. Samfundsfag, Biologi og Geografi, og underudbud af lærere med Fransk, Tysk, Materiel design og Hjemkundskab. Ligeledes blev forskellen mellem store og små fag kritiseret for at være for stor.

Modellen med tre undervisningsfag i den nuværende læreruddannelse blev overordnet vurderet positivt i evalueringen, primært med hensyn til kompetencedækningen i folkeskolen, men mange af underviserne på læreruddannelsen oplevede, at deres fag var blevet betydeligt reduceret som følge af reformen. Omvendt udtrykte skolelederne tilfredshed med de nyuddannedes faglighed i fagene.

Samlet set peger erfaringerne fra de seneste reformer af læreruddannelsen på, at almindeligvis tre undervisningsfag giver mulighed for en rimelig balance mellem hensynet til høj faglighed og god kompetencedækning i folkeskolen. Udviklingsgruppen foreslår dog, at der fortsat skal være en mulighed for at gennemføre læreruddannelsen med kun to fag for de få studerende, der ønsker at vælge både Dansk og Matematik som store fag. Disse studerende bør i så fald både skulle kvalificere sig til at undervise i ind- og udskolingen, og det skal sikres, at de fleste studerende fortsat gennemfører læreruddannelsen med tre undervisningsfag.

C) Forslag om at formalisere to størrelser undervisningsfag med Dansk, Matematik og evt. Engelsk som store fag

Den nuværende bekendtgørelse definerer ikke de enkelte fags størrelse i ECTS-point, men giver Dansk og Matematik en særstatus, idet de studerende almindeligvis skal have undervisningskompetence i et af disse fag. Professionshøjskolerne har i fællesskab anlagt en praksis, hvor der skelnes mellem det første og store undervisningsfag og de øvrige to fag. Det første og store fag skal være Dansk eller Matematik, men kan i dag også i stedet være Engelsk på en række uddannelsessteder. Professionshøjskolerne har i fællesskab besluttet, at den studerende skal have gennemført moduler svarende til 40 ECTS-point for at kunne gå til prøve i det første og store undervisningsfag og 30 ECTS-point i de øvrige fag. Professionshøjskolerne har i fællesskab udviklet to nationale monofaglige moduler til hvert undervisningsfag svarende til 20 ECTS-point. De resterende moduler er lokalt udviklede, og kan enten være obligatoriske monofaglige moduler i faget eller valgfrie specialiseringsmoduler, som både kan være tilrettelagt som tværfaglige og monofaglige forløb. Længden af et fag kan således variere fra uddannelsessted til uddannelsessted, og det kan være forholdsvist begrænset, hvor meget undervisning den studerende har modtaget specifikt i faget inden prøven.

For at styrke kontinuiteten og fagligheden vurderer udviklingsgruppen, at det vil være en fordel, at der kommer en mere ensartet praksis for undervisningsfagenes størrelse på læreruddannelsen. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at den studerende fremadrettet skal have undervisningskompetence i Dansk eller Matematik, da disse fag med hhv. 2.190 og 1.350 minimumstimer er folkeskolens absolut største fag. Derfor er det vigtigt, at i udgangspunktet alle studerende har et af disse fag – både af hensyn til kompetencedækningen i folkeskolen og af hensyn til de studerendes efterfølgende ansættelsesmuligheder. Dansk og Matematik bør defineres som første fag i læreruddannelsen med 50 ECTS-point (ekskl. skoleforløb).

Udviklingsgruppen foreslår, at de øvrige fag tildeles 35 ECTS-point. Denne ECTS-ramme vil på langt de fleste uddannelsessteder indebære en udvidelse af fagene i forhold til den nuværende praksis. Sammen med flere undervisningstimer vil denne udvidelse kunne anvendes til at styrke de studerendes viden og faglige dannelse, f.eks. i klaverakkompagnement og sang for studerende med Musik og sprogfærdighed for studerende med Tysk eller Fransk som undervisningsfag. Den mere færdighedsorienterede undervisning vil med fordel kunne tilrettelægges i mindre grupper. Den foreslåede rammeudvidelse vil ikke nødvendigvis i sig selv give tilstrækkelig tid til at opøve faglige færdigheder i f.eks. musik (klaver og sang), sprogfærdighed eller praktiske kompetencer i f.eks. håndværk og design,

Engelsk udgør en særlig udfordring i denne sammenhæng. For det første har nogle studerende kunnet tage faget som deres første og dermed store undervisningsfag, hvilket, ifølge professionshøjskolernes erfaring, kan have haft betydning for, at de har valgt læreruddannelsen. Det gælder ifølge professionshøjskolerne blandt andet grupper af tosprogede studerende, som ikke føler sig tilstrækkelig stærke i dansk til at vælge faget som undervisningssprog, og som heller ikke er matematisk orienterede. For det andet er Engelsk med et vejledende minimumstimetaltal på 630 timer et forholdsvist stort fag i folkeskolen, men dog markant mindre end Dansk og Matematik. For det tredje vil det reducere mulighederne for at skabe relevante og gode lærerprofiler, hvis alle lærere skal være enten dansk- eller matematiklærere, da der nogle steder også kan være efterspørgsel efter en lærer med en profil med f.eks. Engelsk, Idræt og Specialpædagogik.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at der evt. fortsat kunne være mulighed for, at professionshøjskoler lokalt får mulighed for at udbyde Engelsk som et stort fag. Antallet af studerende skal dog i så fald dimensioneres i forhold til det lokale behov, hvilket skal beskrives i studieordningen efter drøftelse i det lokale uddannelsesudvalg eller studieråd.

D) Forslag om færre fag med aldersspecialisering (kun Dansk og evt. Matematik)

De forholdsvist mange aldersspecialiserede fag udgør en udfordring for især de små uddannelsessteder, fordi det kan være vanskeligt at oprette hold med bæredygtige holdstørrelser i alle specialiseringerne. Det er derfor vigtigt at finde en fornuftig balance mellem hensynet til specialiserede kompetencer og uddannelsens samlede kompleksitet. Udviklingsgruppen vurderer, at det kan være en fordel at begrænse antallet af undervisningsfag med aldersspecialisering på læreruddannelsen – især i fag hvor der ikke nødvendigvis er tale om markant forskellige fagligheder for lærere i ind- og udskolingen i folkeskolen. Endelig ser udviklingsgruppen en udfordring i det eksisterende mønster med, at de studerende i betydelig højere grad vælger aldersspecialisering mod de ældre elever end mod de yngre elever.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at Dansk fremadrettet skal være aldersspecialiseret. Danskfaget er så stort og med så forskelligt indhold i ind- og udskolingen, at det er fagligt relevant at fastholde en aldersspecialisering af faget på læreruddannelsen. Der kan dog være behov for at sikre en bedre balance mellem de to specialiseringer, evt. gennem dimensionering. I dag vælges 'Dansk 4.-10. klassetrin' dobbelt så ofte som 'Dansk 1.-6. klassetrin'.

Matematikfaget er også et stort fag, men fagligheden er grundlæggende den samme, uanset om læreren skal undervise i faget i ind- eller udskolingen. Derfor foreslår udviklingsgruppen, at det enkelte uddannelsessted skal kunne vælge, om faget skal udbydes aldersspecialiseret eller helt eller delvist samlet uden aldersspecialisering. Udviklingsgruppen betragter det som vigtigt, at faget udbydes hvert år på alle uddannelsessteder, så de studerende har en reel mulighed for at vælge det.

Engelsk og Idræt blev først aldersspecialiseret gennem en ændring af bekendtgørelsen for læreruddannelsen i 2015. På mange uddannelsessteder er denne aldersspecialisering kun slået delvist igennem, idet flere moduler samles på tværs af specialiseringerne. På Professionshøjskolen Absalon er de to fag aktuelt slet ikke aldersspecialiserede. Det vurderes, at fagligheden grundlæggende er den samme i ind- og udskolingen, og at forskellen primært er elevernes forskellige alder og forudsætninger.

E) Forslag om at professionshøjskolerne koordinerer og sikrer et varieret og geografisk bredt udbud af undervisningsfag, så kvalificerede lærerstuderende har gode muligheder for at vælge alle fag, herunder Tysk og Fransk

Fransk og Tysk er udfordrede som undervisningsfag, fordi de ikke udbydes og oprettes jævnlige i hele landet. Særligt Fransk oprettes reelt kun jævnlige to steder, nemlig i Aarhus og København. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolerne indbyrdes koordinerer udbuddet af disse fag, så de studerende har gode muligheder for at vælge disse og alle andre undervisningsfag i alle landsdele. Koordineringen af udbuddet af undervisningsfag vil med fordel kunne tænkes sammen med den koordinering af forsknings- og udviklingsaktiviteter, som udviklingsgruppen også foreslår, jf. notat 10.

Udviklingsgruppen foreslår i tillæg hertil, at professionshøjskolerne etablerer praktiske løsninger, som gør det muligt for de lærerstuderende at vælge undervisningsfag, der ikke udbydes lokalt, som blended learning med en kombination af e-læring og tilstedeværelsesundervisning på tværs af uddannelsessteder og professionshøjskoler. Udvidet samlæsning med deltagelse af både lærerstuderende og folkeskolelærere med behov for undervisningskompetence i nye undervisningsfag kan evt. også bidrage til at sikre et varieret udbud af undervisningsfag lokalt.

F) Forslag om at genindføre Specialpædagogik og Dansk som andetsprog som undervisningsfag

Specialpædagogik og Dansk som andetsprog var såkaldte linjefag på læreruddannelsen indtil reformen i 2013. Det var et vigtigt princip i reformen at sikre en en-til-en sammenhæng mellem folkeskolens fag og de fag, som de lærerstuderende kan opnå undervisningskompetence i af hensyn til kompetencedækningen i folkeskolen. Derfor blev undervisningsfagene på læreruddannelsen begrænset til de fag, som folkeskolen skal give alle elever undervisning i, jf. folkeskoleloven. Derfor udgik Specialpædagogik og Dansk som andetsprog som selvstændige fag.

Omvendt var der en erkendelse af, at alle lærere har behov for specialpædagogisk viden, blandt andet i forbindelse med den øgede inklusionsopgave i folkeskolen, og for kompetence til at undervise tosprogede elever. Derfor blev de to områder defineret som selvstændige kompetenceområder i Lærerens Grundfaglighed og blev dermed obligatoriske for alle lærerstuderende. I professionshøjskolernes aktuelle praksis skal alle studerende gennemføre et modul på 10 ECTS-point i hvert af de to kompetenceområder.

I dag er der efterspørgsel efter lærere til folkeskolen med mere specialiserede kompetencer i de to fag. Udviklingsgruppen foreslår derfor at genindføre de to fag som undervisningsfag på læreruddannelsen. Både Specialpædagogik og Dansk som andetsprog bør dog dimensioneres, da der kan være risiko for, at for mange studerende vælger dem som et af deres undervisningsfag.

G) Forslag om at fastholde specifikke adgangskrav til undervisningsfagene og styrke muligheden for dimensionering

Krav til de studerendes forudsætninger kan være en måde at regulere de lærerstuderendes valg af undervisningsfag – og samtidig en metode til at understøtte et fælles højt fagligt niveau ved påbegyndelsen af undervisningen.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at de nuværende specifikke adgangskrav til undervisningsfagene fastholdes med krav til de studerendes afsluttende gymnasiale niveau i faget (A, B eller C). De nuværende krav kunne evt. blive erstattet af et generelt højere adgangskrav til læreruddannelsen, eller evt. blive skærpet, f.eks. for at sikre et højere fagligt indgangsniveau i blandt andet sprogfagene. Da der samtidig er rekrutteringsproblemer i flere fag, foreslås det dog i stedet i højere grad at satse på at løfte de studerende, der viser interesse for fagene, f.eks. gennem udvidede muligheder for udlandsophold i sprogfagene mv. Der mangler dog fortsat gode muligheder for at sikre adgangsniveauet i de undervisningsfag, som ikke indgår i den gymnasiale fagrække, f.eks. Madkundskab og Håndværk og design.

Udviklingsgruppen foreslår ligeledes, at professionshøjskolerne får styrkede muligheder for at dimensionere fag, hvor der er en overproduktion af dimittender med undervis-

ningskompetence i forhold til behovene i folkeskolen. Der kan i den forbindelse evt. opereres med, at adgangen skal ske på grundlag af en vurdering af den studerendes for-kundskaber i faget (karakter og gymnasialt niveau) i en kvote 1, mens der kan anlægges bredere kriterier i en kvote 2, hvor adgangskravet dog fortsat skal være opfyldt. Dimensionering kan fastsættes i studieordningen lokalt efter drøftelse i uddannelsesudvalg og studieråd, blandt andet på baggrund af de studerendes søgemønstre og graden af kompetencedækning i de lokale folkeskoler.

Anvendte kilder:

- Forligskredsen bag læreruddannelsen, Aftaletekst – Reform af læreruddannelsen, 2012.
- Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.

6. notat: Anbefaling om bedre optag og fastholdelse

Udviklingsgruppen anbefaler, at der kun gennemføres mindre justeringer af de eksisterende adgangskrav til læreruddannelsen, men at der satses massivt på at gøre studiemiljøet på læreruddannelsen så attraktivt som muligt og forbedre både den faglige og sociale integration af de studerende på uddannelsen for at reducere frafaldet og øge gennemførelsen. Flere undervisningstimer og holddannelse, sociale og kreative aktiviteter uden for undervisningen og forpligtende fællesskaber kan være elementer i et mere attraktivt studiemiljø præget af en stærk ånd og stolthed ved at være en del af lærerprofessionen.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At den eksisterende model for optagelsessamtaler for ansøgere i kvote 2 justeres til et større fokus på motivation og evt. skriftlige kompetencer.
- B. At alle studerende i det såkaldte efteroptag bør gennemføre og bestå en optagelsessamtale.
- C. At beskrevne modeller for skolebaseret læreruddannelse og traineeordninger kan anvendes lokalt til at tiltrække nye målgrupper til læreruddannelsen.
- D. At uddannelsen tilrettelægges med holddannelse gennem alle fire studieår.
- E. At der indføres årlige studiefaglige samtaler for de studerende, herunder en studiestartssamtale.
- F. At professionshøjskolernes allerede igangsatte initiativer vedr. professionalisering af de studerendes arbejde i studiegrupper fastholdes og konsolideres.
- G. At den nuværende mødepligt for de studerende på første studieår fastholdes, og der indføres fremmøderegistrering på de øvrige studieår.
- H. At der på nationalt plan ses på de gymnasiale uddannelsers rolle og ansvar i forhold til søgning til læreruddannelsen og øvrige professionsuddannelser.

I det følgende diskuteres mulighederne for bedre optag og fastholdelse med udgangspunkt i følgende:

1. Udfordringer med optag og fastholdelse

2. De nuværende rammer omkring optag og fastholdelse
3. Uddybning af forslag til løsninger i en nytænkt læreruddannelse.

6.1 Udfordringer med optag og fastholdelse

I evalueringen af læreruddannelsen havde den nedsatte ekspertgruppe følgende pointer vedr. optag og fastholdelse:

- Flere studerende på læreruddannelsen optages med et højere karaktergennemsnit end før reformen, og der er tegn på, at de studerende er blevet fagligt dygtigere og mere motiverede.
- Frafaldet er imidlertid ikke faldet efter reformen og er særlig højt på uddannelsens første år og blandt de studerende, der er optaget via kvote 1.
- Ekspertgruppen bag evalueringen vurderede derfor fortsat at være behov for at arbejde med at tiltrække motiverede og ambitiøse unge til læreruddannelsen.

Se i øvrigt bilag 1 nederst i dette notat, hvor frafaldet på læreruddannelsen sammenholdes med frafaldet på pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen.

6.2 De nuværende rammer omkring optag og fastholdelse

Adgangsbekendtgørelsen for erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser fastsætter, at man skal have en forudgående gymnasial eksamen for at blive optaget på læreruddannelsen. Derudover skal man have et karaktergennemsnit på mindst 7,0 for at kunne blive optaget direkte i kvote 1. Ellers sker optagelsen gennem kvote 2 på baggrund af en optagelsessamtale, som skal bestås. Formålet med optagelsessamtalen er ifølge den politiske reformaftale fra 2012, at der sker en mere individuel afdækning af ansøgerens studieegnethed i forhold til både faglighed og profession. Dette skal sikre optag af kvalificerede og motiverede studerende.

Professionshøjskolerne fastsætter selv indhold og omfang af optagelsessamtalerne for ansøgere i kvote 2. De har dog en fælles praksis, hvor optagelsessamtalerne er tilrettelagt med udgangspunkt i et såkaldt multiple mini-interviews-koncept med to optagelsessamtaler i forlængelse af hinanden. Her bliver ansøgerne vurderet kvalitativt inden for seks forskellige indholdsdomæner: motivation, etisk formåen, samarbejdsevne og integritet, kommunikationsevne, kognitiv formåen samt tekstforståelse og -håndtering. Ansøgerens præstation vurderes på en pointskala, og den samlede pointscore beregnes som det samlede antal point fra de seks indholdsdomæner plus point for karaktergennemsnit. På den baggrund vurderer professionshøjskolerne, om ansøgere kan blive erklæret egnede til optagelse på læreruddannelsen.

Efter optag på uddannelsen er der specifikke krav til valg af undervisningsfag, som er fastsat i bekendtgørelsen for læreruddannelsen (bekendtgørelsens bilag 6). Typisk er der krav om et gymnasialt B-niveau i faget eller et beslægtet fag.

Bekendtgørelsen for læreruddannelsen slår ligeledes fast, at den studerende har pligt til at deltage i uddannelsen, som den tilrettelægges af professionshøjskolen (§ 15), og at den studerende har mødepligt til praktikken (§ 12). I forbindelse med opfølgningen på den korte bane på evalueringen af læreruddannelsen indførte professionshøjskolerne i

fællesskab fremmødepligt for alle lærerstuderende på første årgang. Begrundelsen herfor var blandt andet, at det ifølge professionshøjskolerne kræver veludviklede samarbejdskompetencer for at være en dygtig professionel lærer, og at dette skal trænes sammen med andre i uddannelsen.

6.3 Uddybning af forslag til løsninger i en nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslag uddybes nedenfor:

A) Forslag om at justere den eksisterende model for optagelsessamtaler for ansøgere i kvote 2 til at have et større fokus på motivation og evt. skriftlige kompetencer

Da der kan forventes en opfølgning på evalueringen af optagelsessystemet, foreslår udviklingsgruppen, at der ikke iværksættes større ændringer af adgangskravene til læreruddannelsen på nuværende tidspunkt. Flere undersøgelser peger således også på, at det nuværende system med optagelsessamtaler for ansøgere i kvote 2 er velfungerende. Udviklingsgruppen har på baggrund af en undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut noteret sig, at indholdsdomænet om motivation udgør en væsentlig faktor for ansøgernes efterfølgende risiko for at falde fra. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolernes allerede på kort sigt justerer deres nuværende koncept for optagelsessamtalerne, så der bliver større fokus og vægt på indholdsdomænet om motivation.

B) Forslag om at alle studerende i det såkaldte efteroptag bør gennemføre og bestå en optagelsessamtale

En voksende andel af studerende på læreruddannelsen optages i det såkaldte efteroptag, hvor ledige studiepladser tilbydes unge, der enten ikke har søgt eller ikke er kommet ind på en videregående uddannelse. Denne gruppe har et forholdsvist højt frafald sammenlignet med de studerende, der er optaget gennem Den Koordinerede Tilmelding. Ansøgere i efteroptaget med et gymnasialt karaktergennemsnit på under 7 kommer allerede til optagelsessamtale. Udviklingsgruppen foreslår, at dette også bør gælde ansøgere i efteroptaget med 7 eller derover i karaktergennemsnit for at sikre, at de reelt er motiverede for at gennemføre en læreruddannelse.

C) Forslag om lokalt at anvende beskrevne modeller for skolebaseret læreruddannelse og traineeordninger til at tiltrække nye målgrupper til læreruddannelsen

Der eksisterer allerede i dag en række forskellige modeller for skolebaseret læreruddannelse/trainee, hvor den lærerstuderende er i et ansættelsesforhold på en folkeskole parallelt med hele eller dele af sin uddannelse, og hvor ansættelsesforholdet på en eller anden måde er formidlet via læreruddannelsen. Ordningerne er organiseret vidt forskelligt og tjener forskellige formål, herunder rekruttering af studerende, der ellers ikke ville have valgt læreruddannelsen, og afhjælpning af en aktuel lokal udfordring med mangel på uddannede lærere.

Udviklingsgruppen foreslår derfor at fastholde muligheden for skolebaseret læreruddannelse/trainee under formaliserede forhold de steder, hvor det opfylder et lokalt formål. Udviklingsgruppen har derfor gennemgået og beskrevet de lokale modeller, der fungerer i dag, jf. bilag 2 nederst i dette notat. Udviklingsgruppen understreger dog, at sko-

lebaseret læreruddannelse/trainee kun bør betragtes som et supplement til den ordinære læreruddannelse, der fortsat bør være hovedvejen i uddannelsen af folkeskolelærere.

D) Forslag om at tilrettelægge uddannelsen med holddannelse gennem alle fire studieår

Den nuværende modulopbygning har som konsekvens, at det er vanskeligt at etablere hold, hvor de studerende følges gennem alle fire studieår. Netop holddannelse vurderes at have afgørende betydning for de studerendes faglige og sociale integration på uddannelsen – og dermed både for deres læring og trivsel samt risiko for at falde fra. Derfor foreslår udviklingsgruppen at ændre uddannelsens opbygning til en fag- og semesterstruktur med Lærerens Grundfaglighed som rygrad i uddannelsen og basis for holddannelse og mere kontinuerlig kontakt mellem undervisere og studerende, jf. notat 1.

Holddannelse kan sammen med flere undervisningstimer samt sociale og kreative aktiviteter (drama, debatarrangementer, morgensang, fællessamling, musik, idræt, lejrskoler, studenter- og fagpolitiske engagement mm.) uden for undervisningen også være et vigtigt element i et mere attraktivt studiemiljø præget af en særlig ånd og stolthed ved at være en del af lærergeneringen.

E) Forslag om at indføre årlige studiefaglige samtaler for de studerende, herunder en studiestartssamtale

Flere uddannelsessteder tilbyder allerede i dag de studerende studiestartssamtaler og årlige studiesamtaler. Her giver en af de studerendes undervisere feedback, og samtalen sætter fokus på den studerendes personlige udvikling og motivation. Erfaringerne med samtalerne er positive i forhold til at understøtte de studerendes faglige integration på uddannelsen og forebygge frafald. Udviklingsgruppen foreslår, at årlige studiesamtaler indføres på alle uddannelsessteder, og at de blandt andet bygges op, så den studerendes portfolio inddrages, og så den studerende får feedback med udgangspunkt i de foreslåede progressionsspor for læreruddannelsen, jf. notat 1.

F) Forslag om at fastholde og konsolidere professionshøjskolernes allerede igangsatte initiativer vedr. professionalisering af de studerendes arbejde i studiegrupper

De studerendes indbyrdes samarbejde og etablering af forpligtende fællesskaber har stor betydning for deres faglige og sociale integration på læreruddannelsen – og dermed for deres fastholdelse. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolernes allerede igangsatte initiativer vedr. professionalisering af de studerendes arbejde i studiegrupper fastholdes og konsolideres, jf. notat 2.

G) Forslag om at fastholde den nuværende mødepligt for de studerende på første studieår og indføre fremmødere registrering på de øvrige studieår

Mødepligt og fremmødere registrering skal motivere de studerende til at deltage aktivt i de planlagte aktiviteter på uddannelsen og understøtte et engageret studiemiljø med forpligtende læringsfællesskaber. Desuden kan registrering anvendes som redskab til at følge op på studerende med en faldende eller svingende deltagelse med henblik på samtale og evt. opfølgende og understøttende tiltag og tilbud, der kan forebygge frafald, jf. notat 2.

H) Forslag om at der på nationalt plan ses på de gymnasiale uddannelsers rolle og ansvar i forhold til søgning til læreruddannelsen og øvrige professionsuddannelser

Udviklingsgruppen vurderer, at der er behov for at få flere dygtige og kvalificerede unge til at vælge læreruddannelsen – også som deres førsteprioritet. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at der på nationalt plan sættes fokus på de gymnasiale uddannelsers rolle og ansvar i forhold til søgning til læreruddannelsen og andre professionsuddannelser, herunder indhold og undervisningsformer. Der er behov for en omfattende indsats, der ud over lokale samarbejds- og brobygningsaktiviteter vil skulle omfatte en ny orientering af undervisningen af gymnasiet, hvilket f.eks. kunne omfatte indførelse af professionsrettede fag, emner og opgaver. Indsatsen bør derfor være koordineret mellem Børne- og Undervisningsministeriet, gymnasierne og professionshøjskolerne samt KL og Danske Regioner m.fl.

Anvendte kilder:

- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Effekten af optagelsessamtaler på læreruddannelsen, 2017.
- Forligskredsen bag læreruddannelsen, Aftaletekst – Reform af læreruddannelsen, 2012.
- Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet og Danske Professionshøjskoler, Evaluering af optagelsessamtalerne på læreruddannelsen, 2015.

7. notat: Anbefaling om mere krævende prøver og højere fagligt niveau

Udviklingsgruppen anbefaler en ny prøvestruktur med mere professionsrettede og krævende prøver og skærpede krav til de studerendes løbende studieindsats. De nye prøveformer bør indeholde performative elementer – reelt afprøve professionskompetence – og bidrage til en ambitiøs læringskultur med større faglig progression, højere studieintensitet og øget fagligt niveau. De nuværende tre praktikprøver foreslås afløst af en stor professionsprøve efter sidste skoleforløb.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At der indføres prøveformer, der stiller krav til de studerendes løbende studieindsats.
- B. At der indføres en gennemgående portfolio, som understøtter de studerendes løbende studieindsats og læring.
- C. At der gives separate mundtlige og skriftlige karakterer i sprogfag og Matematik.
- D. At der indføres en professionsprøve, hvor den studerendes samlede lærerfaglige udvikling vurderes efter skoleforløbet på fjerde studieår.
- E. At professionshøjskolernes allerede igangsatte initiativer vedr. skærpede retningslinjer til emnevalg mv. i bachelorprojekterne fastholdes og konsolideres.
- F. At der indføres en prøve, der integrerer elementer fra både Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene.

I det følgende diskuteres den nuværende prøvestruktur og prøveformer i læreruddannelsen og mulighederne for at forbedre prøvestruktur og prøveformer med udgangspunkt i følgende:

- 1. Udfordringen med den nuværende prøvestruktur og prøveformer på læreruddannelsen.
- 2. Nuværende prøvestruktur og prøveformer, herunder tilrettelæggelsen af prøver i praktik, og bachelorprojektet på læreruddannelsen.
- 3. Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse.

7.1 Udfordringer med nuværende prøvestruktur og prøveformer

Data indsamlet i forbindelse med evalueringen af læreruddannelsen pegede på følgende udfordringer:

- Kompetencemålsprøverne er bedst til at bedømme de studerendes viden og færdigheder og understøtter i mindre grad en retvisende bedømmelse af, hvorvidt de studerende kan demonstrere undervisningskompetence. Hertil kommer, at det er udfordrende for underviserne at give en grundig bedømmelse af samtlige kompetencemål.
- Lange pauser mellem afslutning af moduler og tidspunkt for kompetencemålsprøver medfører, at de studerende kan have vanskeligt ved at fastholde det, de har lært frem mod prøven. Det er særligt kritisk i forhold til de praktiske/musiske fag, hvor det er nødvendigt at vedligeholde kompetencer.
- Kombinationen af kompetencemålsprøver og modulgodkendelsen betyder, at der er mange prøver i læreruddannelsen, hvilket er tids- og ressourcekrævende. Derfor har flere professionshøjskoler valgt i højere grad at basere modulgodkendelsen på kvantitative kriterier (f.eks. deltagelse i undervisningen og aflevering af et antal opgaver). En konsekvens heraf er, at modulgodkendelsen kun i begrænset omfang understøtter de studerendes engagement og læreprocesser. Det fremhæves således i evalueringen, at det samlede antal prøver og modulgodkendelser medvirker til lav kvalitet i modulgodkendelsen og til, at der stilles for lave krav til de studerende.
- Studerende, undervisere, ledelse, praktikkoordinatorer og praktikvejledere oplever udfordringer med indholdet og gennemførelsen af praktikprøverne. Bedømmelsen af de studerende tager i mindre grad udgangspunkt i de studerendes undervisningskompetencer og grundfaglige kompetencer, hvorfor der efterlyses et større fokus på praksis i praktikprøven. Nogle kompetencemål – og særligt kompetencemålet om forældresamarbejde – er generelt vanskelige at vurdere. Der opleves desuden at være uklarhed omkring praktikvejlederens rolle under praktikprøven. Særligt de studerende og praktikvejlederne oplever, at praktikvejlederne ofte spiller en mindre rolle, hvilket er uhensigtsmæssigt, når det er praktikvejlederen, som har observeret de studerende i praktikperioden.
- De studerendes bachelorprojekter tager i meget høj grad afsæt i en konkret empirisk problemstilling, men i mindre grad i forsknings- og udviklingsviden.
- Underviserne oplever i varierende grad, at de censorer, der allokeres til eksamen i bachelorprojektet, har faglig indsigt i det fag og den problemstilling, som projektet tager udgangspunkt i.
- 37 pct. af de studerende havde slet ikke eller i mindre grad anvendt forsknings- og udviklingsviden, og mange studerende udviste ikke tilstrækkelige akademiske færdigheder i bachelorprojekterne sammenlignet med bachelorprojekter i de svenske og norske læreruddannelser.
- Der er forskellige opfattelser af betydningen af metode og forskning, og dermed også af bachelorprojektets værdi, herunder hvad bacheloropgaven skal, og i hvilken grad den er relevant for lærergerningen og den studerendes virke efter endt uddannelse.

7.2 Nuværende prøvestruktur og prøveformer på læreruddannelsen

Ifølge bekendtgørelsen for læreruddannelsen (kapitel 5 om prøver) skal de studerende afslutte deres undervisningsfag samt kompetenceområder i Lærerens Grundfaglighed (Almen dannelse og Pædagogik og lærerfaglighed) samt de tre praktikniveauer med prøver. Bachelorprojektet afsluttes ligeledes med en mundtlig prøve, hvor der gives en samlet bedømmelse for projektet og den mundtlige præstation. Ved alle prøver vurderes det, i hvilken grad de studerende har opfyldt kompetencemålene, som er opstillet i bilag til bekendtgørelsen. Professionshøjskolerne skal i fællesskab fastsætte reglerne om prøveform og prøvernes tilrettelæggelse i den fælles del af studieordningen.

For at blive indstillet til at gå til prøve skal de studerende have godkendt deres gennemførelse af et eller flere moduler. Det er op til professionshøjskolerne at opstille betingelser for modulgodkendelsen i studieordningen, herunder om det sker på baggrund af en prøve eller objektive kriterier, f.eks. skriftlige afleveringer. De studerende med undervisningsfag i Dansk, Matematik og sprogfag skal dog afslutte bestemte moduler med en skriftlig modulprøve. I praksis bliver mange moduler godkendt ved opfyldelsen af objektive kriterier. Der er ikke som sådan sammenhæng mellem gennemførelsen af moduler og de såkaldte kompetencemålsprøver, men for hvert modul er på forhånd fastlagt, hvilke kompetencemål som modulet kvalificerer til.

Den nuværende tilrettelæggelse af prøver i praktikken

Ifølge § 19 i bekendtgørelsen for læreruddannelsen afsluttes hvert af niveauerne I, II og III i praktikken med en prøve bedømt med karakter efter 7-trins-skalaen. Ved alle prøver deltager en praktiklærer fra praktikskolen og en underviser fra professionshøjskolen. Ved to af prøverne deltager desuden en ekstern censor. Der er formuleret kompetencemål med tilhørende færdigheds- og vidensmål for hvert af de tre praktikniveauer. Prøverne kan finde sted på praktikskolerne eller på professionshøjskolen, men i praksis afholdes prøverne oftest på professionshøjskolen af ressourcemæssige hensyn. Institutionerne har valgt at fastsætte regler i fællesdelen af studieordningen, om at prøven i praktikken sker på baggrund af en udarbejdet praktikopgave. Det præciseres yderligere i fællesdelen af studieordningen, at bedømmelsen udelukkende bygger på præstationen i forbindelse med prøven inkl. praktikopgaven. Det er overladt til institutionerne at fastsætte sådanne regler, jf. § 24, stk. 1, nr. 3, i bekendtgørelsen for læreruddannelsen.

Den nuværende tilrettelæggelse af prøven i bachelorprojektet

I den nuværende prøvestruktur afsluttes bachelorprojektet på fjerde studieår ved en mundtlig ekstern prøve (§ 20). Professionsbachelorprojektet skal tage udgangspunkt i en konkret empirisk problemstilling, hvori der inddrages resultater fra konkrete forsknings- og udviklingsprojekter og forskningsbaseret litteratur inden for grundskoleområdet. Problemstillingen skal tage afsæt i folkeskolens praksis eller praksis fra andre skoleformer (§ 14).

Som led i opfølgningen på den korte bane på evalueringen af læreruddannelsen igangsatte professionshøjskolerne initiativer vedr. skærpet niveau og faglig forankring i bachelorprojekterne, herunder nye vejledninger til studerende, undervisere og censorer samt afholdelse af nationale kompetenceudviklingsdage om bachelorprojektet i læreruddannelsen for undervisere og vejledere.

7.3 Uddybning af forslag til løsninger i en nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslag uddybes nedenfor:

A) Forslag om at indføre prøveformer, der stiller krav til de studerendes løbende studieindsats

Evalueringen af læreruddannelsen pegede på, at læreruddannelsen ikke generelt er karakteriseret ved en læringskultur, hvor de studerende bliver mødt af høje forventninger. For mange studerende får godkendt moduler med begrænset deltagelse og aktivitet og/eller med præstationer af lav kvalitet, jf. notat 2.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolerne i fællesskab forpligter sig på at udvikle nye prøveformer, der stiller krav til de studerendes løbende studieindsats. Professionshøjskolerne kan blandt andet arbejde med delprøver og med at indføre forudsætningskrav for at kunne gå til prøve, så de studerende motiveres til at levere en løbende faglig indsats. På den måde undgås det, at bedømmelsen af de studerendes faglige niveau udelukkende baseres på en afsluttende eksamen.

B) Forslag om at indføre en gennemgående portfolio, som understøtter de studerendes løbende studieindsats og læring

For yderligere at understøtte de studerendes løbende studieindsats og læring foreslår udviklingsgruppen, at professionshøjskolerne i fællesskab forpligter sig på at indføre en gennemgående portfolio som en del af prøvestrukturen på læreruddannelsen. Portfolioen kan bidrage til at give de studerende en rød tråd i læreruddannelsen og systematisere, samle og fastholde det, de studerende lærer undervejs på studiet. Den studerende skal igennem hele uddannelsen arbejde med sin portfolio, der som et delaspekt også foreslås koblet til den større afsluttende professionsprøve efter fjerde år, jf. løsningsforslag D nedenfor. Det er hensigten, at portfolioen skal understøtte koblingen mellem teori og praksis ved, at undervisningsfag, fagene i Lærerens Grundfaglighed og skoleforløb alle indgår som elementer i portfolioen. Portfolioen kan eksempelvis inddeles i tre følgende indholdsområder:

- Fagområder fra Lærerens Grundfaglighed. Fagområderne præsenteres i en tilrettelagt rækkefølge jf. progressionsmodel.
- Undervisningsfagene er repræsenteret, så der er krav om, at alle tre undervisningsfag indgår i portfolioen.
- Skoleforløbet har sine egne kategorier i portfolioen (men koblet til Lærerens Grundfaglighed eller undervisningsfaget), så vejlederne på skolerne har mulighed for at vejlede og samtale ud fra indholdet i portfolioen.

Portfolioen kan bidrage til at understøtte den studerendes professionelle udvikling og danne afsæt for faglige og didaktiske refleksioner, fastholde progression i læring, koblingen mellem teori og praksis samt synliggøre veje og metoder til at indsamle empiri. Portfolioen kan således bidrage til at erstatte uddannelsens nuværende 24 modulgodkendelser, beskrive forudsætningskrav og kriterier og være udgangspunkt for studie-faglige samtaler og vejledning, herunder også vejledning på uddannelsesskolen.

C. Forslag om separate mundtlige og skriftlige karakterer i sprogfag og Matematik

Læringsmålene i Dansk, Matematik og de øvrige sprogfag bedømmes i dag samlet, og der gives ikke særskilte karakterer for hhv. den skriftlige og mundtlige præstation. Ifølge

professionshøjskolerne giver en samlet bedømmelse ikke et retvisende billede af de studerendes kompetencer, f.eks. i hhv. skriftlig og mundtlig Dansk. Det er ifølge professionshøjskolerne ikke hensigtsmæssigt i forhold til de studerendes udvikling af skriftlige kompetencer, som ikke fremgår af en samlet karakter.

Ifølge de årlige beretninger fra Censorformandskabet for læreruddannelsen har mange studerende ikke i dag et tilstrækkeligt fokus på nødvendigheden af i studiet at tilegne sig solide skriftlige kompetencer, som er helt afgørende kompetencer i forhold til undervisning samt formidling, kommunikation og samarbejde med blandt andre forældre i skolen. I forbindelse med opfølgningen på den korte bane på evalueringen af læreruddannelsen foreslog professionshøjskolerne, at der indføres regler om, at Dansk, Matematik og sprogfagene skulle kunne afsluttes med selvstændige skriftlige og mundtlige karakterer i forbindelse med en fremtidig ændring af bekendtgørelsen.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at forslaget følges, så prøver i Dansk, Matematik og de øvrige sprogfag fremadrettet kan afsluttes med særskilte skriftlige og mundtlige karakterer for at øge de studerendes fokus på betydningen af deres skriftlige færdigheder.

D) Forslag om at indføre en professionsprøve, hvor den studerendes samlede lærerfaglige udvikling vurderes efter skoleforløbet på fjerde studieår.

Udviklingsgruppen foreslår, at de nuværende prøver efter hver praktikperiode afløses af en stor og samlet professionsprøve efter skoleforløbet på fjerde studieår. Prøven tager dels afsæt i den studerendes portfolio, dels i en konkret undervisningssituation i forbindelse med det sidste skoleforløb. Formålet er at skabe en ramme for en grundig vurdering af den studerendes lærerprofessionelle udvikling og undervisningskompetence med afsæt i et af undervisningsfagene gennem observation af en undervisningssekvens. Prøven bør således skulle fokusere på de performative og praktiske elementer i lærerprofessionen, herunder relevante grundfaglige kompetencer, samt den studerendes evne til at koble teori og praksis, og prøven bør evt. kunne afvikles på uddannelsesskolen og med eksaminatorernes og censors overværelse af den enkelte studerendes undervisning. Prøven bør typisk være placeret i slutningen af det næstsidste semester i læreruddannelsen, og den studerendes uddannelseslærer på uddannelsesskolen samt en underviser fra læreruddannelsen kan sammen fungere som eksaminatorer. Formelt bør prøven være knyttet til et undervisningsfag samt et af fagene i Lærerens Grundfaglighed, f.eks. Lærerens professionelle autoritet og dannelse, da der ifølge forslaget ikke længere vil være et selvstændigt praktikfag i læreruddannelsen, jf. notat 3.

Skoleforløbene vil i så fald ikke længere blive afsluttet med en prøve, men den studerendes gennemførelse af forløbene bør fortsat skulle godkendes. Udviklingsgruppen foreslår, at professionshøjskolerne godkender det enkelte forløb på baggrund af en indstilling fra uddannelsesskolen (tidligere praktikskolen). Indstillingen bør både inddrage en række objektive kriterier såsom fremmøde og deltagelse i planlagte aktiviteter og en række kvalitative vurderinger af den studerendes undervisnings- og relationskompetence mv. Kriterierne til brug for uddannelseslærerens indstilling skal være tydelige og bør på forhånd og efter høring fastsættes i den fælles del af studieordningen som forudsætningskrav for at kunne blive indstillet til prøve i det pågældende undervisningsfag. Uddannelseslæreren på uddannelsesskolen bør være kvalificeret til at bidrage til vurderingen af den enkelte lærerstuderendes udbytte af skoleforløbet, jf. notat 3, og professionshøjskolerne bør forpligte sig på at følge op med relevante indsatser og melde tilbage til uddannelsesskolen i tilfælde af en indstilling om et ikke-godkendt skoleforløb. Der skal udarbejdes tydelige procedurer for, hvordan professionshøjskolen skal forholde sig,

hvis uddannelseslæreren vurderer, at den studerende ikke er egnet til at fortsætte på læreruddannelsen.

E) Forslag om at professionshøjskolernes allerede igangsatte initiativer vedr. skærpede retningslinjer til emnevalg mv. i bachelorprojekterne bør fastholdes og konsolideres

Udviklingsgruppen foreslår, at professionshøjskolernes allerede igangsatte initiativer vedr. skærpede retningslinjer til emnevalg og niveau i bachelorprojekterne fastholdes og konsolideres, så flere af de studerendes bachelorprojekter tager afsæt i praksisrelevante problemstillinger, som er beskrevet i den studerendes portfolio, og som almindeligvis er knyttet til et undervisningsfag. Profilen på professionsbachelorprojektet skærpes dermed med et fokus på handlings- og løsningsorienterede analyser af udfordringer og dilemmaer i lærerens professionelle praksis.

F) Forslag om at indføre en prøve, der integrerer elementer fra både Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene

For at styrke koblingen mellem Lærerens Grundfaglighed, undervisningsfagene og praksis foreslår udviklingsgruppen, at professionshøjskolerne i fællesskab forpligter sig på at udvikle prøveformer, der integrerer elementer fra både Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene i relation til praksis på skolerne.

Udviklingsgruppen foreslår i den forbindelse, at professionshøjskolerne i fællesskab forpligter sig på at tilrettelægge førsteårsprøven, så den tager udgangspunkt i Lærernes Grundfaglighed og inddrager det første undervisningsfag, herunder skoleforløbet på første studieår. I dag er førsteårsprøven lokalt bestemt, men afholdes typisk med udgangspunkt i Kristendomskundskab, livsoplysning og medborgerskab (KLM-faget).

I bilaget nederst i dette notat præsenteres udviklingsgruppens forslag til en mulig samlet prøvestruktur for læreruddannelsen.

Anvendte kilder:

- Uddannelses- og Forskningsministeriet, Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen. Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018
- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Delanalyse 1a: Indhold og faglige krav, 2018.
- Rambøll Management, Delanalyse 2: Kvalitet i undervisningen på læreruddannelsen, 2018.

Bilag til notat 7: Revideret prøvestruktur for læreruddannelsen

Tabel 7.1

Forslag til en mulig ny samlet prøvestruktur sammenholdt med den nuværende prøvestruktur for læreruddannelsen (LU).

	<u>LU 13</u>	<u>Nytænkt LU</u>
<u>Undervisningsfag</u>	<u>Kompetencemålsprøve i hvert af de 3 undervisningsfag (ekstern)</u>	<u>Afsluttende prøve i hvert af de 3 undervisningsfag (ekstern)</u>
<u>Lærens grundfaglighed</u>	<u>1 i LG (ekstern)</u> <u>1 i KLM (ekstern)</u> <u>1 i Dansk som andet sprog (intern)</u>	<u>4 afsluttende prøver (3 eksterne og 1 intern):</u> • <u>Pædagogik og almen didaktik</u> • <u>Pædagogisk psykologi, inklusion og specialpædagogik</u> • <u>Skolen som dannelsesinstitution</u> • <u>Dansk som andet sprog (intern)</u>
<u>Praktik/integrerede skoleforløb</u>	<u>3 enkeltstående praktikprøver (2 eksterne, 1 interne)</u>	<u>1 professionsprøve efter 4. år (ekstern)</u> <u>Godkendelser af 4 skoleforløb pba. indstilling fra uddannelsesskolen</u>
<u>Bacheloropgave</u>	<u>1 (ekstern)</u>	<u>1 (ekstern)</u>
<u>Førsteårsprøve</u>	<u>Lokalt bestemt (KLM/praktik)</u>	<u>1 med karakter (ekstern)</u> • <u>Projekt opgave på tværs af LG og UV-fag 1 (inkl. skoleforløb)</u> • <u>Fokus på videngrundlag</u>
<u>Antal prøver i alt</u>	<u>10</u>	<u>10</u>
<u>Øvrigt</u>	<u>24 modulgodkendelser</u>	<u>Portfolio</u>

8. notat: Anbefaling om færre ekstracurriculære uddannelsesaktiviteter i bekendtgørelsen for læreruddannelsen

Udviklingsgruppen anbefaler, at alle undervisnings- og læringsaktiviteter, som er en del af professionshøjskolernes forsyningsforpligtelse og har central betydning for lærerens efterfølgende virke i folkeskolen, herunder de frivillige kurser, mere entydigt gøres til en integreret del af selve læreruddannelsen med tilhørende ECTS-point. Udviklingsgruppen anbefaler dog, at Færdselslære fremover udelukkende udbydes som efteruddannelse for lærere i folkeskolen, og at der findes en ny løsning for Svømmelæreruddannelsen.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At der fremadrettet findes en ny løsning for de hidtidige frivillige kurser.
- B. At kurser i undervisning af voksne mv. afskaffes som et muligt tilbud.
- C. At tilbud om deltagelse i korsang og sammenspil fastholdes som en frivillig aktivitet uden ECTS-point.
- D. At der fremadrettet findes en holdbar løsning for svømmelæreruddannelsen.
- E. At den færdighedsorienterede undervisning i musik integreres i musikundervisningen i undervisningsfaget Musik.

I det følgende diskuteres de ekstracurriculære uddannelsesaktiviteter på læreruddannelsen og mulighederne for at integrere dem mere entydigt i uddannelsen med udgangspunkt i følgende:

- 1. Udfordringer ved de nuværende ekstracurriculære uddannelsesaktiviteter på læreruddannelsen
- 2. De nuværende rammer omkring aktiviteterne
- 3. Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse.

8.1 Udfordringer ved de nuværende ekstracurriculære uddannelsesaktiviteter på læreruddannelsen

Evalueringen af læreruddannelsen viste en række udfordringer forbundet med de nuværende ekstracurriculære aktiviteter uden ECTS-point på læreruddannelsen:

- Der er stor variation fra uddannelsessted til uddannelsessted i, i hvor høj grad de enkelte frivillige kurser udbydes og oprettes – og i givet fald med hvor mange timer og deltagere.
- Alle uddannelsessteder udbyder dog de frivillige kurser i løbet af en fireårige periode.
- Generelt er de studerendes deltagelse i de frivillige kurser forholdsvis lav.
- Musikundervisning i sang, hovedinstrument og brugsklaver udbydes på alle professionshøjskoler, men omfang og praksis for individuel musikundervisning varierer en del.
- Musikundervisningen på læreruddannelsen opleves som utilstrækkelig til, at de studerende bliver i stand til at undervise i Musik i skolen.

Desuden viser en aktuel oversigt fra Danske Professionshøjskoler, at praksis vedrørende udbud af svømmelæreruddannelsen varierer en del på tværs af professionshøjskolerne.

8.2 De nuværende rammer omkring aktiviteterne

Bekendtgørelsen for læreruddannelsen indeholder en række forventninger til udbud af kurser og tilbud til de lærerstuderende, som ikke indgår som en integreret del af uddannelsens fire ECTS-belagte hovedelementer (Lærerens Grundfaglighed, undervisningsfag, praktik og bachelorprojekt).

Det drejer sig om følgende aktiviteter og tilbud:

- De frivillige kurser (§ 5)
 - Færdselslære, inklusive førstehjælp
 - Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (SSF)
 - Uddannelse og job
 - Det praktisk-musiske fagområde
 - Skrivning og retorik
- Kurser i undervisning af voksne og i andre emner og aktiviteter, der peger mod lærernes arbejdsområder (§ 7, stk. 1)
- Deltagelse i korsang og sammenspil (§ 7, stk. 1)
- Svømmelæreruddannelsen (§ 7, stk. 2).

Desuden er der på læreruddannelsen en tradition for og forventning til, at de studerende med Musik som undervisningsfag tilbydes færdighedsorienteret undervisning i brugsklaver, sang og eget instrument mv. ud over undervisningen i de moduler, der leder frem til kompetencemålsprøven i Musik.

Svømmelæreruddannelsen reguleres gennem en selvstændig bekendtgørelse, jf. Bekendtgørelse om uddannelse af svømmelærere (Svømmelærerprøven) (BEK nr. 718 af 21/07/2000). Det fremgår af denne bekendtgørelses §§ 2 og 3, at uddannelsen har et omfang af 6 ECTS-point, og at den udbydes af lærerseminarerne (nu professionshøjskolerne) som frivillig undervisning for lærerstuderende i henhold til bekendtgørelsen for læreruddannelsen. Uddannelsen kan også udbydes for andre uddannelsessøgende som

åben uddannelse. I sidstnævnte tilfælde vil professionshøjskolerne kunne opkræve deltagerbetaling.

Professionshøjskolerne gennemfører i øjeblikket et forsøgs- og udviklingsarbejde med SSF og Uddannelse og job, hvor der som led i opfølgningen på den korte bane på evalueringen af læreruddannelsen udvikles et e-læringsforløb (en MOOC – Open Online Courses) til hvert kursus med sigte på højere kvalitet i undervisning og øget deltagelse i kurserne. Hver MOOC har et omfang svarende til ca. 5 ECTS-point.

8.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslag uddybes nedenfor:

A) Forslag om at der fremadrettet findes en ny løsning for de hidtidige frivillige kurser

Ifølge bekendtgørelsen skal de studerende tilbydes kurser vedrørende følgende fem kurser (§ 5): 1) Færdselslære, inklusive førstehjælp. 2) Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (SSF). 3) Uddannelse og job. 4) Det praktisk-musiske fagområde. 5) Skrivning og retorik. Deltagelse i kurserne er frivilligt for den studerende, og evalueringen viste, at der var store forskelle på tværs af professionshøjskolerne med hensyn til indhold, længde og kvalitet af kurserne. Generelt deltog kun få studerende i kurserne til trods for, at flere af dem omhandler obligatoriske emner i folkeskolen, som har fået større prioritet og opmærksomhed de seneste år.

Uddannelse og job har fået større betydning i og med, at folkeskolelærerne forventes at spille en større rolle end tidligere i uddannelses- og erhvervsvejledningen af eleverne i udskolingen, og da undervisningen i Uddannelse og job skal tilrettelægges i samarbejde med den ungeindsats, som kommunalbestyrelsen har etableret. Ifølge evalueringen deltog 9 pct. af de lærerstuderende i kurset.

En evaluering af SSF i grundskolen fra 2019 viste, at kun et mindretal af de lærere, der underviser i SSF, har gennemført det frivillige kursus i SSF på læreruddannelsen (13 pct.). Evalueringen viste videre, at en betydelig andel af de lærere, der underviser i SSF, ikke føler sig fagligt klædt på til at varetage undervisningen. Der kan derfor være behov for, at flere lærerstuderende tager kurset fremadrettet. Der er for nyligt bevilget 20 mio. kr. til at forbedre undervisningen i emnet i folkeskolen. Ifølge evalueringen deltog 21 pct. af de lærerstuderende i kurset.

Det praktisk-musiske fagområde skal gøre den studerende i stand til at analysere, vurdere og integrere praktisk-musiske aktiviteter i forbindelse med planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning i folkeskolen. Det praktisk-musiske fagområde har tidligere udgjort en relativt stor del af de obligatoriske fællesfag på læreruddannelsen, og fagligheden er fortsat relevant i forhold til dagens folkeskole. Ifølge evalueringen deltog 19 pct. af de studerende i kurset.

Færdselslære er også et obligatorisk emne i folkeskolen, men emnet fylder relativt lidt. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at Færdselslære afskaffes på læreruddannelsen og i stedet udbydes som efteruddannelse for færdiguddannede lærere. Ifølge evalueringen deltog 11 pct. af de lærerstuderende i kurset.

Skrivning og retorik kan varetages i forbindelse med hhv. rammeudvidelse i undervisningsfagene og integrering som emne i faget Lærerens professionelle autoritet og dannelse i Lærerens Grundfaglighed. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at også dette frivillige kursus afskaffes. Ifølge evalueringen deltager 14 pct. af de lærerstuderende i kurset.

Udviklingsgruppen foreslår, at der fremadrettet findes en ny løsning for de emner, der i dag dækkes gennem de tre førstnævnte frivillige kurser på læreruddannelsen. Udviklingsgruppen er ikke kommet frem til en entydig løsning, men foreslår, at der reserveres 5 ECTS-point som en del af Lærerens Grundfaglighed til formålet og ser umiddelbart to mulige løsningsmodeller:

- Kurserne omlægges til to valgfag, der afspejler de mest centrale obligatoriske emner i folkeskolen, nemlig 1) SSF, og 2) Uddannelse og job. Valgfagene bliver en integreret del af Lærerens Grundfaglighed med en samlet ramme på 3 ECTS-point, og de studerende skal hver vælge ét af de to valgfag. LG-faget Pædagogik og almen didaktik tildeles yderligere 2 ECTS-point til i alt 22 ECTS-point, så der bliver mulighed for at arbejde specifikt med Det praktisk-musiske fagområde som didaktisk metode. Det kan endvidere overvejes, om de lokale uddannelsessteder skal have mulighed for at tilføje yderligere valgfag, som de studerende skal kunne vælge imellem. Fordelen ved denne model er, at alle lærerstuderende dermed stifter bekendtskab med Det praktisk-musiske fagområde.
- Kurserne omlægges til tre valgfag, der afspejler de mest centrale obligatoriske emner i folkeskolen, nemlig 1) SSF, og 2) Uddannelse og job. Desuden etableres et valgfag om 3) Det praktisk-musiske fagområde. Valgfagene bliver en integreret del af Lærerens Grundfaglighed med en samlet ramme på 5 ECTS-point, og de studerende skal hver vælge to af de tre valgfag. Fordelen ved denne model er, at man undgår risikoen for et forholdsvist kønsopdelt søgemønster blandt de studerende, hvis de kun skal vælge mellem SSF og Uddannelse og job.

Ud over en ny løsning for SSF, foreslår udviklingsgruppen, at indhold vedrørende kønsbevidsthed, normkritik mm. tillige integreres i andre fag under Lærerens Grundfaglighed.

B) Forslag om at kurser i undervisning af voksne mv. afskaffes som et muligt tilbud

Udbredelsen af kurser i undervisning af voksne mv. blev ikke afdækket i evalueringen. Det er indtrykket, at der i praksis ikke udbydes kurser af denne type på alle professionshøjskolerne. Emnerne kan derimod evt. være indbygget i specialiseringsmoduler på de enkelte professionshøjskoler, f.eks. i modulet Voksenpædagogik.

Udviklingsgruppen foreslår derfor at afskaffe muligheden for kurser i undervisning af voksne mv. som et element i læreruddannelsen for at reducere kompleksiteten af uddannelsen.

C) Forslag om at tilbud om deltagelse i korsang og sammenspil fastholdes som en frivillig aktivitet uden ECTS-point

Bestemmelsen om at de studerende skal kunne tilbydes deltagelse i korsang og sammenspil, har primært som funktion at give hjemmel til, at professionshøjskolerne bruger ressourcer på at arrangere denne type aktiviteter for de studerende. Det er indtrykket, at der foregår en del af sådanne aktiviteter rundt om på professionshøjskolerne. Det er ligeledes indtrykket, at mange af disse aktiviteter foregår i regi af frivillige foreninger mv., og at de har stor betydning for det sociale fællesskab på uddannelsesstederne.

Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolerne fortsat skal have mulighed for at tilbyde de studerende at deltage i korsang og sammenspil. Det foreslås videre, at denne aktivitet fastholdes som et frivilligt tilbud uden ECTS-point, da der som nævnt ikke er tale om egentlige obligatoriske undervisningsaktiviteter.

D) Forslag om at der fremadrettet findes en holdbar løsning for svømmelæreruddannelsen

Ifølge professionshøjskolerne uddannes der årligt ca. 300 kursister på svømmelæreruddannelsen, som udbydes af alle seks professionshøjskoler. Varigheden af uddannelsen varierer fra 40 til 80 timer. Svømmelæreruddannelsen udbydes generelt som en del af et specialiseringsmodul, og et enkelt sted udbydes den som frivilligt kursus.

Udbuddet, kvaliteten og deltagelsen i svømmelæreruddannelsen blev ikke belyst i evalueringen af læreruddannelsen, men ifølge en rundspørge til udvalgte kommuner foretaget af KL er indtrykket, at uddannelsen udbydes og gennemføres med et tilfredsstillende aktivitetsniveau i forhold til behovet for forsyning af svømmelærere til folkeskolen. Der er således krav om, at svømmelærere i folkeskolen skal have gennemført særlig uddannelse, dvs. svømmelæreruddannelsen.

Udviklingsgruppen foreslår, at der fremadrettet findes en ny løsning for læreruddannelsen, som er holdbar i forhold til finansiering og forsyning af svømmelærere til folkeskolen. Udviklingsgruppen ser umiddelbart tre mulige løsningsmodeller:

- I den første model kan den nuværende henvisning til svømmelæreruddannelsen i bekendtgørelsen for læreruddannelsen fjernes, så svømmelæreruddannelsen fremadrettet udelukkende udbydes som efteruddannelse for færdiguddannede lærere i folkeskolen. Uddannelsen kan som nævnt allerede i dag udbydes i henhold til lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) ifølge bekendtgørelsen for svømmelæreruddannelsen.
- I den anden model udbydes svømmelæreruddannelsen fortsat som et frivilligt kursus i tilknytning til læreruddannelsen, men med en selvstændig finansiering, da den nuværende løsning med udbud som en integreret del af læreruddannelsen i et specialiseringsmodul ikke længere vil være mulig, da specialiseringsmodulerne foreslås afskaffet, jf. notat 1.
- I den tredje model integreres svømmelæreruddannelsen i undervisningsfaget Idræt i forbindelse med en rammeudvidelse af faget fra 30 til 35 ECTS-point på linje med de fleste andre undervisningsfag. Det kan formentlig med fordel ske som en valgmulighed, da der vil være tale om et voldsomt overudbud af svømmelærere, hvis alle ca. 700 årlige lærerstuderende med Idræt som undervisningsfag skal have uddannelsen, og hvis ikke alle lokale uddannelsessteder har mulighed for at tilbyde uddannelsen.

Bekendtgørelsen for svømmelæreruddannelsen bør under alle omstændigheder opdateres.

E) Forslag om at den færdighedsorienterede undervisning i musik integreres i musikundervisningen i undervisningsfaget Musik

Den færdighedsorienterede undervisning for studerende med Musik som undervisningsfag kaldes blandt andet for individuel musikundervisning eller soloundervisning mv. I praksis er der dog hovedsagelig tale om undervisning af lærerstuderende i mindre grupper i brugsklaver, sang og eget instrument mv.

Alle professionshøjskoler udbyder denne type undervisning, som hænger sammen med de færdighedsorienterede mål i undervisningsfagets kompetenceområde 1 om musikudøvelse, hvor der blandt andet er krav om, at de studerende skal kunne lede og akkompagnere fællessang og musikaktiviteter på klaver, anvende egen stemme og udtrykke sig musikalt gennem instrumentalspil. Ifølge evalueringen er omfanget af musikundervisningen generelt blevet beskåret i de senere år af besparelseshensyn.

Udviklingsgruppen foreslår, at den færdighedsorienterede undervisning i brugsklaver, sang og eget instrument mv. fremadrettet integreres i undervisningsfaget Musik i forbindelse med en rammeudvidelse af faget fra 30 til 35 ECTS-point på linje med andre (små) undervisningsfag. Dermed skulle den afsatte tid til undervisning sammen med et udvidet antal timer i undervisningsfaget Musik i sig selv gøre det muligt at leve op til de mål, der er fastsat for faget. Den mere færdighedsorienterede undervisning vil med fordel fortsat kunne tilrettelægges i mindre grupper.

Sideløbende hermed kan det overvejes at supplere adgangskravene til undervisningsfaget Musik med en optagelsesprøve med vurdering af de studerendes musikfærdigheder. Det kunne understøtte, at de studerende allerede fra start kan synge eller spille et instrument på et passende højt niveau. I dag er adgangskravet til undervisningsfaget Musik, at den studerende har Musik B fra gymnasiet, hvor der ikke stilles krav om musikfærdigheder. Dette forslag hænger sammen med, at den færdighedsorienterede undervisning under ingen omstændigheder vil gøre det muligt at løfte studerende uden forudgående færdigheder op på et tilfredsstillende niveau. Forslaget vil naturligvis indebære en risiko for, at studerende med interesse for musik, men uden forudgående færdigheder, ikke længere vil få adgang til at vælge Musik som undervisningsfag.

Anvendte kilder:

- Aftale mellem regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti om "Fra folkeskole til faglært – Erhvervsuddannelser til fremtiden", 2018.
- Als Research ApS, Evaluering af Sundheds- og Seksualundervisning og familiekundskab (SSF), 2019.
- Rambøll Management, Bilag 1 til delanalyse 2 i Evaluering af læreruddannelsen, Sammenfatning af redegørelser fra professionshøjskolerne, 2018.

9. notat: Anbefaling om færre og anderledes mål

Udviklingsgruppen anbefaler, at reguleringen af læreruddannelsen gøres mindre detailorienteret, så den enkelte professionshøjskole og underviser får større råderum til at tilrettelægge undervisningen og udvikle lokale toninger. Der bør fortsat sættes en fælles national retning for uddannelsen på en måde, der samtidig gør det muligt fleksibelt at integrere skiftende behov i samfundet. Indførelse af udvidede formålsbeskrivelser og beskrivelser af indholdsområder kan være elementer heri.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At antallet af mål i de enkelte fag reduceres kraftigt og suppleres af formål og beskrivelse af indholdsområder for at give et større rum til professionelle valg i undervisernes praksis.
- B. At formålsbeskrivelsen i bekendtgørelsen for læreruddannelsen udvides.
- C. At der indføres overordnede formålsbeskrivelser for Lærerens Grundfaglighed og for undervisningsfagene.
- D. At uddannelsens samlede kompleksitet gøres mindre.

I det følgende diskuteres den aktuelle regulering af læreruddannelsen og mulighederne for øget lokal frihed og mindre detailstyring med udgangspunkt i følgende:

1. Udfordringer ved den nuværende regulering af læreruddannelsen
2. Den nuværende regulering
3. Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse.

9.1 Udfordringer ved den nuværende regulering af læreruddannelsen

I evalueringen af læreruddannelsen havde den nedsatte ekspertgruppe følgende pointer vedrørende uddannelsens styring og rammer:

- Bekendtgørelsen for den nye læreruddannelse udgør en hensigtsmæssig ramme til at realisere de høje ambitioner om kvalitet og relevans samt en tidssvarende og fleksibel uddannelse.
- Udformningen af kompetencemålene for læreruddannelsen (herunder videns- og færdighedsmål) afspejler en læreruddannelse med høje krav til såvel undervisere som studerende.
- Omfanget af kompetencemål vil kræve et kritisk eftersyn, idet antallet af kompetencemål og tilhørende videns- og færdighedsmål er med til at skabe en stoftrængsel i fagene.
- Underviserne – særligt i undervisningsfagene – har svært ved at nå at komme omkring dem alle og samtidig sikre tilstrækkelig dybdelæring og sammenhæng til andre fagområder.

9.2 Den nuværende regulering

Bekendtgørelse om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser (LEP-bekendtgørelsen) (§ 1) fastsætter, at der i bekendtgørelsen for den enkelte uddannelse (uddannelsesbekendtgørelsen) fastsættes uddannelsens formål, mål for læringsudbytte, varighed og struktur m.v. Desuden gælder, at målene for læringsudbytte skal leve op til niveauet i typebeskrivelsen for professionsbachelorgraden i den danske kvalifikationsramme for videregående uddannelser.

I bekendtgørelsen for læreruddannelsen er rammerne for læreruddannelsen nærmere beskrevet, blandt andet med en helt kort formålsbeskrivelse og præcisering af uddannelsens hovedelementer (Lærerens Grundfaglighed, undervisningsfag, praktik og bachelorprojekt) og omfanget af disse.

I bekendtgørelsens bilag er der meget detaljerede beskrivelser af uddannelsens mål for de studerendes læringsudbytte ved endt uddannelse:

- Bilag 1: Lærerens Grundfaglighed (4 sider)
- Bilag 2: Undervisningsfag (55 sider)
- Bilag 3: Praktik (2 sider)
- Bilag 4: Bachelorprojekt (1 side)
- Bilag 5: Frivillige kurser (4 sider).

For hvert undervisningsfag er der typisk formuleret fire overordnede kompetencemål med et antal underliggende videns- og færdighedsmål. Et fag som Biologi har eksempelvis i alt 64 detaljerede mål for de studerendes læring.

I forbindelse med aftalen fra 2019 om opfølgning på evalueringen af læreruddannelsen aftalte forligskredsen, at Uddannelses- og Forskningsministeriet sideløbende med dialogprocessen skulle iværksætte en redigering af bekendtgørelsen med henblik på at afskaffe specifikke krav om læringsmålsstyret undervisning i læreruddannelsens kompetencemål. Dette blev set som en konsekvens af den politiske aftale om lempelse af bindingerne i folkeskolens Fælles Mål. Ændringen trådte i kraft fra studieåret 2020/2021.

9.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslag uddybes nedenfor:

A) Forslag om at antallet af mål i de enkelte fag reduceres kraftigt og suppleres af formål og indholdsområder for at give et større rum til professionelle valg i undervisernes praksis

En ændret beskrivelse af fagene med færre og mere overordnede mål kan åbne for, at den enkelte underviser reelt får en højere grad af manøvre frihed til at tilrettelægge en meningsfuld og sammenhængende undervisning. På samme måde kan uddannelsesstederne opnå større ejerskab og fleksibilitet til at udvikle lokale toninger og profilinjer, når målene bliver færre og mere overordnet beskrevet end nu. En ændret målbeskrivelse kan således også understøtte en fleksibilitet i forhold til at inddrage nye perspektiver, problemstillinger og hændelser i undervisningen, uden at det fordrer en ændring af bekendtgørelsen.

Udviklingsgruppen foreslår derfor en ny model for beskrivelse af fagene, der samlet set resulterer i, at der er væsentligt færre mål for læreruddannelsen end i dag. Samtidig bør målene formuleres mere overordnet, og beskrivelserne af fagene skal ud over mål også indeholde formål og indholdsområder, så de i højere grad angiver en retning end meget specifikke forventninger til de studerendes viden og færdigheder.

Mere konkret foreslår udviklingsgruppen følgende:

- At bekendtgørelsen revideres med nye beskrivelser af fagene i Lærerens Grundfaglighed, undervisningsfagene samt for bachelorprojektet mv.
- At de hidtidige mål for praktikken integreres i Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene.
- At der som udgangspunkt formuleres et mindre antal overordnede mål for hvert fag tillige med et formål og en kort beskrivelse af fagets indholdsområder, jf. eksempel i bilag 1 nederst i dette notat.
- At professionshøjskolernes faglige miljøer samt evt. relevante universitetsmiljøer og Børne- og Undervisningsministeriets faggrupper inddrages i formuleringen af de nye mål.
- At målene samlet set afspejler de behov, der er i forhold til undervisningen i folkeskolens fag, f.eks. praksisfaglighed/anvendelsesorienteret undervisning.

Det endelige udkast til en revideret bekendtgørelse, herunder de ny målbeskrivelser, vil naturligvis skulle godkendes i forligskredsen samt sendes i offentlig høring inden ikrafttræden.

B) Forslag om at formålsbeskrivelsen i bekendtgørelsen for læreruddannelsen udvides

For at understøtte en regulering, der er mere formålsorienteret og mindre detaljerende, foreslår udviklingsgruppen, at der udarbejdes en mere udfoldet formålsbeskrivelse for læreruddannelsen. Den udvidede formålsbeskrivelse bør fortsat indgå i bekendtgørelsen som § 1 og kan have en tredelt struktur. Et eksempel på, hvordan et formål med den struktur kan se ud, fremgår af bilag 2 nederst i dette notat.

C) Forslag om at der indføres overordnede formålsbeskrivelser for Lærerens Grundfaglighed og for undervisningsfagene

For ligeledes at understøtte en højere grad af formålsorienteret regulering af læreruddannelsen foreslår udviklingsgruppen, at der også udarbejdes formålsbeskrivelser for Lærerens Grundfaglighed samlet set og for de enkelte LG-fag. Tilsvarende kan der udarbejdes et samlet formål for undervisningsfagene og for hvert enkelt fag. Den samlede formålsbeskrivelse for undervisningsfagene bør pointere, at det fortsat er vigtigt, at undervisningsfagene fører til undervisningskompetence i fagene (og ikke kun til høj kernefaglighed), og at de har sammenhæng med fagene i folkeskolen.

D) Forslag om at uddannelsens samlede kompleksitet gøres mindre

Læreruddannelsen er en kompleks uddannelse i og med, at den består både af fag, der er fælles for alle studerende, og en bred vifte af undervisningsfag. Den nuværende læreruddannelse er på flere måder gjort yderligere kompleks med mange forskellige delelementer, hvilket især har betydning for de mindre udbudssteders muligheder for at oprette hold med bæredygtige holdstørrelser. Desuden er uddannelsen forholdsvis dyr at administrere.

Udviklingsgruppen foreslår derfor at reducere uddannelsens samlede kompleksitet og skabe bedre rammer for sammenhæng og progression gennem en række af de foreslåede tiltag:

- Professionshøjskolernes praksis med anvendelse af specialiseringsmoduler afskaffes.
- Antallet af aldersspecialiserede undervisningsfag reduceres fra fire til to eller et.
- De fem frivillige kurser reduceres til tre valgfag.
- Undervisningsfagene får nationalt fastsatte størrelser.
- LG-fagene skal tages i en fastlagt rækkefølge.

Flere af disse forslag indebærer en reduceret fleksibilitet lokalt. F.eks. har de lokale uddannelsessteder frit kunne etablere nye specialiseringsmoduler. Udviklingsgruppen lægger dog vægt på, at den samlede balance i en nytænkt læreruddannelse tipper til fordel for mindre kompleksitet og mere lokal frihed og rum for lokalt ejerskab. Udviklingsgruppen anser følgende elementer for afgørende i den sammenhæng:

- Afskaffelsen af modulstrukturen, herunder afskaffelse af professionshøjskolernes praksis med nationale moduler i Lærerens Grundfaglighed og undervisningsfagene, giver større lokal fleksibilitet.
- Udvidede formålsbeskrivelser for uddannelsen som helhed og for fagene giver en overordnet retning for undervisningen, som ikke er detailstyrende for den lokale tilrettelæggelse.
- Antallet af mål for de studerendes læringsudbytte reduceres markant, og de tilbageværende mål, formål og indholdsområder bliver mere overordnede og mindre detailstyrende for den lokale tilrettelæggelse.
- Indførelsen af tværgående praksiselementer giver en strukturel ramme med mulighed for at udvikle lokale særpræg.

Anvendte kilder:

- Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet, Aftale om opfølgning på evalueringen af læreruddannelsen, 2019.

Bilag 1 til notat 9: Eksempel på mulig ny opstilling af mål for fag**Tabel 9.1**

Eksempel på mulig beskrivelse af faget Pædagogik og almen didaktik i Lærerens Grundfaglighed

Fagformål:

Pædagogik styrker den studerendes professionelle udvikling og pædagogiske dømmekraft i opdragelse, dannelse og undervisning. Almen didaktik bidrager med viden om undervisning og andre læreropgaver i folkeskolen med henblik på at styrke den studerendes kompetencer til at træffe og begrunde valg forbundet med planlægning, gennemførelse, evaluering og udvikling af undervisning og skole i dialog og samarbejde med elever, kolleger, ledelse, forældre og andre samarbejdspartnere. Faget skal give de studerende kompetencer til at gennemføre en varieret undervisning, der tilgodeser alle skolens elever.

Faget bidrager til de studerendes kompetence til at fortolke og omsætte idealer og værdier fra folkeskolens formål i skolen i en historisk og samfundsmæssig kontekst.

Indholdsområder:

- Pædagogisk dømmekraft i forhold til pædagogiske og didaktiske dilemmaer og professionelle handlemuligheder i skolens praksis.
- Undervisningens planlægning, gennemførelse, evaluering og udvikling, herunder didaktisk teori, begrundelser og samspil mellem didaktiske kategorier.
- Skolen som organisation og ramme for undervisning, herunder skolens lovgrundlag og rammebetingelser, strukturelle og kulturelle processer i skolen.
- Ledelse af fællesskaber og klasseledelse på et etisk ansvarligt og pædagogisk grundlag og med forståelse for elevgruppens diversitet med hensyn til køn, social baggrund og minoritetsgrupper.
- Varierede undervisningsformer, herunder anvendelsesorienteret undervisning, praksisfaglighed, udeskole, åben skole, tværfaglig undervisning og teknologier i undervisningen.
- Forskning og udvikling af pædagogisk praksis og skoleudvikling, herunder undersøgelse og refleksion over egen og andres praksis.

Mål:

Målet er at den studerende begrundet kan:

- Udvikle pædagogisk og didaktisk dømmekraft med henblik på at foretage professionelle skøn og handle ansvarligt i dilemmafyldte situationer.
- Planlægge, gennemføre, evaluere og udvikle undervisning i skolen i samarbejde med elever, kollegaer og forældre.
- Fremstå som en tydelig leder, der kan skabe, udvikle og vedligeholde gode og varierede undervisningsmiljøer for alle elever.
- Forholde sig til data, konceptpædagogik og evidens i forhold til egen praksis, så det bidrager til elevernes dannelsesprocesser og kontinuerlig udvikling af undervisning og skoleudvikling.
- Analysere, vurdere og reflektere over egen og andres undervisning i forhold til skolens lovgrundlag, undervisningens formål samt elevernes forudsætninger og potentialer.

Tabel 9.2

Eksempel på mulig beskrivelse af undervisningsfaget Dansk 4.-10. klasse

Fagformål:

Formålet med læreruddannelsens danskfag er at udvikle den studerendes sprog- og tekstkompetencer som grundlag for fagdidaktisk indsigt, refleksion og handling i et dannelses- og uddannelsesperspektiv. I danskundervisningen skal den studerende både receptivt og produktivt arbejde med sprog, litteratur og medier med henblik på selvstændigt og i samarbejde med andre at kunne planlægge, gennemføre og evaluere en kompetencegivende og dannende danskundervisning i en skole præget af kulturel og sproglig mangfoldighed og i henhold til fagets formål i folkeskolen.

Indholdsområder:

- Indføring i sprogteori og sproglig analyse
- Læsning og skrivning
- Mundtlighed
- Kommunikation og medier
- Litteratur og andre æstetiske tekster.

Mål:

Målet er at den studerende begrundet kan:

- Undervise og vejlede elever i sproglige emner
- Tilrettelægge en varieret og differentieret læse- og skriveundervisning
- Formidle faglig viden i en form, der er tilpasset situation og kontekst
- Lede dialogiske klassesamtaler
- Tilrettelægge undervisning i mundtlighed og retorik
- Tilrettelægge danskundervisning med fokus på såvel produktion som analyse af skrevne og audiovisuelle medietekster
- Analysere, fortolke og perspektivere nyere og ældre litteratur og andre æstetiske tekstformer fra billed- og lydmedier som grundlag for at kunne tilrettelægge en etisk, æstetisk og historisk dannende undervisning.

Bilag 2 til notat 9: Eksempel på mulig formulering af en udvidet formålsbeskrivelse for læreruddannelsen på baggrund af input fra udviklingsgruppens medlemmer

§ 1 i bekendtgørelsen for læreruddannelsen kan fremover formuleres med udgangspunkt i nedenstående forslag:

Stk. 1 Læreruddannelsen skal i samarbejde med folkeskolerne danne og uddanne de studerende til at varetage undervisningen i folkeskolen og bidrage til varetagelsen af folkeskolens opgave. De studerende skal gennem uddannelsen tilegne sig et solidt fagligt, pædagogisk og didaktisk grundlag for at undervise i folkeskolens fag samt skabe og lede fællesskaber, der bidrager til alle elevers faglige og alsidige udvikling samt realisering af folkeskolens formål.

Stk. 2 Læreruddannelsen skal styrke de studerendes professionelle og personlige udvikling, så de med viden, kunnen, vilje og mod kan varetage opgaven med undervisning og elevers dannelse og udvikling i et kvalificeret samarbejde med elever, forældre, kolleger, ledere og andre samarbejdspartnere. Læreruddannelsen skal fremme de studerendes professionelle myndighed, nysgerrighed, kritiske sans samt evne til med indsigt at undersøge og udvikle folkeskolens praksis. Læreruddannelsens må derfor motivere til fordybelse, kreativitet og virkelyst samt reflekteret videreudvikling af egen praksis, af folkeskolen og af lærerprofessionen.

Stk. 3 Læreruddannelsen skal danne og udvikle de studerendes forståelse af lærerens professionalisme og myndighed med afsæt i erfarings- og forskningsbaseret viden. Læreruddannelsen skal forberede de studerende til at virke aktivt, selvstændigt og ansvarligt i udvikling af folkeskolen i henhold til folkeskolens formål og i et bæredygtigt perspektiv.

10. notat: Anbefaling om stærkere videngrundlag for læreruddannelsen

Udviklingsgruppen anbefaler, at underviserne på læreruddannelsen løbende får langt tættere berøring og erfaring med praksis i folkeskolen, end tilfældet er i dag. Desuden skal undervisningen basere sig på praksis og bygge på og inddrage relevant og nyeste forsknings- og udviklingsviden om praksis, så de studerende kender de centrale tendenser i folkeskolen og til relevant forsøgs- og udviklingsarbejde. Udviklingsgruppen ser et behov for en langsigtet kapacitetsopbygning for at sikre et solidt videngrundlag, der kan højne de studerendes faglige niveau. En øget koordinering og arbejdsdeling på tværs af professionshøjskolerne kan være et element heri.

På den baggrund foreslår udviklingsgruppen følgende:

- A. At professionshøjskolerne tager initiativ til et tættere samspil med skolerne, herunder f.eks. brug af medundervisere og samarbejde om forsknings- og udviklingsaktiviteter.
- B. At professionshøjskolerne sikrer et kontinuerligt tilbageløb af viden og erfaring fra videre- og efteruddannelsesaktiviteter og Centre for Undervisningsmidler (CFU).
- C. At professionshøjskolernes allerede eksisterende initiativ om nationale litteraturlister fastholdes og konsolideres.
- D. At der i programmet til lektorkvalificering udvikles et specifikt og sektorfælles element rettet mod læreruddannelsen.
- E. At der løbende iværksættes kompetenceudviklingsaktiviteter for erfarne undervisere på læreruddannelsen, der holder dem ajour med praksis og udvikling i folkeskolen.
- F. At der etableres en systematisk og kontinuerlig forskningsformidling for undervisere på læreruddannelsen og lærerne i skolen.

- G. At professionshøjskolerne koordinerer deres forsknings- og udviklingsaktiviteter og intensiverer deres samarbejde med relevante forskningsmiljøer på universiteterne med særligt fokus på at sikre fagdidaktisk forsknings- og udviklingsviden i folkeskolens fag.
- H. At professionshøjskolerne gør læreruddannelsen til centrum for didaktisk udvikling.

I det følgende diskuteres status for videngrundlaget på læreruddannelsen og mulighederne for at skabe et stærkere videngrundlag med udgangspunkt i følgende:

1. Udfordringer ved videngrundlaget på læreruddannelsen
2. De nuværende rammer omkring videngrundlaget
3. Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse.

10.1 Udfordringer ved videngrundlaget på læreruddannelsen

I evalueringen af læreruddannelsen havde den nedsatte ekspertgruppe følgende pointer vedr. videngrundlaget på læreruddannelsen:

- Der er udfordringer med det faglige niveau, hvilket kommer til udtryk i de studerendes bachelorprojekter, der kun i mindre grad er funderet i forsknings- og udviklingsviden.
- Der har været en stigning i antallet af undervisere med ph.d.-grad, så 13 pct. af undviserne på læreruddannelse nu har forskerbaggrund.
- Over halvdelen (51 pct.) af undviserne har en folkeskolebaggrund, og 61 pct. har samlet set erfaring med at undervise i folkeskolen.
- Mange undvisere er engagerede i forsknings- og udviklingsprojekter, men det er en udfordring, at der på særligt de fagdidaktiske områder mangler forsknings- og udviklingsmiljøer.
- Undviserne opdateres i forskelligt omfang med ny viden gennem kompetenceudvikling og de nationale faggrupper.
- Det varierer, i hvilken grad professionshøjskolerne systematisk inddrager viden fra deres egne udbud af efter- og videreuddannelse rettet mod folkeskolen.
- Forsknings- og udviklingsviden indgår kun i mindre grad i undervisningen.

På den baggrund pegede ekspertgruppen på, at der var behov for at integrere forsknings- og udviklingsviden i hele uddannelsen. Gruppen pegede også på et behov for at sætte fokus på kvalitet og relevans af professionshøjskolernes forsknings- og udviklingsaktiviteter snarere end på omfanget af undvisernes deltagelse i forsknings- og udviklingsaktiviteter, herunder på at fremme praksisnære og anvendelsesorienterede forsknings- og udviklingssamarbejder målrettet folkeskolens behov. Desuden så ekspertgruppen et potentiale for at styrke sammenhængen mellem professionshøjskolerne efter- og videreuddannelsesaktiviteter og grunduddannelsen af nye lærere.

10.2 De nuværende rammer omkring videngrundlaget

Som det også gælder for andre erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser, er læreruddannelsens videngrundlag erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret ifølge bekendtgørelsen om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser (LEP-bekendtgørelsen § 3). Erhvervs- og professionsbaseret indebærer, at uddannelsen er baseret på ny viden om centrale tendenser inden for det erhverv eller

den profession, som uddannelsen retter sig mod. Udviklingsbaseret indebærer, at uddannelsen er baseret på ny viden fra forsøgs- og udviklingsarbejde, som er relevant for det erhverv eller den profession, som uddannelsen retter sig mod. Udviklingsbaseret indebærer desuden, at uddannelsen er baseret på ny viden fra forskningsfelter, der er relevante for de kerneområder, der er konstituerende for uddannelsens formål og erhvervssigte.

Siden vedtagelsen af en ændring af institutionslovgivningen i 2013, har erhvervsakademier og professionshøjskoler haft til opgave at varetage praksisnære og anvendelsesorienterede forsknings- og udviklingsaktiviteter. Baggrunden var et politisk ønske om en konsolidering af professionshøjskolernes og erhvervsakademiernes rolle som erhvervs- og professionsrettede uddannelses- og videninstitutioner.

Fra og med 2013 er der desuden afsat midler på finansloven til styrkelse af udviklings- og evidensbaseret af uddannelserne på erhvervsakademier og professionshøjskoler. Midlerne bidrager til at give institutionerne mulighed for at varetage praksisnære og anvendelsesorienterede forsknings- og udviklingsaktiviteter blandt andet i samarbejde med universiteterne og det omgivende samfund med henblik på udvikling af uddannelsernes kvalitet.

10.3 Uddybning af forslag til løsninger i nytænkt læreruddannelse

Begrundelserne for og indholdet af udviklingsgruppens løsningsforslagene uddybes nedenfor:

A) Forslag om at professionshøjskolerne tager initiativ til et tættere samspil med skolerne, herunder f.eks. brug af medundervisere fra skolerne og samarbejde om forsknings- og udviklingsaktiviteter

Et tættere samspil mellem professionshøjskolerne og de skoler, der har lærerstuderende i skoleforløb, kan medvirke til at øge både relevansen og praksisnærheden af undervisningen på professionshøjskolerne og til at øge de studerendes udbytte af skoleforløbene. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at de enkelte professionshøjskoler tager initiativ til, at underviserne fra læreruddannelsen i højere grad kommer ud på uddannelsesskolerne, f.eks. i forbindelse med de studerendes skoleforløb og andre former for praksissamarbejde, og at lærere fra uddannelsesskolerne inviteres ind på læreruddannelsen som medundervisere. Der kan også være tale om samarbejde om delestillinger, fællesprojekter og forsknings- og udviklingsaktiviteter med en gensidigt udbytte. Det overordnede mål er at forbedre undervisernes og lærernes viden og kendskab til udviklingen på tværs af de to arenaer, som de lærerstuderende opholder sig i i løbet af uddannelsen.

Udviklingsgruppen foreslår, at det øgede samspil kan have forskellige grader af intensitet baseret på de lokale muligheder og ambitioner. I den forbindelse har udviklingsgruppen opstillet tre typer af uddannelsesskoler som inspiration for, hvordan det tættere samspil kan formaliseres, jf. notat 3.

B) Forslag om at professionshøjskolerne sikrer et kontinuerligt tilbageløb af viden og erfaring fra videre- og efteruddannelsesaktiviteter og Centre for Undervisningsmidler (CFU)

Ekspertgruppen bag evalueringen af læreruddannelsen vurderede, at der er meget nyttig viden fra skolens praksis, der kan indhentes gennem professionshøjskolernes efter-

og videreuddannelsesaktiviteter for ansatte i kommuner og på skoler. Ifølge ekspertgruppen vil denne viden kunne bidrage til, at læreruddannelsen systematisk er opdateret på udviklingen i praksis. Udviklingsgruppen deler denne vurdering af vigtigheden af tilbageløbet fra efter- og videreuddannelsesaktiviteterne og ser tilsvarende potentialer for at indhente viden fra CFU'ernes samarbejde med skoler og kommuner. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolerne tager initiativ til at udarbejde fælles modeller og planer for, hvordan det interne samarbejde kan forbedres og systematiseres, således at der sker en opsamling af den viden, der indsamles i regi af professionshøjskolernes aktiviteter inden for efter- og videreuddannelse og CFU'erne, til brug for grunduddannelsen, f.eks. i form af personalemæssig udveksling og fælles opgaveløsning.

C) Forslag om at professionshøjskolernes allerede eksisterende initiativ om nationale litteraturlister fastholdes og konsolideres

Professionshøjskolerne har etableret nationale faggrupper for undervisningsfagene og Lærerens Grundfaglighed, som blandt andet har til opgave at opstille nationale litteraturlister på læreruddannelsen. Formålet er at sikre, at undervisningen på læreruddannelsen bygger på og inddrager relevant og nyeste forskning. Det er fortsat de enkelte undervisere, der sammensætter litteraturlisterne for deres undervisning, men der er nu skærpede krav til litteraturlisterne, herunder krav og anbefalinger til forskningsartikler. De nationale faggrupper har således en funktion i forhold til blandt andet kvalitetssikring af niveau og indhold af fagene og i at udarbejde årlige vejledninger til, hvordan underviserne kan arbejde med relevant forskningslitteratur i undervisningen. Udviklingsgruppen ser en stor værdi i de nationale faggruppers arbejde med litteraturlisterne i fagene og foreslår, at arbejdet fastholdes og konsolideres, blandt andet i forbindelse med udviklingen af de nye fag i Lærerens Grundfaglighed og med en større grad og mere systematisk inddragelse af relevante forskere fra universiteterne i de enkelte faggrupper.

D) Forslag om at der i programmet til lektorkvalificering udvikles et specifikt og sektorfælles element rettet mod læreruddannelsen

Adjunkter, der ansættes på en professionshøjskole, skal i løbet af adjunktperioden kvalificere sig til overgang til lektorvilkår. Udviklingsgruppen foreslår, at der i programmet til lektorkvalificering udvikles et kursusforløb, der specifikt retter sig mod den særlige dobbeltdidaktiske opgave som underviser på læreruddannelsen, og som giver sikkerhed for, at undervisere uden en folkeskolelærerbaggrund får kendskab til praksis i folkeskolens undervisning i de forskellige fag. Indholdet i det særlige kursusforløb kan med fordel udvikles af professionshøjskolerne i fællesskab.

E) Forslag om at der løbende iværksættes efteruddannelsesaktiviteter kompetenceudviklingsaktiviteter for erfarne undervisere på læreruddannelsen, der holder dem ajour med praksis og udvikling i folkeskolen

Erfarne undervisere på læreruddannelsen kan også have behov for opdateret viden om praksis og udviklingen i folkeskolen. Som tidligere beskrevet kan et løbende tættere samspil mellem læreruddannelse og folkeskoler bidrage hertil. Udviklingsgruppen foreslår dog, at professionshøjskolerne også iværksætter deciderede kompetenceudviklingsaktiviteter for erfarne undervisere med særligt fokus på de undervisere, der ikke har nylig erfaring med at undervise i folkeskolen. Professionshøjskolerne kan med fordel samarbejde om at udvikle relevante aktiviteter for målgruppen.

F) Forslag om at der etableres en systematisk og kontinuerlig forskningsformidling for underviserne på læreruddannelsen og lærerne i skolen

Underviserne på læreruddannelsen har behov for løbende at holde sig opdateret om ny faglig og didaktisk forsknings- og udviklingsviden inden for deres fag og om læreruddannelse som helhed. Underviserne kan selv være producenter af ny viden i forbindelse med deres deltagelse i forsknings- og udviklingsaktiviteter, men de vil også have glæde af en mere systematisk formidling af relevant dansk, nordisk og international viden. Udviklingsgruppen foreslår derfor, at professionshøjskolerne etablerer en systematisk og kontinuerlig forskningsformidling som en tværgående forsknings- og udviklingsaktivitet, som også kan have lærerne i skolen som målgruppe. Formidlingen kan med fordel lægge særlig vægt på fagdidaktisk forsknings- og udviklingsviden i en første fase, og muligheden for synergi og koordinering med andre eksisterende formidlingstiltag kan afsøges.

G) Forslag om at professionshøjskolerne koordinerer deres forsknings- og udviklingsaktiviteter og intensiverer deres samarbejde med relevante forskningsmiljøer på universiteterne med særligt fokus på at sikre fagdidaktisk forsknings- og udviklingsviden i folkeskolens fag

Evalueringen af læreruddannelsen viste, at professionshøjskolernes egne forsknings- og udviklingsaktiviteter især har relevans for Lærerens Grundfaglighed og de store undervisningsfag såsom Dansk og Matematik. For nogle fag, f.eks. Fransk, Billedkunst og Samfundsfag gjaldt det, at kun få forsknings- og udviklingsprojekter var relevante. Udviklingsgruppen foreslår, at professionshøjskolerne i fællesskab sikrer, at der løbende iværksættes relevante projekter for alle fagene på læreruddannelsen med et særligt fokus på fagdidaktik i undervisningsfagene. Der vil i den forbindelse både være behov for en bedre koordinering af professionshøjskolernes egne forsknings- og udviklingsaktiviteter og for et mere intensiveret samarbejde med relevante forskningsmiljøer på danske og nordiske universiteter om praksisnær forskning. For at styrke sammenhængen mellem læreruddannelsens videngrundlag og folkeskolens fag vil fagmiljøer og Børne- og Undervisningsministeriets faggrupper i folkeskolens obligatoriske fag med fordel også kunne inddrages i et tættere samarbejde. Udviklingsgruppen foreslår, at professionshøjskolerne ser på mulighederne for at opbygge særlige videnmiljøer omkring et eller flere LG- eller undervisningsfag på de enkelte uddannelsessteder, som så får et særligt ansvar for at indsamle og formidle ny viden og udvikling inden for det eller de pågældende fag.

H) Forslag om at professionshøjskolerne gør læreruddannelsen til centrum for didaktisk udvikling

Udviklingsgruppen foreslår, at professionshøjskolerne i fællesskab fokuserer på at etablere et fælles sprog for den gode undervisning – både på læreruddannelsen og i skolen. Målet er at udvikle den måde, man underviser og vejleder de studerende på, med det perspektiv at de studerende selv skal blive dygtige didaktikere. Indsatsen skal understøtte, at læreruddannelsen som helhed og de enkelte uddannelsessteder tilbyder de studerende fagligt og didaktisk velgennemtænkte og sammenhængende forløb, jf. notat 2. Udviklingsgruppen foreslår videre, at indsatsen fungerer som en fælles ramme for professionshøjskolernes forbedring af videngrundlaget for læreruddannelsen gennem de øvrige, ovennævnte forslag, så didaktikken på læreruddannelsen bliver solidt funderet på relevant og aktuel forsknings- og udviklingsviden.

Anvendte kilder:

- Styrelsen for Forskning og Uddannelse, Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013, 2018.

- Uddannelses- og Forskningsministeriet, Forsknings- og udviklingsaktiviteter på professionshøjskoler og erhvervsakademier, 2019.

11. notat:

Læreruddannelsen, lærerens første job og fortsatte udvikling

Udviklingsgruppen har taget i betragtning, at den færdiguddannede lærer ofte har behov for støtte i overgangen fra uddannelse til første job og som regel vil have yderligere kompetencebehov i løbet af et langt virke som lærer i skolen.

Læreruddannelsen

Udviklingsgruppens udgangspunkt er, at læreruddannelsen bør give alle studerende en grundlæggende kernefaglighed som lærer med undervisningskompetence i almindeligvis tre fag. Den nyuddannede lærer bør have viden og kunnen på et niveau, så dimittenden kan varetage undervisningen i folkeskolen og også øvrige opgaver, der knytter sig til lærerjobbet. Den nyuddannede lærer vil dog skulle opbygge erfaring og rutine i lærerjobbets mange facetter.

Mål og indholdsområder for den færdiguddannede lærers viden og kunnen fremgår af bekendtgørelsen for læreruddannelsen.

Lærerstartsordning/induktion

Udviklingsgruppen er opmærksom på, at overgangen fra uddannelsen til det første job, hvor den nyuddannede lærer fra start har ansvaret for undervisningen, opleves som udfordrende for mange nyuddannede lærere. Desuden vil de som andre nyuddannede have behov for indføring og rutine i de funktioner og roller, der knytter sig til lærerjobbet og den specifikke folkeskole. I begyndelsen af sin ansættelse, f.eks. de første to år, vil mange nyuddannede lærere derfor fortsat have behov for støtte i relation til opøvelse af erfaring og rutine. Det skal i den forbindelse afklares, om dette kan ske med en kobling tilbage til læreruddannelsen og med andre mulige tiltag for nyuddannede.

Udviklingsgruppen konstaterer, at mulighederne for at lette de lærerstuderendes overgang mellem uddannelse og job skal undersøges i et efterfølgende arbejde. Udviklingsgruppens parter ønsker i givet fald, hver især, at blive inddraget som centrale aktører i den videre proces.

Efter- og videreuddannelse

Udviklingsgruppen konstaterer, at der for færdiguddannede lærere løbende kan opstå nye kompetencebehov i forbindelse med særlige opgaver og i takt med udvikling af fagene, skolen og samfundet som helhed. Dertil kommer, at hverken den nuværende eller foreslåede læreruddannelse giver mulighed for at opbygge alle specialiserede kompetencer i løbet af uddannelsen ud over valget af undervisningsfag. Skoler og lærere kan derfor opleve behov for, at lærere får kompetenceudvikling. Det kan f.eks. være i relation til lærerens generelle virke på skolen, specialiserede funktioner eller særlige emner i tilknytning til lærerens undervisningsfag.